Cuba.
Lungul drum
al nopții către zi

De la trimisul nostru la Havana, Ștefan Nicolae

Primele cuvinte citite la sosirea pe aeroportul din Havana au fost cele scrise pe un mare panou : „Socialismo o muerte", o preluare, de voie de nevoie, a sloganului revoluționar de acum peste trei decenii : „Patria o muerte".

În marile intersecții ale orașelor sau pe șosele am văzut și alte asemenea chemări sau aforisme („afurisisme", ar fi zis Mușatescu) care proclamau victoria inevitabilă a socialismului cubanez sau ascendentul irevocabil al Cubei socialiste față de imperialismul american. Ilustrativ în acest sens era un citat dintr-un revoluționar care asemăna Cuba cu David, iar SUA cu Goliath, sau un altul (din Fidel) care anunța peremptoriu că „acest pămînt este sută la sută cubanez".

Dar dincolo de acest elan patriotic-revoluționar, care este menținut cu orice preț, realitatea e mult mai dură. În primul rînd, ca în orice perioadă de criză și constrîngeri („Stăpînul rău face sluga hoață" — proverb românesc), situația economică a generat importante dezordini sociale. Atît de mari, încît nici presa nu mai ocolește anumite subiecte. Am citit articole despre alcoolism și delincvență, despre cei care se sustrag efortului — subiect drag propagandei „hei-rup"-iste de factură comunistă — și despre nerespectarea disciplinei muncii. De curînd, chiar oficialitățile de la Havana au anunțat măsuri speciale de combatere a „delictelor economice", întrucît se fură din întreprinderi, de la piese, subansamble de mașini sau alte materiale, pînă la petrol sau produse finite, alimente sau opere de artă. Fapt agravant, în asemenea fărădelegi au fost implicate cadre de conducere din întreprinderi, iar corupția administrativă erodează întreg eșafodajul infrastructurii serviciilor.

Oficial ți se spune că înainte de revoluție Cuba servea și ca bordel pentru SUA, că prostituția atinsese proporții înspăimîntătoare, dar nu se recunoaște că același fenomen este și acum în expansiune și că în jurul hotelurilor foiesc proxeneții și „animatoarele". Ca și în celelalte foste țări socialiste, și în Cuba personalitatea omului este scindată, fiecare individ este un Janus bifrons, cu o față pentru serviciu și una pentru acasă, cu o gîndire oficială și alta de intimitate, deși din cînd în cînd oamenii „își dau în petic" oferindu-ți prilejul să le descoperi această dublă identitate.

În asemenea condiții există, oare, în Cuba o mișcare de disidență, o organizație în care oamenii să gîndească drept, fără opreliști, în care să încerce o mișcare de rezistență în fața molohului social instituit ? Un răspuns la o asemenea întrebare nu-l poți obține, desigur, din partea oficialităților, dar cîteva fapte puse cap la cap par să confirme așa ceva. Mai întîi, modul neclar, obscur în care a fost judecat și condamnat în urmă cu cîteva luni un grup de generali. Apoi, chiar de curînd, agențiile de presă anunțau că un tribunal din Havana a dat un verdict de libertate condiționată pentru o ziaristă și apărătoare a drepturilor omului, Tania Diaz Castro, și alți șapte disidenți. În plus, se pare că o serie de tineri, care au muncit prin Cehoslovacia și RDG, sau chiar unii dintre „internaționaliștii" reveniți din Angola gîndesc altfel și nu mai par dispuși să ia hrana ideologică gata mestecată.

Chiar dacă asemenea probleme sînt tratate ca un grăunte de nisip într-o cizmă de ostaș, adică ceva incomod, dar nu ireparabil, se pare că ele au dat de gîndit conducerii cubaneze. Astfel, într-un amplu interviu acordat presei argentiniene, vicepreședintele Carlos Rafael Rodriguez (caracterizat de ziarul „Pagina 12" din Buenos Aires ca o persoană care „la cei 78 de ani nu pare să arate că înfrîngerea comunismului în Europa de Est să fi produs vreo fisură în convingerile lui socialiste") a afirmat sus și tare că „astăzi nu e posibil multipartitismul în Cuba". El a spus, pe de altă parte, că Havana este dispusă să discute o serie de propuneri de schimbări în Cuba cu reprezentanții „rezonabili" ai emigrației cubaneze din SUA.

Este clar însă — așa cum am constatat și în discuțiile cu oficialități cubaneze — că în Cuba nu se dorește nici măcar o cosmetică a socialismului de formulă proprie, ba chiar Fidel Castro a declarat că nu consideră irevocabile schimbările politice din Europa de Est. El pare convins că socialismul cubanez este endogen, adică are origini interne, și nu exogen ca în țările din Europa central-orientală, determinat, prin urmare, de anumite condiții conjuncturale externe.

În baza acestei viziuni (prin vizetă), se pare că nici viitorul congres al partidului nu va marca modificări de mentalitate, deși o schimbare ar fi că primul secretar ar putea să fie ales prin vot secret. În discuții mai deschise, interlocutorii mei au recunoscut că din exterior se apreciază că acum Cuba ar fi următoarea piesă a dominoului comunist ce ar putea să cadă, că sînt considerați un ultim bastion al comunismului. Ei consideră însă că asemenea afirmații fac parte dintr-un război psihologic bine orchestrat de către SUA pentru a crea condițiile înlăturării comuniștilor din conducerea țării. Pe de altă parte, nomenclatura de la Havana își ia acum anumite distanțe față de Uniunea Sovietică, țară care, desigur, i-a ajutat și îi va mai ajuta din punct de vedere economic, dar a manifestat și ea anumite slăbiciuni, și afirmă, în sensul curentului, că partidul lor întreține bune relații cu partidele socialiste din America Latină, cu Internaționala Socialistă. Se lasă, astfel, să se înțeleagă că — la o adică — partidul comunist ar putea fi tratat ca partid socialist (sau social-democrat). Și cu asta, gata.

Bineînțeles că ei vor lupta pînă la capăt pentru apărarea socialismului, bineînțeles că americanii întăresc blocada și organizează o contrarevoluție (de aceea nici nu acceptă convorbiri oficiale), bineînțeles că țara e pregătită pentru condiții de restriște (iar pregătirea militară, de la „șoimi" pînă la veterani, face parte din acest scenariu), dar cu toate acestea se afirmă, în alte cuvinte dar cu același sens, o gîndire de genul : „cu partidul nostru-n frunte spargem munte după munte".

Psihologic, această consecvență aparent de nezdruncinat pare să vină de la convingerea că vîlvătaia din Europa răsăriteană este prea departe în spațiu pentru ca o scînteie să aprindă vreun ram uscat din pădurea sănătoasă a revoluționarismului cubanez.

La plecarea din Havana se înserase și n-am mai putut zări înflăcărata chemare „Socialismo o muerte", dar ceva mă făcea să cred că această opțiune tragică nu este îmbrățișată cu atît de mare entuziasm de toată lumea, ba chiar sînt mulți dispuși să opteze pur și simplu pentru o viață mai bună.

STOP CADRU

O nouă relație cu America Latină — aceasta este, în esență, semnificația turneului efectuat de președintele George Bush în cinci state din regiune. Vizita fusese programată mai de mult, iar evenimentele din Golf sau alte priorități la zi ale diplomației americane n-au amînat-o și nici nu au eclipsat-o. Din contră, George Bush a ținut să reafirme „inițiativa pentru America", lansată de Administrația sa în sprijinul unei viitoare piețe comune continentale, al unor schimburi comerciale neîngrădite între nordul și sudul Americii. Brazilia, Uruguay, Argentina, Chile și Venezuela au constituit, deci, escalele acestui turneu desfășurat, deși la Buenos Aires avusese loc cu cîteva zile înainte o rebeliune militară, iar în alte capitale, precum Santiago, n-au lipsit manifestațiile antiamericane. Argentina este singura țară din regiune care a trimis nave de război în Golf ; celelalte state latino-americane s-au alăturat sancțiunilor economice împotriva Irakului — atitudine apreciată de președintele George Bush în declarațiile din cadrul vizitelor sale. Pe de altă parte, Brazilia și Argentina au decis, în preajma acestui turneu, să renunțe la orice utilizare militară a energiei nucleare. Din partea principalelor două puteri din America Latină, acest gest apare ca binevenit pentru „clubul țărilor nucleare", între care se află, bineînțeles, și SUA. Relațiile Washingtonului cu Chile, după revenirea țării la un regim civil, democratic, cunosc în prezent, un moment de relansare și reevaluare. În sfîrșit, aprovizionarea cu petrol a SUA, pe fondul crizei din Golf, spinoasa problemă a GATT și situația din America Centrală au fost temele majore ale convorbirilor americano-venezuelene

Milovan Djilas

Întîlniri cu Stalin*) 2

Discuția a început cu întrebarea pe care ne-a adresat-o Stalin despre impresiile din Uniunea Sovietică. Eu am răspuns : Noi sîntem entuziasmați ! — la care Stalin a remarcat : Iar noi nu sîntem entuziasmați, cu toate că facem tot ce putem ca să fie mai bine în Rusia.

Mi s-a întipărit în minte că Stalin a folosit denumirea Rusia, iar nu Uniunea Sovietică, ceea ce însemna nu numai că el inspiră patriotism rusesc, ci și că el însuși se entuziasmează și se identifică cu acest patriotism.

N-am avut timp să reflectez asupra respectivei chestiuni, deoarece, imediat, Stalin a trecut la raporturile cu guvernul iugoslav regal din exil, adresîndu-se lui Molotov : N-am putea să-i păcălim cumva pe englezi să-l recunoască pe Tito, care este și singurul care se luptă împotriva nemților ?

Molotov a răspuns cu un zîmbet în care era și ironie și mulțumire de sine : Nu, asta este imposibil — ei sînt pe deplin conștienți de raporturile care s-au creat în Iugoslavia.

Deși Stalin nu a promis că va recunoaște Comitetul Național ca guvern iugoslav provizoriu, era evident interesul său față de afirmația făcută. Discuția și atitudinea sa au fost de așa natură că eu această problemă nici n-am pus-o în mod nemijlocit — anume, era evident că guvernul sovietic ar face asta de îndată ce ar aprecia că s-au copt condițiile și lucrurile nu evoluează în altă direcție — prin realizarea unui compromis provizoriu între Britania și URSS, respectiv între Comitetul Național și guvernul iugoslav regal.

Astfel problema aceasta a rămas neformulată — trebuia așteptat și căutate soluții.

Dar cu atît mai hotărît a fost Stalin în privința acordării de ajutor luptătorilor iugoslavi.

Cînd eu am pomenit de împrumutul de două sute de mii de dolari, el a spus că asta e un fleac și că cu asta nu vom putea realiza prea multe, însă ne va fi înmînat imediat. Iar la precizarea mea că atît împrumutul cît și livrările de arme și alt echipament le vom înapoia după eliberare, el s-a supărat sincer : Dumneavoastră mă ofensați — voi să vă vărsați sîngele, iar eu să vă încasez pentru armament ! Eu nu sînt negustor, noi nu sîntem negustori, voi luptați pentru aceeași cauză ca și noi — noi sîntem datori să vă dăm din ce avem.

Dar cum să ne sprijine ?

S-a ajuns la concluzia să se solicite de la aliații occidentali înființarea unei baze aeriene sovietice în Italia, destinată să-i ajute pe partizanii iugoslavi. Să încercăm — a spus Stalin — vom vedea care e poziția aliaților occidentali și în ce măsură sînt gata să-l sprijine pe Tito.

Trebuie să menționez că această bază — dacă îmi amintesc bine, de zece avioane de transport, în curînd a și fost înființată.

Însă cu avioanele nu se poate ajuta prea mult — a spus, în continuare, Stalin. Nu poate fi aprovizionată o armată cu avioanele, iar voi sînteți deja o armată. Pentru asta e nevoie de vapoare. Iar noi vapoare nu avem — flota noastră de la Marea Neagră a fost distrusă.

A intervenit generalul Jukov : Noi avem vapoare în Orientul îndepărtat, le-am putea transfera în porturile noastre de la Marea Neagră și să le încărcăm cu armament și, în general, cu ce ne trebuie.

Stalin l-a întrerupt brutal și categoric — din Stalin cel reținut și aproape pișicher a ieșit la iveală un altul :

Ce vă trece prin minte ? Vă aflați pe pămînt ? Păi în Orientul îndepărtat este război — se va găsi cineva să nu lase să treacă sau să scufunde aceste vapoare. Fleacuri ! Vapoarele trebuie cumpărate. Dar de la cine ? Acum este lipsă de vapoare. Turcia ? Turcia nu are multe vapoare și nici n-o să vrea să ni le vîndă. Egiptul ? Da, de la Egipt se pot cumpăra. Egiptul o să vrea să vîndă — el vinde totul și o să vîndă și vapoare.

Da, acesta, cel care nu admite replică, era adevăratul Stalin.

Generalul Jukov a notat repede și fără comentariu concluziile lui Stalin.

Însă cumpărarea de vapoare și aprovizionarea iugoslavilor cu ele nu s-a realizat. Cauza principală rezidă, desigur, în evoluția operațiunilor pe frontul de est ; Armata roșie a ajuns în curînd la frontierele iugoslave, astfel că putea să ajute Iugoslavia pe uscat. Cred că intențiile lui Stalin de a ne ajuta erau la vremea aceea ferme.

Cam la asta s-a rezumat esența discuției.

În treacăt, Stalin s-a interesat de părerea mea asupra unora dintre politicienii iugoslavi. M-a întrebat ce părere am despre Milan Gavrilović, conducătorul agrarienilor sîrbi și primul ambasador iugoslav la Moscova. I-am spus : Un om șiret.

Stalin a comentat, ca pentru sine : Da, sînt politicieni care consideră șiretenia drept lucrul principal în politică, însă asupra mea Gavrilović nu a lăsat impresia unui om prost.

Eu am adăugat : Nu este un politician cu orizonturi mai largi, cu toate că nu s-ar putea spune că este prost.

Stalin a întrebat cu cine s-a însurat regele iugoslav Petar II. Iar cînd i-am răspuns că a luat o prințesă greacă, el i s-a adresat, pișicher lui Molotov : Ce-ar fi, Viaceslav Mihailovici, dacă eu sau tu ne-am însura cu vreo prințesă străină — poate că ar servi și asta la ceva ?

Întîlnirea a durat aproximativ o oră.

Am mai avut o întîlnire cu Stalin, încă și mai importantă și interesantă : în noaptea din ajunul debarcării aliaților în Normandia.

Nici de data asta nu m-a încunoștințat nimeni dinainte. Pur și simplu, mi-au comunicat că trebuie să merg la Kremlin ; în jurul orelor nouă seara m-au vîrît în automobil și m-au dus acolo. Nimeni din misiune nu a știut unde plec.

M-am dus în clădirea în care ne primise Stalin, însă în alte încăperi. Acolo Molotov se pregătea să iasă — își pusese o haină ușoară și pălăria și mi-a adus la cunoștință că mergem la cină, la Stalin.

Molotov nu era un om deosebit de vorbăreț. Și în timp ce cu Stalin, dacă se afla în bună dispoziție și cu persoane care-i împărtășeau concepțiile, contactul era ușor și direct, Molotov rămînea impenetrabil, chiar și în conversațiile particulare.

Automobilul gonea cu o viteză relativ mare fără să întîmpine nici o opreliște de circulație. În mod evident, agenții de circulație îl recunoșteau după ceva și îi dădeau prioritate. Ieșind din Moscova, am apucat-o pe un drum asfaltat, despre care am aflat mai tîrziu că se numește Pravitelistvence șose (șoseaua guvernului) și pe care, atunci și multă vreme după aceea — oare și azi ? — era permisă circulația doar pentru automobilele guvernului. În curînd am ajuns la o barieră. Ofițerul de pe locul de lîngă șofer a întors o plăcuță de la parbriz și santinela ne-a lăsat fără vreo altă formalitate.

Am călătorit astfel vreo patruzeci de kilometri, ne-am abătut în stînga pe o șosea secundară și în curînd am pătruns într-un brădet tînăr. Din nou o barieră, apoi, după parcurgerea unei scurte distanțe, o poartă și ne-am aflat în fața unei vile nu prea mari, situată de asemenea în brădetul îngust.

De cum am intrat din antreu într-un mic hol, a apărut Stalin — de data aceasta în pantofi și îmbrăcat în bluza sa simplă, încheiată pînă la gît, cunoscută din tablourile de dinainte de război. Așa părea și mai mic, însă mai simplu și avea pe deplin aerul de amfitrion. Ne-a condus într-un cabinet mic și uimitor de gol, fără cărți, fără tablouri. Ne-am așezat în jurul biroului și el a început imediat să se intereseze de evenimentele referitoare la Comandamentul suprem iugoslav.

Din modul lui de a se interesa, a ieșit de la sine în evidență și deosebirea dintre Stalin și Molotov.

La Molotov nu numai că gîndul era de nepătruns, ci și procesul cristalizării lui. La fel și mentalitatea lui rămînea închisă și nedefinită. Stalin avea un temperament viu, aproape agitat. El punea întrebări — sieși și altora și polemiza cu sine și cu ceilalți. Nu vreau să spun că Molotov nu se înflăcăra ușor sau că Stalin nu știa să fie reținut sau să se prefacă — mai tîrziu i-am văzut și pe unul și pe celălalt în aceste roluri. Ci că Molotov era aproape fără nuanțe, mereu același indiferent despre ce sau despre cine era vorba, în timp ce Stalin era cu totul altfel în mediul său — cel comunist.

Privind înapoi, mie mi se pare că Molotov, cu relativismul său și cu priceperea lui pentru practica de zi cu zi, măruntă, și Stalin, cu dogmatismul său fanatic și, în același timp, cu orizontul său mai larg — cu instinctul pentru posibilitățile de mîine, pentru cele mai depărtate, mi se pare nu numai că se completau ideal, ci și că Molotov, deși slab fără conducerea lui Stalin, îi era acestuia în multe privințe necesar. Cu toate că amîndoi erau fără scrupule în alegerea mijloacelor, mie mi se pare că Stalin le alegea cu atenție și le imagina în raport de împrejurări, în timp ce pentru Molotov ele erau a priori secundare și lipsite de importanță. Eu cred că el nu numai că îl impulsiona pe Stalin în multe privințe, ci și îi întărea și îi înlătura ezitările. Și cu toate că, dată fiind multilateralitatea și persuasiunea lui Stalin, acestuia îi aparținea primul rol în transformarea Rusiei înapoiate într-o forță imperială industrială modernă, ar fi inexact să se subestimeze rolul lui Molotov, mai cu seamă ca realizator practic.

Molotov era parcă și corporal destinat unui astfel de rol : temeinic, ponderat, lucid și rezistent. El bea mai mult decît Stalin, însă toasturile sale erau mai scurte și vizau un efect politic imediat. Viața lui personală trecea de asemenea neobservată.

Discuția la Stalin a început prin interesul său pentru soarta Comandamentului suprem și a unităților din jurul lui Tito.

Însă eu i-am explicat că nu sînt motive deosebite de îngrijorare.

Cum nu ? a continuat el. De cîte ori nu s-a întîmplat ca luptătorii să fie distruși de foame ? Foamea este un inamic groaznic al oricărei armate.

Eu i-am explicat : Terenul este de așa natură încît se poate găsi totdeauna ceva de mîncare — ne-am aflat și în situații mai grele și totuși foamea nu ne-a nimicit.

Am reușit să-l liniștesc și să-l conving.

Apoi el a trecut la posibilitatea de a ne ajuta. Frontul sovietic era încă prea departe pentru ca avioanele să poată fi escortate de avioane de vînătoare. La un moment dat Stalin a izbucnit, ocărînd piloții : Ei sînt niște lași — le e frică să zboare ziua ! Lași, cu adevărat lași !

Însă Molotov, care era la curent cu întreaga problemă, a venit în apărarea piloților : Nu, nu sînt lași, nici vorbă de așa ceva. Dar avioanele de vînătoare nu au o rază de acțiune atît de mare și avioanele de transport ar fi doborîte înainte de a ajunge la țel. Iar capacitatea utilă de transport este mică, neînsemnată — trebuie să încarce combustibil și pentru întoarcere. Tocmai de aceea trebuie să zboare noaptea și să ducă încărcături mici.

*) Fragmente din volumul cu același titlu în curs de apariție la **Editura Europa** din Craiova.

Eu l-am susținut pe Molotov. Însă am fost pe deplin de acord cu sublinierea făcută de Stalin a necesității ca Tito, în împrejurările complexe și ținînd seamă de modul în care evoluează situația, precum și de importanța sarcinilor trebuie să aibă un sediu mai stabil și să se elibereze de nesiguranța zilnică. Nu există dubiu că Stalin a transmis acest punct de vedere și misiunii sovietice, la insistențele căreia Tito a și acceptat în zilele acelea să se evacueze în Italia, iar de acolo pe insula iugoslavă Vis, unde a rămas pînă la pătrunderea Armatei roșii în Iugoslavia. Ce-i drept, Stalin nu spusese nimic în legătură cu această evacuare, însă gîndul acesta se conturase deja în mintea lui.

Aliații aprobaseră deja înființarea bazei aeriene sovietice din Italia pentru ajutorarea luptătorilor iugoslavi și Stalin a subliniat urgența transferării avioanelor de transport și a activizării bazei înseși.

Recăpătîndu-și buna dispoziție în mod evident datorită optimismului meu referitor la deznodămîntul final al ofensivei germane în curs împotriva lui Tito, Stalin a trecut la raporturile noastre cu aliații, în primul rînd cu Marea Britanie, ceea ce era, după cum mi s-a părut și atunci, cauza principală a acestei întîlniri cu mine.

Esența sugestiilor lui consta, pe de o parte, în aceea că nu trebuie „speriați" englezii, înțelegînd prin aceasta că trebuie evitat tot ceea ce i-ar alarma că în Iugoslavia este vorba despre o revoluție și despre puterea comuniștilor. Ce nevoie aveți de stelele roșii în cinci colțuri pe chipie ? Nu are importanță forma, ci ceea ce se realizează, iar voi — stele roșii ! Zău că nu este nevoie de stele ! — se întreba și se supăra Stalin, însă nu ascundea faptul că supărarea nu-i era profundă — era un simplu repros, și eu i-am explicat : la stelele roșii este imposibil să se renunțe deoarece au devenit o tradiție și au căpătat un sens anume la luptătorii noștri.

Rămînînd la părerea sa, însă fără să insiste prea mult, el a abordat raporturile cu aliații occidentali, continuînd pe de altă parte : Iar dumneavoastră poate credeți că noi, deoarece sîntem aliați cu englezii, am uitat cine sînt ei și cine e Churchill. Pentru ei nu se află o satisfacție mai mare decît aceea să-și păcălească aliații — în primul război mondial ei i-au amăgit necontenit pe ruși și pe francezi. Iar Churchill ? Churchill e așa un om că, dacă nu te ferești, e în stare să-ți ia copeica din buzunar ! Dar Roosevelt ? Roosevelt nu-i astfel — el vîră mîna numai după bucăți mai mari. Însă Churchill ? Churchill se dă în vînt și după o copeică.

El a subliniat de cîteva ori că trebuie să avem grijă să ne ferim de „Intelligence Service" și de trădare mai cu seamă din partea englezilor, de atentate la viața lui Tito : Doar ei l-au ucis pe generalul Sikorsky, și nu s-ar da în lături nici de la Tito ! Ce-ar însemna pentru ei să jertfească doi-trei oameni pentru a-l înlătura pe Tito — lor nu le pare rău de oamenii lor. Iar în ceea ce-l privește pe Sikorsky — asta nu spun eu, asta mi-a povestit Beneș : L-au urcat pe Sikorski în avion și apoi au doborît frumușel avionul — nici tu dovadă, nici tu martor.

În cursul serii, Stalin a revenit la aceste avertismente pe care eu, la înapoiere, i le-am transmis lui Tito și care, desigur, au jucat un anumit rol în pregătirea zborului lui nocturn, conspirativ de pe insula Vis într-un teritoriu de ocupație sovietică din România, la data de 21 septembrie 1944.

Apoi a trecut la raporturile noastre cu guvernul iugoslav regal. Noul mandatar regal era dr. Ivan Šubašić, care promitea reglementarea raporturilor cu Tito și recunoașterea Armatei de eliberare națională ca forță principală în lupta împotriva ocupanților. Stalin a insistat : Nu respingeți convorbirile cu Šubašić — în nici un caz să nu le respingeți. Nu-l atacați imediat — să vedem mai întîi ce vrea. Discutați cu el. Voi nu vă puteți bucura de o recunoaștere imediată — trebuie găsită o modalitate de trecere la asta. Cu Šubašić trebuie să discutați, poate o să cădeți cumva la îndoială. **(Va urma)**

În românește de
Dorin Gămulescu

În ochiul ciclonului

Henri Zalis

Au trecut anii cînd aveau întîietate prognozele pe termen lung. Azi, după cel de-al treilea șoc energetic cauzat de criza din Golf și de scumpirea cu sută la sută a barilului de țiței, dacă se pot formula, cu prudență, strategii de ultimă oră. Altfel spus, soluțiile nu au valabilitate decît pe termen scurt. Este edificatoare recunoașterea dlui Michel Camdessus că nici un futurolog, după știința sa, n-a prevăzut invadarea Kuweitului, cît și efectele acesteia asupra aprovizionării cu combustibil a țărilor mari consumatoare de carburanți. La agresiunea Irakului, la ansamblul de probleme Nord-Sud, la conflictele de tip regional s-ar putea răspunde cu o regîndire a evoluției mondiale. Coborînd într-o zonă a pragmatismului, a estimărilor perfectibile, a unei linii de mijloc.

Este cert că a devenit necesară această operație din moment ce Statele Unite ale Americii se confruntă cu o datorie externă de aproximativ 720 de milarde dolari, cu forme acute de recesiune pe fondul masivei suplimentări recente de impozite. America de Sud își proclamă, resemnată, izolarea și istovirea, iar Japonia, deși avînd excedente financiare enorme, nu joacă încă un rol de arbitru moderator nici pe piețele de lichidități monetare, nici în ajutorarea lumii a treia spre a se debarasa de presante nevoi de existență. Căile ei de salvare par să fi scăpat de sub control.

Așadar, ce fel de procese au loc sub ochii noștri ? Le-aș menționa fără pretenția ordonării lor din punct de vedere geopolitic, în cîteva categorii. Mă ajută în perceperea fenomenului Maurice Bertrand care s-a aplecat asupra subiectului dintr-o perspectivă înrudită cînd a emis verdictul următor : „Este imperios folositoare renovarea planetei într-un sistem de securitate care să asigure coexistența a peste 4 miliarde de săraci și a mai puțin de 1 miliard de bogați". Diferențele între cele două tipuri de interese sînt cosmice. Unii dispun de venituri la nivel excesiv, alții trăiesc din venituri minime, în jur de 3—400 dolari anual pe cap de locuitori.

În doctrina modificărilor ce se profilează spre sfîrșitul acestui de mileniu migrațiile masive ocupă primul loc. Numai din țara noastră în 10 luni de la Revoluție au plecat / fugit peste hotare 800 000 persoane. Pînă să intervină corecții este de crezut că hemoragia va continua. Se estimează că din Uniunea Sovietică în următorii 4 ani numărul emigranților va ajunge minimal la 7 milioane, ființe gonite din spate de lipsa locurilor de muncă, de disparități etnice, dezintegrare politică. Din Bulgaria, au „preferat" Turcia, în 1989, cam o jumătate de milion de cetățeni de religie islamică. Au revenit acasă doar cîteva zeci de mii. Se mai adaugă din rațiuni demografice și mizerie economică peregrinările milioanelor de mexicani atrași de mirajul bogăției Nord-americane. Migranți turci, portughezi și iugoslavi au invadat Franța și Germania. Să ne fi întors pe tunelul timpului înapoi la o altă formă de nomadism, deloc exotică, deloc pitorească, dimpotrivă ! Presiunea economicului dereglează structurile ancestrale.

A doua manifestare de luat în seamă este cea de tip religios. Integrismul musulman nu mai are dimensiuni locale. Revendicările politice prevalează asupra celor mistice. Fenomenul a devenit, finalmente, un factor în baza căruia sînt formulate platforme electorale cu demagogia și agresivitatea aferente ; în numele lui au pus mîna pe putere în Iran, în Sudan, în Nigeria (mai nuanțat) partide sau persoane care se revendică din principii fundamentaliste. Purtători de cuvînt ai lui au cîștigat teren în Algeria și Egipt, în Yemen și Afganistan, în Malayezia și Zanzibar. Ca să se debaraseze de caste compromise printr-o îmbogățire abuzivă, sfidătoare, integrismul islamic a creat reacții intolerante. Se situează la dreapta conservatoare deși revendicarea lui principală are o aparență populistă și chiar revoluționară.

În fine, se cuvine amintită criza de încredere a lumii a treia față de societatea celor bogați. O societate curtată frenetic pe măsură ce devine mai moralizatoare. În cadrul Agențiilor ONU se acordă din PNB-ul țărilor intens industrializate 0,067% deși coeficientul a stîrnit de la bun început nemulțumiri. Doar Japonia a acceptat să-l mărească pînă la 0,19% însă condiționîndu-l, începînd cu 1991, de satisfacerea unor condiții politice și de mobilizarea energiilor interne în scopuri strict constructive, non-speculative, pentru ca solicitanții să judece abia apoi „egoismul" altora.

Or, strategia irațională a lumii a treia inculcată acesteia de fluctuațiile, deloc neglijabile, ale subdezvoltării pare orientată deocamdată spre antagonisme și mișcări de confruntare armată în propria tabără. Pakistanul este de peste două decenii în conflict larvar cu India, Etiopia devastată de război civil își disputa deșertul Ogaden, și Eritreea. Marocul este în discordie cu Frontul Polisario pentru Sahara de Vest, iar de cîțiva ani, în Filipine musulmanii din sudul țării amenință cu secesiunea de puterea centrală. Contractul politic are colțurile rupte...

O evoluție care să reducă șansele de înfruntare etnică, să accelereze refacerea economiilor precare și să inspire încredere nu are alt punct de pornire decît democratizarea societății la toate nivelurile.

Eliminarea negativității la idei și idealuri cu adevărat umaniste. Care să îi scoată pe dezmoșteniți din sărăcia lor greu suportabilă.

A devenit limpede, după ce Europa de Est a respins comunismul ca ideologie și model de societate că numai democrația are șanse reale de progres. Democrația ca autoritate supremă a adevărului. Primii pași s-au făcut. Înaintează în sens bun ideea unei Conferințe de securitate și colaborare în Mediterana, încurajată de Spania și Italia, a avut loc la Cartagena, în Peru, reuniunea la vîrf anti-drog, tratatul Andin se extinde și se consolidează. În chip vădit Pactul de la Varșovia renunță să mai însemne o instituție cu obiective militare. Balcanii își propun să devină, la rîndul lor, o zonă a păcii, a schimburilor reciproc avantajoase, a bunei înțelegeri.

Adaptarea la noul mileniu a și început. Ea stă sub semnul cooperării, al reformelor, dialogului și suveranității tuturor celor chemați să stea de vorbă pe aceeași lungime de undă.

Decesul războiului rece (odihnească-se în pace !), renașterea valorilor gîndirii universale, trecerea de la dezordine la disciplină și sîrguință fac posibile speranțe și proiecte de mai bine. Cît de binevenite sînt acum competența, munca, acțiunea de reconstrucție civilă !

Nu mi-ar displace să asimilăm noi înșine un asemenea mod de gîndire și de reabilitare prin depășirea propriei noastre condiții de oameni minți și mutilați vreme de 45 de ani.

Ronald Reagan

O viaţă americană 2

În 1937, Ronald Reagan, 26 de ani, comentator sportiv la staţia de radio WHO din Des Moines, este recrutat de un agent de la Warner. Hollywood îşi deschide porţile în faţa sa. Va deveni un „Errol Flynn al filmelor de serie B".

La mai puţin de 48 de ore de la reîntoarcerea mea de la Des Moines, am primit o telegramă : „WARNER OFERĂ CONTRACT ŞAPTE ANI STOP UN AN ÎN OPŢIUNI STOP LA ÎNCEPUT 200 DOLARI PE SĂPTĂMÎNĂ STOP CE TREBUIE SĂ FAC MEIKLEJOHN". Am bătut toate recordurile de viteză fugind cu maşina la biroul Western Union şi am expediat următorul răspuns „SEMNAŢI ÎNAINTE SĂ-ŞI SCHIMBE PĂREREA DUTCH REAGAN".

Am comentat din nou meciurile timp de o lună (la radio, unde era ziarist sportiv — n.r.), dar nu mă mai trăgea inima. După un trist adio de la prietenii mei de la Des Moines, am îngrămădit tot ce aveam într-o decapotabilă Nash pe care o cumpărasem cu 600 de dolari, şi m-am îndreptat spre California.

Am turnat primul meu film după cîteva zile, dar nu înainte de a fi jucat un rol de figurant într-o dramă care a avut loc în culise şi care ar fi putut fi intitulată „Dutch Reagan ca nou". Slavă Domnului, le plăcea vocea mea : chiar se părea la un moment dat că nu le plăcea nimic altceva.

Prima etapă : machiajul.

— Trebuie să-i schimbăm pieptănătura, îi spuse Arnow unei coafeze.

Aceasta se uită la mine cu aerul unui paleontolog examinînd o fosilă recent descoperită, dar neindentificată încă.

Unul dintre ei îmi scoase vesta şi o masacră, tăindu-i umerii şi eliminîndu-i pliurile fără pic de milă. Era mai bine, dar nu de-ajuns. Arnow mi-a spus că dacă aş fi apărut pe ecran aşa cum mă făcuse Dumnezeu, aş fi avut o înfăţişare diformă.

— Umerii sînt prea laţi şi gîtul prea scurt pentru aşa cap, a repetat Arnow, care mi s-a părut că nu prea are tact.

A parlamentat foarte mult cu croitorii, dar, contrar speranţelor mele, nici unul dintre ei nu a spus : „Are un cap foarte bun !" Toată lumea părea jenată. Apoi cineva s-a gîndit la James Cagney, una din cele mai mari vedete ale studiourilor Warner.

— Are aceeaşi problemă : gîtul prea scurt, spuse vocea.

— Căutaţi-l pe croitorul de cămăşi al lui Cagney ! spune cineva pe un ton grăbit.

Ceea ce fu făcut ; am fost trimis la el pentru a-mi face cîteva cămăşi cu guler à la Cagney. Cînd m-am întors la studio, totuşi, experţii au spus că umerii şi pieptul meu păreau tot prea largi în comparaţie cu capul. Pînă atunci, purtasem întotdeauna cravate înguste şi gulere mici. Pentru a rezolva dificultatea, mi s-a ordonat să-mi fac cămăşi cu gulerul foarte lat, cu dungi aproape orizontale, şi să fac un nod de cravată foarte mare — cu care trebuia să umplu spaţiul vacant dintre revere şi pentru a face astfel încît umerii mei să pară mai puţin laţi. Trebuie să recunosc că îşi cunoşteau meseria. Şi astăzi port acest gen de cămăşi.

Etapa următoare : publicitatea.

A avut loc întîi o reuniune pentru a-mi alege un nume. Max Arnow şi cîţiva ataşaţi de presă de la Warner s-au aşezat la masă şi m-au privit fix.

— Dutch Reagan ? spune unul dintre ei. Nu putem pune aşa ceva pe un afiş !

Nu-mi plăcuse niciodată prenumele meu, şi, la şcoală, apoi la radio îmi folosisem întotdeauna porecla. Dar în clipa aceea am hotărît că preferam să folosesc adevărata mea identitate decît nu ştiu ce alt pseudonim ales de un ataşat de presă. Am propus deci :

— Şi Ronald ? Ronald Reagan ? Se uitau unii la alţii şi repetau. „Ronald Reagan... Ronald Reagan..."

— Ei, nu este rău deloc ! spuse unul dintre ei.

1947 : devine preşedintele sindicatului actorilor de cinema („Screen Actors Guild") în momentul cînd comuniştii lansează o ofensivă violentă de cucerire a puterii sindicale la Hollywood.

Sindicatul a organizat o reuniune a tuturor membrilor la Hollywood Boxing Stadium, şi am primit însărcinarea să prezint faptele pe care le descoperiserăm şi să propun continuarea lucrului.

Cu două sau trei zile înainte de reuniune, turnam un film în exterior, pe plajă, cînd am fost chemat la telefon la o staţie de benzină din apropiere. Interlocutorul meu, fără să se prezinte, mi-a spus că, dacă voi lua cuvîntul, multă lume mă va aştepta la cotitură.

— Iar faţa dumitale nu va mai fi niciodată văzută pe ecran, a adăugat vocea.

Cînd am revenit pe platou, l-am pus la curent pe regizor. La întoarcerea în studio, la sfîrşitul zilei, au venit cîţiva responsabili ai poliţiei din Burbank : ei mi-au dat un pistol şi un holster pe care le-am purtat la subţioară timp de şapte luni. Mi-au pus casa sub observaţie 24 de ore din 24.

Trebuia să descopăr că mulţi „progresişti" nu se puteau hotărî să accepte ideea că Moscova avea intenţii rele, cineva voia să pună mîna pe Hollywood, ca şi pe alte industrii americane, prin subversiune, sau, de asemenea, că Stalin nu era decît un gangster răufăcător şi un asasin. Pentru ei, a combate totalitarismul echivala cu „vînătoarea de vrăjitoare".

Într-o noapte, în timpul grevei, cineva a venit să bată la uşa mea. Aruncînd o privire prin vizor, am văzut doi bărbaţi care mi-au arătat insignele FBI. Am deschis : ei m-au întrebat dacă puteau intra pentru a-mi pune cîteva întrebări. Am acceptat, exprimîndu-mi mirarea că aş fi putut şti ceva ce FBI ignora. Unul dintre ei mi-a răspuns : „O persoană pe care comuniştii o urăsc aşa cum vă urăsc pe dumneavoastră este cu siguranţă la curent cu ceva care ne va fi poate util". L-am întrebat ce voia să spună cu asta.

El mi-a spus că numele meu fusese pronunţat cu ocazia unei şedinţe a partidului comunist american, la Los Angeles, cu cîteva zile înainte, ceea ce însemna implicit că un reprezentant al FBI luase parte la ea, bineînţeles. Unul dintre membrii partidului declarase : „Ce facem cu ticălosul ăla de Reagan ?"

Cei doi bărbaţi mi-au mărturisit că anchetele FBI dovediseră nu numai că partidul ţinea să preia controlul mîinii de lucru la Hollywood, dar în plus se străduia să influenţeze conţinutul filmelor, prin intermediul unor scenarişti şi actori cunoscuţi, comunişti sau simpatizanţi. M-au întrebat dacă ar fi posibil să ne întîlnim periodic, pentru a discuta despre ceea ce se petrecea la Hollywood. Am acceptat, bineînţeles.

Pentru Reagan, pînă în acel moment democrat progresist (tradiţia paternă), descoperirea strategiei comuniste în cadrul HICCASP (comitetul politico-cultural de la Hollywood) marchează, aşa cum povesteşte el, începutul unei treziri a conştiinţei.

Dore Schary, care conducea MGM, era aşezat lîngă mine. I-am făcut semn cu cotul şi i-am spus : „Unde sînt cei care erau acolo de obicei, conducătorii studiourilor şi ceilalţi ?" M-a privit, s-a aplecat spre mine şi mi-a şoptit. „Treci pe la Olivia de Havilland după reuniune". Olivia era membră a comitetului executiv al HICCASP. Mai tîrziu, ne-am întîlnit vreo zece în apartamentu ei şi am rămas înmărmurit cînd ea şi alţii au declarat că îi bănuiau pe comunişti că intenţionau să ia sub control organizaţia noastră. Cum noi discutam despre această situaţie, m-am întors spre ea şi i-am spus.

— Ştii, Olivia, am crezut că ai putea fi dintre ai lor !

La care, ea, rîzînd :

— Curios, am crezut întotdeauna acelaşi lucru despre tine !

Hotărîsem cu cîtva timp înainte că, din moment ce eram un nou membru al conducerii HICCASP, voi tăcea şi îi voi asculta pe ceilalţi. Totuşi, cum legăturile mele cu FBI îmi permiseseră să aflu cîte ceva despre tactica comuniştilor, au sugerat să propunem comitetului executiv o rezoluţie redactată pe un ton pe care un membru al partidului nu l-ar fi acceptat pentru nimic în lume ; Olivia şi-ar fi luat obligaţia să-l prezinte săptămîna următoare, cu prilejul viitoarei reuniuni, aşteptînd să vedem ce se va întîmpla. Am redactat deci ceva ce era, în esenţă, o inofensivă declaraţie de principii, dar care se termina cu o frază în care comitetul executiv al HICCASP îşi reafirma „credinţa în libera iniţiativă, sistemul democratic, respingînd comunismul, pe care îl socoteşte indezirabil pentru Statele Unite".

În ziua respectivă, ne-am întîlnit în timp ce Olivia lua parte la reuniune. După o oră, a sunat telefonul. Era ea : „Au respins-o", a spus ea.

A venit la noi mai tîrziu şi ne-a spus că ea fusese singura care votase în favoarea rezoluţiei noastre. Era dovada de care aveam nevoie : HICCASP devenise o simplă faţadă pentru comunişti care, pentru a cîştiga credibilitate, se ascundeau în spatele cîtorva celebrităţi de la Hollywood pline de bune intenţii.

Au fost anii în cursul cărora am deschis ochii. După război, cînd m-am întors la Warner, împărtăşeam încă ideea, de rigoare la progresişti, că comuniştii — presupunînd că erau unii cu adevărat — nu erau decît nişte democraţi cam alături cu drumul, şi că, oricum, ei nu reprezentau o ameninţare serioasă nici pentru mine, nici pentru alţii. Acum, ştiam din proprie experienţă, cum recurgeau comuniştii la minciună, la înşelătorii, la violenţă sau la orice altă tactică care le-ar fi servit obiectivele : progresul expansionismului sovietic. **(Va urma)**

Traducere şi adaptare
Liliana Artănescu

Drama minorităților naționale din Ungaria 4

dr. Petre Bărbulescu

Una din concluziile ce se pot trage din relatările lui Lengyel este aceea că 50 la sută din populația Ungariei din anul 1933, nepurtînd nume maghiare, nu putea fi la origine decît străină de maghiarism. De fapt, statisticile „Societății pentru maghiarizarea numelor", ca și acțiunea desfășurată cu un zel demn de o cauză mai bună constituie dovezi zdrobitoare care confirmă vasta și organizata operă politică a autorităților maghiare de asimilare a minorităților naționale din Ungaria și pe calea maghiarizării numelor tuturor cetățenilor acestui stat. Acest fapt este confirmat și de multe alte acțiuni întreprinse oficial de autoritățile maghiare. Astfel, pînă în anul 1936, cînd au intervenit reglementări și mai facile pentru schimbarea numelui, în paginile „Buletinului Oficial" maghiar — *„Budapesti Közlöny"* se puteau întîlni șiruri nesfîrșite de nume nemaghiare, pe care politica de deznaționalizare maghiară le-a trecut definitiv în patrimoniul maghiarimii.

Odată cu intrarea în vigoare a Ordonanței Ministerului de Interne al Ungariei cu No. 40200/1933, III B.M. s-au acordat importante înlesniri pentru maghiarizarea numelor. Au fost astfel acordate scutiri de taxe și formalități, iar odată cu ordonanța respectivă listele cu aprobări de maghiarizare a numelor nu se mai publicau în „Buletinul Oficial" („Budapesti Közlöny") ci fiecare petiționar era încunoștințat personal de către Ministerul de Interne asupra soluționării cererii respective.

Opera de maghiarizare a numelor s-a desfășurat sub presiunea directă exercitată de către autoritățile statului, începînd, în primul rînd, chiar cu organismele și instituțiile de stat.

În armată maghiarizarea numelor s-a organizat la ordinul fostului prim-ministru Gömbös (vezi „Kronstädter Zeitung" din 1 august 1933), în timp ce în jandarmerie aceste operațiuni s-au desfășurat ca urmare a ordinului dat de Comandantul superior, această instituție fiind prima care a încheiat maghiarizarea numelor personalului din cadrul ei, fapt care i-a adus aprecierile lui Lengyel Zoltan. Într-un articol publicat în „Pesti Napló" din 4 noiembrie 1933, șeful „Societății pentru maghiarizarea numelor", arăta că „jandermeria și-a încheiat acțiunea ei de maghiarizare". „Poliția, arăta același personaj, în urma *energicelor măsuri* luate de prefectul Ferenczy, pînă la finele lui noiembrie 1933, va avea toate cererile (de maghiarizare a numelor — *n.a.*) înaintate ministrului".

În articolul amintit mai sus, Lengyel Zoltan lăuda o serie de instituții pentru modul în care ducea la îndeplinire operațiunea de maghiarizare a numelor: „Casa de economii și cecuri poștale, Oficiul de statistică, Poșta, Telegraful — arăta el — s-au comportat exemplar în ceea ce privește maghiarizarea numelor. Căile ferate vor cere, în scurt timp, 15 000 de nume frumoase maghiare". De unele organe administrative, în schimb, Lengyel nu era mulțumit: „Afară de cîțiva notari oameni de inimă și cîteva autorități comunale, restul abia dacă face cîte ceva. Dar acest lucru nu mai poate rămîne așa. În conferința de jumătate de an a prefecților, sperăm ca din locul cel mai competent (probabil, din partea Ministerului de Interne — *n.a.*) domnii prefecți vor lua cunoștință de hotărîrea guvernului și atunci pe întreaga linie și fără excepție, va intra în acțiune întregul aparat administrativ".

DEZNAȚIONALIZAREA PRIN BISERICĂ. Unul din factorii cei mai puternici folosiți în politica de maghiarizare a minorităților naționale a fost biserica maghiară. După cum este cunoscut, după Tratatul de la Trianon, minoritățile naționale din Ungaria, în ciuda angajamentelor internaționale asumate de stat, nu au beneficiat de o organizare culturală legală, potrivită vieții lor naționale, ele fiind supuse, ca și pînă atunci, de altfel, unei puternice presiuni deznaționalizatoare din partea bisericii maghiare. Aceasta a impus limba maghiară în serviciul divin al parohiilor minoritare, care au rămas fără preoți după Tratatul de la Trianon. De asemenea, jurisdicția episcopiilor maghiare a fost impusă asupra bisericilor minoritare.

Minoritatea germană, cea mai mare minoritate din Ungaria, care avea într-un număr de 400 de localități din țară o majoritate absolută, a fost și ea supusă influenței maghiarizatoare a bisericii maghiare. Gazeta „Kronstädter Zeitung" din 27 noiembrie 1932 dezvăluia faptul că preotul german din localitatea *Budaörs* a fost obligat să țină serviciul divin în limba maghiară, confirmînd că bisericile catolică și evanghelică maghiară exercitau o puternică presiune în direcția maghiarizării germanilor, fapt relatat și de gazeta elvețiană „Jungdeutsch" din 20 februarie 1931. Aceleași biserici exercitau o la fel de puternică presiune și asupra bisericilor slovace. După cum se arăta în lucrarea *„Les minorités ethniques en Hongrie et en Tchécoslovaquie" (p. 25)*, „în bisericile de naționalitate nemaghiară s-a introdus cu forța limba maghiară în serviciul divin ca și pentru preoți, așa cum s-a întîmplat în ultimul timp la Slovensky Kömlos".

Mari presiuni în direcția maghiarizării s-au făcut și asupra bisericii ortodoxe a românilor și sîrbilor din Ungaria, din partea bisericilor maghiare. În scopul deznaționalizării acesteia autoritățile maghiare au organizat un act grotesc de diversiune prin înființarea așa-zisei *Biserici greco-orientale maghiare* de la Szenteș.

Biserica greco-catolică românească a fost și ea supusă unei puternice presiuni de maghiarizare, inclusiv prin acte de diversiune ca cea care a dus la crearea Episcopiei greco-catolice maghiare de la Hajdudorog și trecerea bisericii greco-catolice române sub jurisdicția acesteia. Iată ce declara fostul deputat Iános Korodi — Katona în privința scopului maghiarizator al bisericii greco-catolice maghiare: „Pe greco-catolicii maghiari îi așteaptă o mare misiune. În primul rînd, în Ungaria, mai sînt încă 39 893 greco-catolici (români — *n.a)*, care trebuie aduși la unire... Misiunea mare a greco-catolicilor maghiari e unirea definitivă a acestora cu greco-catolicismul maghiar... Catolicii maghiari nu aprobă propaganda dusă (de autorități — *n.a.)* în scopul înființării unei episcopii greco-orientale maghiare. Aceștia (adică ortodocșii — români și sîrbi — *n.a.)*, trebuie aduși la o unire și acest lucru corespunde perfect cu scopurile naționale maghiare: *o națiune de religie unică* (vezi *Görög Szertartásu Katolikusért* în „Nemzeti Ujság", din 25 decembrie 1936).

Încă în anul 1935, Congresul greco-catolicilor maghiari, desfășurat la Hajdudorog a hotărît ca jurisdicția episcopiei maghiarizatoare de Dorog să fie extinsă asupra tuturor greco-catolicilor din Ungaria.

Recunoscînd scopul real al bisericii greco-catolice maghiarizatoare, acela al asimilării minorităților, Congresul dezvăluia, totodată, adevăratul obiectiv al acestei acțiuni, de fapt, acela al revizuirii Tratatului de la Trianon. „Prin unirea tuturor greco-catolicilor — se arăta în documentul Congresului — biserica noastră va obține o importanță covîrșitoare. Independentă, o episcopie de rit grecesc în patria maghiară poate aduce mari servicii în ceea ce privește asimilarea naționalităților greco-catolice, chiar și în cazul unei revizuiri". („Pesti Hirlap", 24 septembrie 1935).

Rolul de instrument de deznaționalizare a minorităților naționale jucat de biserica oficială în statul ungar reiese și din cifrele statistice oficiale prezentate cu ocazia diferitelor recensăminturi.

În studiul doctorului Thiring Ludovic, publicat în cartea de statistică „Magyar statisztikai Szemle" deja amintită, care prezintă dinamica populației din Ungaria pînă în anul 1936 sînt redate și o seamă de cifre din care rezultă că în perioada 1910—1936 singurele două rituri creștine care au înregistrat scăderi ale numărului de credincioși au fost cel reformat și cel greco-ortodox, toate celelalte înregistrînd creșteri, unele substanțiale, ca de exemplu cel romano-catolic.

Să prezentăm însă, în cîteva cifre, dinamica populației ortodoxe, formată din români, în principal, și sîrbi între anii 1910—1936: În 1910 se înregistrau astfel 61 468 ortodocși. Numărul acestora scade în 1920, la 50 990, în 1930 la 39 629, în timp ce în 1936 se înregistrează numai 35 118 credincioși. Făcînd un calcul simplu vedem că în doar 26 de ani scăderea numărului credincioșilor ortodocși a fost de-a dreptul dramatică: de la 61 468 la doar 35 118, cu o pierdere totală de 25 350 credincioși, adică de circa 43 la sută.

Dincolo de cunoscutele manipulări obișnuite ale statisticii în Ungaria cifrele de mai sus confirmă, indiscutabil, acțiunea de-a dreptul diabolică întreprinsă de biserica oficială maghiară pentru distrugerea bisericii ortodoxe păstrătoare a limbii și datinilor strămoșești ale românilor și sîrbilor din Ungaria, trecînd și pe această cale o mare parte a populației în maghiarism.

DEZNAȚIONALIZAREA MINORITĂȚILOR PRIN ȘCOALA MAGHIARĂ. Una dintre cele mai dureroase probleme ale minorităților naționale din Ungaria de-a lungul întregii perioade interbelice și care a rămas nerezolvată, practic, pînă în zilele noastre a constituit-o lipsa școlilor în limba maternă. Nu se poate spune că nu au existat legi și instrucțiuni care să creeze un regim legal învățămîntului minorităților naționale. Dacă am aminti doar reglementările din 1919, 1923, 1924 și 1935 și ar fi suficient. Din păcate însă, ca în toate domeniile, și în cel al învățămîntului acestea erau bune numai pentru propagandă în străinătate, în practică învățămîntul în limba minorităților fiind treptat desființat. **(Va urma)**

Operațiunea „Sphinx“ 3

Victor Ostrovsky, un fost agent al Mossadului obligat să se ascundă

După ce au luat masa într-un local de pe malul stîng, Samira și Halim s-au întors acasă, în seara aceea, după miezul nopții. Halim a dat drumul la radio în speranța că se va destinde puțin ascultînd muzică înainte de a se culca. Dar a dat de știrea care relata explozia. Fu prins de panică.

Începu să măsoare apartamentul aruncînd cu furie tot ce-i cădea în mînă și vociferînd incoerent.

„Au aruncat în aer reactorul ! L-au aruncat în aer ! Acum este rîndul meu. Irakienii mă vor ucide !“

I-a dat telefon lui Donovan.

„Vezi să nu faci vreo prostie, i-a recomandat Donovan. Calmează-te. Nimeni nu va putea face legătura cu tine. Vino la mine la hotel mîine seară.“

Răvășit și tremurînd, Halim s-a prezentat la Sofitel a doua zi. Nu închisese ochii toată noaptea și nu era bărbierit.

„Irakienii mă vor spînzura, este sigur, se văita el. Apoi, mă vor da pe mîna francezilor, care mă vor ghilotina !

— Nu ai nici un amestec. Gîndește-te puțin, îl liniștea Donovan. Nimeni nu are nici un motiv să te blameze.

— Este groaznic. Crezi că israelienii sînt în spatele acestei afaceri ? Samira crede că da... Este cu putință ?

— Hai, bătrîne, vino-ți în fire. Ce tot spui ? Oamenii cu care lucrez eu nu s-au băgat niciodată într-un atentat. Este vorba cu siguranță de o istorie de spionaj industrial, un domeniu unde competiția este sălbatică. Chiar tu mi-ai spus-o.“

Halim a declarat că se va întoarce în Irak. Soția lui, la fel ; stătuseră oricum mult timp la Paris. Așa și făcură.

Mai era o problemă : Meshad. Unul din puținii savanți arabi care se bucurau de prestigiu în domeniul nuclear, apropiat de înaltele autorități civile și militare irakiene. În timpul uneia dintre frecventele sale călătorii la Paris, în iunie 1980, Meshad trebuia să ia o hotărîre definitivă cu privire la piață. Mossadul a interceptat telexul francez care indica ora sosirii egipteanului, precum și numărul de la camera sa de hotel (apartamentul 9041, la Méridien), ceea ce a facilitat instalarea de microfoane. De altfel, el știa că Meshad era sadomasochist și că era clientul permanent al unei call-girl răspunzînd la numele de Marie Express. S-au înțeles să se vadă la 13 iunie, spre ora 19 și 30 de minute. Adevăratul ei nume era Marie-Claude Magal, fata pe care Donovan o prezentase deja lui Halim. Ea lucra mult pentru Mossad, cu toate că nu știa numele celor care o foloseau.

Israelienii știau că Meshad era un tip dur și că nu putea fi păcălit ușor. Cum nu trebuia să rămînă la Paris decît cîteva zile, s-a luat hotărîrea să fie abordat fără întîrziere. „Dacă acceptă, îl angajăm. Dacă nu, este mort“.

Yehuda Gil, un agent al Mossadului care vorbea araba, s-a prezentat la ușa camerei lui Meshad cu puțin înainte de venirea tinerei Magal. Bănuitor, Meshad a întredeschis ușa fără să scoată lanțul de siguranță.

„Cine sînteți ? s-a răstit el. Ce vreți ?

— Sînt trimis de o putere care este gata să plătească foarte scump cîteva informații, spuse Gil.

— Șterge-o, cîine, sau chem poliția !“

Gil se retrase. De fapt, el a luat imediat avionul spre Israel, pentru a nu i se putea imputa urmarea evenimentelor.

Soarta lui Meshad era pecetluită.

Au așteptat totuși ca Magal să-și satisfacă clientul și să plece.

Doi bărbați s-au strecurat apoi fără zgomot în camera unde dormea deja Meshad și i-au tăiat gîtul. O cameristă a descoperit corpul înșfîngerat a doua zi dimineața.

Poliția franceză a ghicit că era opera unor profesioniști. Nimic nu fusese furat, nici bani, nici documente. Dar a fost descoperit în baie un prosop pătat cu ruj.

Magal a avut un șoc aflînd de omor. Meshad era în viață cînd ea îl părăsise. Cuprinsă de îndoieli, dar și pentru a se proteja, se duse la poliție și declară că la venirea ei Meshad era furios pe un tip care încercase să-l mituiască cu cîteva momente înainte.

În noaptea de 12 iulie 1980, Magal își făcea meseria pe bulevardul Saint-Germain, cînd un bărbat opri un Mercedes negru la marginea trotuarului și îi făcu semn să se apropie. Nu era nimic uimitor în aceasta. În timp ce discuta cu clientul său potențial, un Mercedes negru, parcat mai departe, a pornit brusc. În momentul cînd mașina urma să-i depășească, omul care vorbea cu fata o împinse violent. Dezechilibrată, ea căzu sub roțile bolidului și fu ucisă pe loc. Cele două mașini se pierdură în noapte.

La 7 iunie 1981, ora 16, într-o frumoasă dimineață însorită de duminică, douăsprezece avioane F-15 și douăsprezece F-16 ,de fabricație americană, decolau de la Beersheba (și nu din Eilat, cum a anunțat toată lumea, această bază fiind prea aproape de radarurile iordaniene), în drum spre o misiune periculoasă de nouăzeci de minute. După survolarea a o mie de kilometri de teritoriu inamic, ele trebuiau să ajungă la Tammouz, aproape de Bagdad, și să distrugă centrala atomică irakiană.

Un avion care semăna cu un aparat de cursă lungă al companiei Aer Lingus le însoțea (cum irlandezii închiriază avioane arabilor, prezența sa nu a surprins pe nimeni). Dar era de fapt un Boeing 707 israelian, un avion de aprovizionare. Bombardierele înaintau în formațiune strînsă, Boeingul chiar sub ele pentru a le camufla, și urmau un culuar aerian civil. Piloții navigau în tăcere, ceea ce însemna că nu-și transmiteau nici un mesaj, dar primeau mesaje de la un avion de sprijin echipat cu material informatic care servea și la bruierea celorlalte semnale, inclusiv a radarurilor inamice.

La jumătatea drumului, deasupra teritoriului irakian, Boeingul a alimentat aparatele în zbor.

Aparatele de vînătoare erau înarmate cu rachete Sidewinter, cu bombe cu fragmentație și cu o tonă de bombe cu teleghidaj laser.

Datorită informațiilor lui Halim, israelienii știau exact unde trebuiau să lovească pentru a provoca maximum de stricăciuni. Scopul era să distrugă bolta de peste inima centralei. De la sol, un israelian înarmat cu un emițător puternic trebuia să trimită semnale pentru a-i ghida pe piloți spre țintă.

Din prudență, Mossadul recrutase un tehnician francez, Daniel Chassepied, și îi ceruseră să ascundă o servietă, conținînd o baliză, în interiorul centralei atomice. Din motive necunoscute, Chassepied a rămas în uzină, fiind astfel singura victimă umană a acestui atac incredibil. La 18 și 30 de minute, ora locală, avioanele, care zburaseră la rasul ierbii pentru a evita radarurile, s-au înălțat pînă la 600 metri exact înainte de a-și atinge țința. Manevra a fost atît de rapidă încît ea a dejucat apărarea radarului, iar soarele, care apunea în spatele atacatorilor, i-a orbit pe irakienii care comandau bateriile antiaeriene. Avioanele au atacat atunci în picaj unul după altul, atît de brusc, încît irakienii nu au mai putut trage decît salve inofensive care s-au pierdut în ceruri. Centrala a fost complet distrusă. Nici o rachetă Sam nu a fost lansată, nici un avion irakian nu i-a urmărit pe israelieni, care s-au întors la baza lor zburînd la mare altitudine, luînd-o de data aceasta pe drumul cel mai scurt, pe deasupra Iordaniei. Saddam Hussein, care voia să facă din Irak o putere nucleară, și-a văzut visurile distruse.

■

La trei ore după decolare, piloții se întorceau la bază nevătămați. Primul ministru Menahem Begin aștepta știrea la el acasă, pe strada Smolenskin, împreună cu întregul cabinet.

Cu puțin înainte de ora 19, generalul Rafael Eitan, comandant șef al armatei israeliene, i-a telefonat lui Begin pentru a-l informa despre succesul misiunii (această fază finală era numită „operațiunea Babylone“) și pentru a-l asigura că nu aveau nici o victimă israeliană.

Se spune că Begin ar fi exclamat „Baruh haşem !“, ceea ce înseamnă : „Slavă Domnului !“

Reacția la cald a lui Saddam Hussein nu a fost niciodată dată publicității. **(Sfîrșit)**

Traducere și adaptare
Liliana Artănescu

STOP CADRU

După greva generală, demisia președintelui. La 4 decembrie, Bangladeshul a fost paralizat de o grevă generală, declanșată de forțele de opoziție, care au cerut organizarea de alegeri libere și demisia șefului statului, Hussain Muhammed Ershad, care preluase puterea în 1982, printr-o lovitură de stat. Imediat, președintele Ershad a demisionat, solicitînd partidelor din opoziție să desemneze un vicepreședinte, conform Constituției. O zi mai tîrziu, din capitala Bangladeshului, au fost anunțate ridicarea stării de urgență, în vigoare din 27 noiembrie, dizolvarea parlamentului, aprobarea de către H.M. Ershad a numirii lui S. Ahmed, președintele Curții Supreme de Justiție, în funcția de vicepreședinte, lider al administrației interimare a țării pînă la alegeri. Evenimentele din Bangladesh sînt o urmare a mișcării antiguvernamentale, declanșate încă din luna octombrie în această țară a sudului Asiei.

Demisia președintelui Ershad reprezintă consecința firească a unei stări tot mai accentuate de nemulțumire, care s-a extins cu repeziciune de la opoziție și intelectualitate, ajungînd să cuprindă, în cele din urmă, chiar rînduri ale formațiunii la putere. Pe acest fond al nemulțumirii generalizate și al paralizării vieții interne prin greve, demisia președintelui a apărut drept singura soluție. Acceptată, de altfel, rapid și democratic, de către acesta.

STALIN și stalinismul*) 10

Roy Medvedev

Teroare în preajma războiului

În anii 1939—1941, represiunile din rîndurile activiștilor de partid și de stat, ale militarilor și oamenilor de cultură au continuat, fără a avea, însă, anvergura din anii 1937—1938. Odată pornit pe calea fărădelegilor și a terorii, Stalin n-a mai putut, pînă la sfîrșitul vieții sale, nici să se oprească, nici să se abată de la ea.

După înlocuirea lui Ejov, executarea sentințelor de condamnare la moarte pronunțate anterior a fost sistată pentru un timp. În celulele arhipline ale condamnaților la moarte a licărit o speranță. Curînd, însă, în beciurile N.K.V.D.-ului execuțiile au fost reluate. Nu s-au revizuit nici măcar dosarele celor acuzați de pregătirea unor „acte teroriste" împotriva lui Ejov, ca și împotriva lui Blüher, Postîșev, Eihe, Kosior, adică împotriva celor care, la rîndul lor, fuseseră declarați „dușmani ai poporului".

Mai mult ; în anii 1939—1940 au fost arestați A.V. Kosarev, N.I. Vavilov, G.K. Karpecenko, I.E. Babel, V.E. Meierhold... În 1941 a fost arestat poetul și dramaturgul Daniil Harms (Iuvacev), care în scurt timp s-a sfîrșit de foame într-o închisoare leningrădeană.

A pierit tot atunci și M.S. Kedrov, vechi bolșevic, participant activ la războiul civil, cîndva cadru de conducere al O.G.P.U. ; în 1939 era pensionar. Igor, unul dintre fiii săi, excelase prin cruzime ca anchetator în aparatul central al N.K.V.D.-ului. A participat la pregătirea proceselor „publice", care avuseseră loc atît în timpul lui Iagoda, cît și pe vremea lui Ejov. Cînd, însă, după înlăturarea lui Ejov a început decimarea aparatului central al N.K.V.D.-ului, Kedrovii — tatăl și fiul — i-au trimis lui Stalin cîteva scrisori în care îl demascau pe Beria. Răspunsul la scrisori a fost arestarea și executarea lui Igor Kedrov. În aprilie 1939, a fost arestat și M.S. Kedrov, pe care, însă, Colegiul Militar al Tribunalului Suprem l-a achitat. Beria a interzis, însă, eliberarea lui Kedrov, iar în octombrie 1941 acesta a fost executat. Sentința nouă a fost tîrîtă după execuție.

În 1939, a fost arestat și a pierit F.I. Goloșceokin, vechi activist de partid, ales în C.C. al P.M.S.D. din Rusia la Conferința de la Praga din 1912. La sfîrșitul deceniului al patrulea, el ocupa postul de Arbitru principal al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S.

După înlăturarea lui M.M. Litvinov, în rîndurile diplomaților s-au făcut noi arestări și a început pregătirea procesului „dușmanilor poporului din Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe", care, din motive necunoscute, nu a mai avut loc.

Insuccesele din prima etapă a războiului sovieto-finlandez au avut drept consecință arestarea a numeroși militari. A dispărut fără urme, de pildă, șeful statului-major al districtului militar Leningrad, N.E. Vartolomeev.

Numeroase arestări s-au operat și în rîndurile militarilor care au participat la războiul civil din Spania. Încă în 1938 a fost chemat la Moscova și executat V.E. Gorev, atașat militar în Spania, organizatorul apărării Madridului ; numai cu două zile înainte de a fi arestat, M.I. Kalinin îi înmînase Ordinul „Lenin". A fost executat G.M. Ștern, proeminent comandant militar, care se întorsese din Spania să preia postul lui Blüher de comandant al Armatei speciale din Extremul Orient. La cel de al XVIII-lea Congres al partidului, Ștern fusese ales membru al C.C. al P.C. (b) al Uniunii Sovietice ; în 1940 a condus acțiunile militare de la Halhin-Gol. Cu puțin timp înainte de război fusese arestat încă un grup de militari reîntorși din Spania, în special aviatori, inclusiv 22 de Eroi ai Uniunii Sovietice ; cîțiva dintre ei fuseseră distinși de două ori cu acest titlu. Printre cei arestați se aflau I.V. Smușkevici și P. Rîceagov, care, după întoarcerea din Spania, s-au aflat în conducerea Forțelor Militare Aeriene ale U.R.S.S. ; P.I. Pumpura, comandant de brigadă de aviație, precum și E.S. Ptuhin, I.I. Proskurov, E. Șaht. În 1941, a pierit A.D. Loktionov, membru supleant al C.C. al P.C. (b) al Uniunii Sovietice, comandantul districtului militar Pribaltic. În primele luni ale războiului a fost arestat, apoi eliberat, B.L. Vannikov, comisarul poporului pentru armament al U.R.S.S., membru în C.C. al P.C. (b) al Uniunii Sovietice.

Pe teritoriul Basarabiei, al Ucrainei de Vest, al Bielorusiei de Vest și al Republicilor Baltice, au fost supuși represiunilor nu numai șefii organizațiilor fasciste sau fascizante, nu numai lucrătorii organelor de represiune locale, care trecuseră în clandestinitate, ci și mii de lucrători din fosta administrație, membri ai diferitelor grupări politice, persoane din burghezia rurală și orășenească — oameni absolut nevinovați. Sute de mii de oameni fără nici o acuzație concretă au fost strămutați în zonele răsăritene ale țării. Astfel, din zonele vestice ale Ucrainei și Bielorusiei au fost deportați în Est 200 000 de soldați și ofițeri, luați prizonieri de Armata Roșie după ce germanii au înfrînt armata poloneză. În Republicile Baltice au fost declanșate represiuni de o amploare deosebită la 13—14 iunie 1941, cu doar o săptămînă înaintea invaziei Germaniei fasciste. Aceste acțiuni represive n-au avut darul să întărească spatele frontului în această zonă.

Înainte de izbucnirea războiului, închisorile din Lvov, Chișinău, Riga, Tallin, Vilnius, Kaunas și din alte orașe vestice erau arhipline. Nereușind, în degringolada din primele zile de război, să-i evacueze pe deținuți, organele N.K.V.D.-ului — evident, cu aprobarea lui Stalin și Beria — au dat ordin să fie împușcați. N-au mai apucat să ridice cadavrele ; deschizînd porțile închisorilor, autoritățile fasciste de ocupație au permis locuitorilor să intre pentru a-și lua și a-și îngropa rudele. Executarea barbară a deținuților, care a provocat indignarea populației locale, a fost folosită pe scară largă de propaganda fascistă și naționalistă.

La sfîrșitul lunii iunie 1940, a fost adoptată Legea cu privire la răspunderea penală pentru absențe și întîrzieri sistematice la lucru. Pentru trei întîrzieri neînsemnate sau pentru o absență fără un motiv întemeiat de la lucru, oamenii erau deferiți justiției. La sfîrșitul anilor '40, toate locurile de detenție și închisorile erau pline de oameni judecați pe baza acestei legi ; mulți dintre ei n-au fost eliberați decît după încheierea războiului, deși termenul de detenție expirase de mult.

Feuchtwanger și procesele „minunate"

Ecourile internaționale la represiunile anilor 1936—1938 au fost diferite, contradictorii și n-au constituit pentru Stalin și N.K.V.D. o preocupare deosebită. Represiunile din timpul lui Brejnev, incomparabile ca amploare, au stîrnit în lume mult mai multă neliniște decît cele din anii '30.

Firește, presa burgheză, presa din țările fasciste au folosit pe scară largă, în propaganda anticomunistă, informațiile despre teroarea politică din U.R.S.S. Dar nimeni nu cunoștea atunci dimensiunea reală a terorii, atenția presei străine fiind concentrată în principal asupra proceselor politice „publice" de la Moscova. În acea vreme, mecanismul și detaliile pregătirii acestor procese nu erau cunoscute, dar observatorilor occidentali (ca să nu mai vorbim de serviciile secrete din Occident ai căror agenți se spunea că sînt inculpații) nu le era greu să sesizeze că cea mai mare parte a depozițiilor inculpaților era falsă. Cu toate acestea, făcînd cunoscută teroarea din U.R.S.S., ziarele burgheze nu-și exprimau compasiunea față de victimele ei. Și din ziarele emigranților se degaja un sentiment de satisfacție : în Rusia, comuniștii ucideau comuniști.

Reprezentanții burgheziei liberale, ai intelectualității de stînga, ai social-democrației și ai partidelor comuniste nu puteau înțelege ce se petrece la Moscova. Unii continuau să creadă în Stalin, alții aveau îndoieli, dar tăceau, o a treia categorie protesta.

Semnificativă este poziția lui Lion Feuchtwanger, care a făcut o vizită în U.R.S.S. la începutul anului 1937 și imediat a fost primit și tratat cu multă amabilitate de Stalin. Prezent la procesul „centrului paralel", Feuchtwanger a susținut în întregime toate versiunile acuzațiilor. „De procesul lui Zinoviev și Kamenev — scria el — am luat cunoștință din presă și din relatările martorilor oculari. La procesul lui Piatakov și Radek am participat personal. În timpul primului proces m-am aflat în atmosfera Europei Occidentale, în timpul celui de-al doilea în atmosfera Moscovei. În primul caz, asupra mea acționa aerul Europei, în cel de-al doilea aerul Moscovei și aceasta mi-a dat posibilitatea să simt cu o deosebită acuitate imensa deosebire dintre Uniunea Sovietică și Occident. Unii dintre prietenii mei... spun despre aceste procese că sînt tragicomice, barbare, că nu inspiră încredere, că sînt monstruoase atît prin formă, cît și în conținut. O serie întreagă de oameni, care înainte se numărau printre prietenii Uniunii Sovietice, după aceste procese au devenit adversarii ei. Pe mulți dintre cei care au văzut în orînduirea socială a U.R.S.S. idealul umanismului socialist acest proces i-a adus într-un impas, acestora li s-a părut că gloanțele care i-au doborît pe Zinoviev și Kamenev au ucis odată cu ei și lumea nouă. Și mie, atîta timp cît m-am aflat în Europa, acuzațiile aduse la procesul lui Zinoviev mi s-au părut nedemne de încredere. Am avut impresia că recunoașterile isterice ale acuzaților se obțin prin mijloace misterioase. Întregul proces mi-a apărut ca o înscenare teatrală, montată cu o mare și sinistră artă. Cînd însă am luat parte la Moscova la cel de-al doilea proces, cînd i-am auzit pe Piatakov și Radek și pe prietenii lor, am simțit că îndoielile mele se topesc, precum sarea în apă, sub impactul direct al cuvintelor spuse de inculpați și al felului în care ei le-au pronunțat. Dacă totul a fost invenție și înscenare, atunci înseamnă că eu nu mai știu ce înseamnă adevărul".

Totuși, Feuchtwanger observa că n-a înțeles totul, adăugînd, însă, imediat că n-ar dori în nici un fel să defăimeze desfășurarea procesului sau consecințele lui.

După ce denumea, în mod jignitor, „minunate" procesele și execuțiile din Moscova, Feuchtwanger se grăbea să-și exprime admirația față de Stalin, un om „simplu și plin de bunătate", care înțelege bine umorul și nu se supără atunci cînd e criticat". Feuchtwanger lega procesele „publice" de democratizarea societății sovietice, considerînd că guvernul U.R.S.S. nu dorea ca trotkiștii să se folosească de aceasta.

Bineînțeles, cartea lui Feuchtwanger „Moscova. 1937" a fost imediat tradusă în limba rusă și editată într-un tiraj enorm. A fost trimisă în tipografie la 23 noiembrie 1937, iar a doua zi avea deja „bun de tipar". Autorul a primit onorarii substanțiale, nu numai pentru această carte, ci și

*) Din volumul cu același titlu în pregătire pentru **Editura Humanitas**.

pentru romanele publicate anterior. Pe atunci puțini autori occidentali primeau onorarii pentru editarea cărților lor în U.R.S.S.

Rolland, Davis, Churchill induși în eroare

Dureros a perceput Romain Rolland, prieten al Uniunii Sovietice, represiunile anilor 1936—1938. El și-a încredințat gîndurile doar jurnalului său : „...Aceasta este o orînduire a abuzului absolut, necontrolat, fără cea mai modestă garantare a libertăților elementare, a drepturilor sacre, a echității și umanismului. Simt o imensă durere și indignare. Îmi reprim nevoia de a vorbi și de a scrie despre toate acestea. N-aș putea exprima nici cea mai mică dezaprobare a acestui regim, fără ca, în Franța și în lumea întreagă, cei mai înrăiți dușmani să nu se folosească de cuvintele mele ca de o armă pe care ar înmuia-o în veninul celei mai criminale relecredințe". Cînd a trebuit să vorbească, Romain Rolland a luat apărarea Uniunii Sovietice, prezentînd-o ca pe o barieră în calea pericolului fascist în Europa Occidentală, iar prietenilor le-a explicat că această cauză este mai presus de Stalin și de acoliții lui.

Joseph E. Davis, ambasadorul special al președintelui S.U.A., F. Roosevelt, n-a înțeles nimic. În depeșele sale secrete către secretarul de stat K. Hall, în scrisorile adresate fiicei sale, în însemnările personale, acest diplomat, prezent la două din procesele de la Moscova, afirma permanent că inculpații erau într-adevăr vinovați de trădare și spionaj și că aceste procese nu erau în nici un caz o înscenare.

Pînă și un om politic precum Churchill a fost indus în eroare, dînd crezare chiar și informațiilor false strecurate prin canale secrete de agentura N.K.V.D.-ului cu scopul de a-i deruta pe politicieni și opinia publică din țările occidentale. În volumul I al memoriilor lui Churchill intitulat „Cel de-al doilea război mondial" se poate citi : „Prin ambasada sovietică de la Praga trecea corespondența dintre persoane sus-puse din Rusia și guvernul german. Era doar o parte a așa-numitului complot al militarilor și al «vechilor bolșevici» vizînd răsturnarea lui Stalin și instaurarea unui regim nou, bazat pe o politică progermană. Fără să piardă timpul, președintele Benes i-a comunicat lui Stalin tot ce a putut afla. Au urmat o epurare militară și politică necruțătoare, dar, poate, nu inutilă și o serie de procese..."

Firește, mulți intelectuali și oameni politici din Occident n-au crezut în procesele „publice" și au condamnat represiunile. O poziție antistalinistă a adoptat aproape întregul partid laburist.

Gide nu se lasă păcălit

Herbert Wells și André Gide erau derutați. Bertolt Brecht, care îi scrisese lui Lion Feutchwanger că „Moscova. 1937" era mai bună decît tot ceea ce se scrisese pe această temă în literatura occidentală, a aflat curînd despre pieirea multor antifasciști cunoscuți, despre dispariția Karolei Neer, ființă apropiată lui, despre executarea scriitorului Tretiakov, cel care-l inițiase în marxism și care-i era prieten. Atunci a scris el poezia „Poporul e infailibil ?", care cuprinde versuri ca acestea :

Tretiakov, învățătorul meu,
om atît de mare și atît de inimos,
a fost împușcat. Judecata
poporului l-a condamnat
ca spion. Numele lui este
blestemat. Cărțile-i sînt arse.
E înfricoșător să-l și pomenești.
Și șoapta tace.
Dar dacă e nevinovat ?

Din străinătate, lui Stalin, Kalinin și Vișinski li se cereau explicații.

„Semnatarii acestei scrisori, prieteni ai Uniunii Sovietice, consideră de datoria lor să vă atragă atenția asupra următoarelor fapte :

Întemnițarea a doi fizicieni străini, reputați, doctorul Friederich Howtermans, arestat la Moscova la 1 decembrie 1937, și Alexander Weisberg, arestat la 1 martie 1937, la Harkov, a provocat o adîncă neliniște în cercurile oamenilor de știință din Europa și S.U.A. Howtermans și Weisberg sînt bine cunoscuți în aceste cercuri și există temeri că detenția lor îndelungată va face să se amplifice campania politică ce a și adus în ultimul timp mari daune prestigiului țării, socialismului și colaborării U.R.S.S. cu marile democrații occidentale. Această împrejurare se complică prin faptul că oamenii de știință occidentali, bine cunoscuți ca prieteni ai Uniunii Sovietice, care au apărat Uniunea Sovietică de atacurile dușmanilor ei, nu știu pînă acum nimic despre soarta lui Howtermans și Weisberg... Ea ne împiedică să explicăm opiniei publice din țările noastre rațiunea unor acțiuni de acest gen." Această scrisoare, primită la Moscova în iunie 1938, era semnată de trei laureați ai Premiului Nobel — Irène și Frédéric Joliot-Curie și Jean Périrn.

La 16 mai i-a scris lui Stalin și Albert Einstein. El protesta împotriva arestării multor savanți care se bucurau de o mare stimă în rîndurile colegilor lor din Occident. Stalin n-a răspuns nici la această scrisoare și nici alteia, cu același caracter, trimisă de Niels Bohr.

Ziarele partidelor comuniste din străinătate susțineau pe atunci fără rezerve politica lui Stalin și pur și simplu repetau ceea ce publicau „Pravda" și „Izvestia". Comuniștii spuneau că justiția sovietică este o justiție proletară și, ca atare, ea nu poate fi nedreaptă. Presa comunistă din lumea întreagă respîngea, numindu-le calomnii dușmănoase, toate informațiile despre chinurile și torturile la care erau supuși deținuții. „În vremea aceea — scria în 1956 G. Meyer, comunist american — marxiștii nu puteau crede că Stalin ar fi capabil să ordone suprimarea unor oameni nevinovați, pentru că nu-și puteau închipui că ei înșiși ar fi capabili de asemenea crime. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Margareta Sipoș

Ce știm despre francmasonerie? 4

Respectînd tradiția lucrătorilor din care afirmă că descind, francmasonii revendică drept simboluri instrumentele pe care le utilizau aceștia. Simbolul este semnul a ceva ce nu se vede. Despre simboluri îl vom lăsa să vorbească pe Jean-André Faucher. **Ziarist și scriitor, cavaler al Legiunii de onoare, membru corespondent al Academiei de științe din Roma, Faucher a publicat mai multe cărți despre francmasonerie :** Histoire de la Franc-Maçonnerie en France **(Istoria francmasoneriei în Franța), 1978,** Histoire de la Grande Loge de France, **1981,** Dictionnaire Maçonnique **(Dicționar masonic) 1981,** Les Francmaçons et le pouvoir **(Francmasonii și puterea) 1986,** Dictionnaire historique des francmaçons **(Dicționar istoric al francmasonilor), 1988.**

Simboluri venite din vechime

Primii masoni care au „amenajat" semnele simbolice au fost, în secolul XVIII, firește, tot englezi. Fizicianul alchimist Elie Ashmole a fost, alături de medicul Thomas Warton și istrologul William Lily, adevăratul fondator al francmasoneriei moderne. Cei trei au modificat ritualul și au reinventat simbolismul.

Printre masonii constructori din Evul mediu **loja** îi aduna pe toți lucrătorii de pe un șantier sau dintr-un oraș. Originea acestui cuvînt pare să fie în vechea germană — **laubja,** coliba improvizată a tăietorilor de lemne ; provensalii, catalanii și italienii numeau **loggia** locul de întîlnire al negustorilor la tîrg. S-a stabilit că unele simboluri masonice au o origine mult mai veche decît masoneria operativă a constructorilor de catedrale. Astfel, **pentagrama,** steaua în cinci colțuri, care apare la masoni sub numele de steaua strălucitoare, este o figură simbolică încă de la pitagoreici. **Rodia** este un simbol de origine biblică, semințele ei evocă membrii marii fraternități inițiatice, deci e un simbol al solidarității universale. **Trandafirul,** considerat de masoneria contemporană simbol al iubirii pure, era evocat de egipteni ca simbol al misterului, iar de-a lungul secolelor, a fost simbol al frumuseții și simbol al cunoașterii.

Uneltele folosite în mod simbolic astăzi într-o lojă : **Compasul** simbolizează adevărul în cercetare ; **echerul** — dreptatea prin rectitudinea acțiunii ; **ciocanul de lemn** — autoritatea prin voința în aplicarea ei ; **dalta** — eficacitatea prin discernămînt în cercetare ; **perpendicularul** — rectitudinea prin profunzimea în observare ; **nivela** — egalitatea prin aplicarea cunoștințelor ; **pîrghia** — forța prin puterea voinței ; **linia** — rectitudinea prin precizia execuției ; **mistria** — iubirea frățească prin bunătate către toți.

Compasul și echerul sînt cele mai cunoscute unelte simbolice. Echerul conciliază contrastele. Cînd se spune că maestrul mason se găsește între echer și compas, aceasta înseamnă că se situează între cer și pămînt, într-un anume echilibru între elementele spirituale și materiale ale personalității sale. Cînd muncitorii deschideau un șantier pentru o catedrală, primul fapt consta în a marca locul viitoarelor ziduri cu o funie. Aceasta e originea **lanțului de unire** întîlnit azi în lungul zidurilor templului masonic și care se termină la cele două extremități prin ciucuri. Funia are noduri, numite **lacuri de iubire,** care simbolizează unirea în lojă a tuturor elementelor microcosmosului (imaginea redusă a lumii). Muncitorii inițiați, identificați de maistru la sosirea pe șantier, construiau apoi o baracă din scînduri; loja, unde se reuneau, își împărțeau sarcinile și discutau salariile. În centrul barăcii se găsea o masă, strămoșul a ceea ce francmasonii numesc astăzi **„pavajul mozaic".**

Piatra brută, piatra cubică și **scîndura** trebuie să figureze obligatoriu în lojă. Ele sombolizează primele trei trepte ale masoneriei : ucenic, companion, maistru. **Dalta** servește la modelarea pietrei brute ; alături de ciocan, ea este unealta ucenicului ; simbolizează cunoașterea. **Ciocanul** de lemn cu două capete este simbolul autorității și al puterii temporale.

Levierul simbolizează puterea inteligenței și rațiunii, în timp ce **linia —** dreptatea, controlul acțiunii. **Nivela** evocă ștergerea inegalităților și a devenit simbolul egalității sociale dintre membri. Firul cu plumb al constructorilor a devenit **perpendiculara** francmasonilor contemporani, unealtă care permite inițiatului să corecteze defectele și să repare erorile. **Creionul** este, de asemenea, o unealtă în unele rituri masonice.

Bărbatul care lucra piatra purta un **șorț ;** în lojă, el simbolizează munca. Pe șantier, masonul care lucra piatra purta mănuși pentru a-și proteja mîinile ; astăzi francmasonii poartă **mănuși albe** în timpul adunărilor, care simbolizează puritatea intențiilor lor.

Ramura de salcîm este un simbol rezervat doar maeștrilor — simbolizează onoarea. A apărut la începutul veacului XVIII.

Sensul literei **G** plasată după 1720 în lojă nu este cunoscut și întrebările continuă : simbol deist ? simbol geometric sau al gnozei ? simbol astrologic ?

La aceste prime simboluri adoptate de legile engleze începînd cu 1717 s-au adăugat curînd cele ale primelor loji speculative franceze. Astfel, **cordonul de maestru** își are originea în centura pentru spadă, rezervată aristocraților și care a fost adoptată pentru a simboliza egalitatea în lojă a celor proveniți din toate straturile sociale. **(Va urma)**

(Adaptare de **Stelian Țurlea).**

Art Blakey

Alexandru Bora, București. La 16 octombrie a încetat din viață, în vîrstă de 71 de ani, Art Blakey, una din cele mai marcante figuri ale jazz-ului din cea de-a doua jumătate a secolului nostru. Blakey și-a cîștigat notorietatea atît prin calitățile sale de baterist, cît și mai ales prin intensa lui activitate de formare a tinerilor talentați, vreme de 36 de ani, în fruntea celebrului său grup „Jazz Messengers". „Cred că nimeni în jazz nu a adus atîția mari muzicieni cît Art Blakey", a spus pianistul Walter Davis, unul din foștii săi discipoli. Art Blakey era unul din puținii supraviețuitori ai marii epoci ai be-pop-ului din anii '40, cînd cînta alături de alte nume celebre ca Charlie Parker, Dizzy Gillespie, Thelonious Monk. Născut în octombrie 1919 la Pittsburg (Pennsylvania), Art Blakey începe să cînte într-un bar de noapte ca pianist, pe cînd avea 15 ani. Apariția unui alt copil talentat, pianistul Errol Garner — de 14 ani — îl obligă să treacă la baterie, post pe care nu-l va mai părăsi toată viața. Este angajat pentru prima dată ca profesionist în 1940, la 21 de ani, în marea orchestră a lui Fletcher Henderson. Cîntă apoi alături de pianista Mary Lou Williams și de Thelonious Monk, cu care va concerta — cu pauze — în trio pînă la moartea celui din urmă, în 1971. Cel mai important an din existența lui Art Blakey este 1954 cînd a înființat formația „Jazz Messenger" cu care va cunoaște un succes fenomenal. Constituit într-un celebru club de noapte, „Birdland" din New York, grupul era format din Horace Silver — pian, Clifford Brown — trompetă, Lou Donaldson — saxofon, Curly Russel — bas și, bineînțeles, Art Blakey la baterie. Grupul „Jazz Messengers" și-a cîștigat o faimă mondială, producîndu-se pe toate scenele lumii. La Paris au înregistrat în 1958 faimoasa serie „Jazz Messengers" la Clubul St. Germain, creînd bucata „Blues March" care ani de zile a fost indicativul muzical al emisiunii „Pentru cei ce iubesc jazz-ul" de la postul de radio „Europe Un".

Mariana Teodoroiu, Constanța. La jumătatea lunii octombrie, o enormă furtună, depășind cu mult cele care s-au stîrnit vreodată pe Pămînt, s-a declanșat în atmosfera Saturnului, fiind studiată cu ajutorul telescopului spațial american „Hubble". Imensa pată albă, de formă ovală, are o lățime de circa 20 000 km, o lungime de 4 990 km. Reamintim că diametrul pămîntului este de 12 719 km. „Este un adevărat spectacol ceresc", a declarat Stephen O'Neara, unul din conducătorii revistei de specialitate „Sky and Telescope Magazine". Apariția acestei depresii a suscitat atît interes, încît telescopul spațial „Hubble" și-a propus să studieze fenomenul în continuare, în cazul în care furtuna va fi de mai mare durată. În pofida „miopiei" telescopului, datorată unei defecțiuni de curbură a oglinzii, acesta poate observa mai bine și obține imagini mai detaliate decît cele luate de telescoapele instalate pe Pămînt. Enorma depresiune a fost observată pentru prima dată în noaptea de 24 septembrie de către un astronom amator din Las Cruces (New Mexico). Astfel de fenomene apar în atmosfera Saturnului cam o dată la 30 de ani, iar furtuna de acum este de dimensiunile celei observate în 1933. Ea va fi rezultatul unei reîncălziri brusce a planetei, care a emanat amoniac în atmosferă, iar acesta, înghețînd, s-a transformat în cristale albe.

Nicolae Răban, Pitești. Membrii Comunității Economice Europene (sau Piața comună) sînt Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Portugalia, Olanda și Spania. Nici URSS și nici o altă țară est-europeană nu sînt membre ale acestui organism. Uniunea Sovietică are din iunie 1989 statut de invitat în Consiliul Europei, organism parlamentar format din 24 de state, care nu au nici o legătură cu Piața comună ; la 6 noiembrie a.c. Ungaria a devenit oficial cel de-al 24-lea membru al Consiliului Europei.

Mihaela Runcan, Slobozia. Datorită extinderii sectorului de servicii, care a compensat reducerea locurilor de muncă înregistrată în industrie și agricultură, rata șomajului în Italia a scăzut cu 1,2 la sută, trecînd pe ansamblul forței de muncă de la 12 la sută în iulie 1989, la 10,8 la sută în iulie 1990. Numărul persoanelor în căutare de locuri de muncă — după cum afirmă ziarul „Corriere della Sera" — s-a redus în această perioadă cu 278 000, de la 2 880 000 la 2 610 000. Reducerea se referă atît la șomerii propriu-ziși (cu 27 000 mai puțini în iulie 1990 față de anul precedent), cît și la persoanele în căutare de un prim loc de muncă (cu 251 000 mai puține). În cele 12 luni examinate, sectorul servicii a asigurat locuri de muncă suplimentare unui număr de 403 000 persoane, compensînd reducerea cu 31 000 unități lucrătoare din sectorul industrial și cu 68 000 din cel agrar. Reducerea ratei șomajului, calculată în procente pe ansamblul forței de muncă, a vizat toate repartizările teritoriale ale țării. Aproximativ 70 la sută din persoanele în căutare de locuri de muncă sînt reprezentate de tineri între 14 și 29 de ani. Pe ansamblu, în Italia numărul celor care aveau un loc de muncă în iulie '90 se cifra la 21 492 000, dintre care 12 793 000 în sectorul servicii, 6 795 000 în industrie și 1 904 000 în agricultură.

1. Cînd s-a hotărît utilizarea alfabetului latin în R.S.S. Moldova ?

2. De ce a fost arestat dramaturgul Vaclav Havel în 1989 ?

3. Actualul președinte al Republicii Dominicane a mai deținut această funcție. Ne puteți spune cînd și de cîte ori ?

4. Cînd a devenit lider și cînd a devenit premier dna Margaret Thatcher ?

5. La ce dată a fost învestit guvernul României, în urma alegerilor din mai ?

profil

Jim Bolger

primul ministru al Noii Zeelande

După șase ani de guvernare laburistă, alegerile de la 27 octombrie au revenit — cu cea mai mare majoritate înregistrată vreodată în țară — Partidului Național (Conservator) al cărui lider, Jim Bolger, a devenit prim-ministru.

Născut în 1935, în provincia Taranaki, într-o familie irlandeză recent imigrată, el a activat mai întîi în organizațiile agricole, iar în 1972 a intrat în Parlament. În guvernele conduse de sir Robert Muldoon între 1975 și 1985, Bolger a primit mai întîi portofoliul agriculturii și pescuitului — foarte important în Noua Zeelandă —, apoi cel al muncii. În această calitate s-a ilustrat prin abolirea unei legi care făcea obligatorie apartenența la un sindicat. În 1986 a devenit lider al Partidului Național, în urma unor manevre de culise în care și-a dovedit abilitatea.

Adversarii săi îl prezintă ca pe un om irascibil și coleric. În realitate, este mai degrabă un pragmatic ; cu cîteva luni înaintea alegerilor, a revenit asupra intenției proclamate anterior de a abroga legislația antinucleară promovată de laburiști. Sondajele arătaseră că poziția antinucleară era susținută de o covîrșitoare majoritate a populației.

Bolger preia conducerea într-un moment în care cele mai importante măsuri de reformă — în direcția pieței libere — au fost deja introduse de fostul guvern laburist. Îi va fi relativ ușor să completeze reforma, deși va avea de înfruntat sindicatele, lucru pe care laburiștii nu și-au permis să-l facă.

Într-o țară majoritar protestantă, primul ministru este de religie catolică, ceea ce nu a influențat, însă, rezultatul votului. El preconizează o „societate decentă" și întărirea forțelor de poliție în fața creșterii criminalității. Adversar al avortului, Jim Bolger este tată a nouă copii.

A. A.

poşta redacţiei

TALON DE PARTICIPARE Nr. 1

NUMELE .....

PRENUMELE .....

Adresa exactă : .....

.....

Talon de participare la concursul organizat de revista „Lumea azi"

CONCURS

Revista „Lumea azi" organizează un concurs dotat cu premii, pe teme de politică externă, pentru cititorii noştri fideli, fie că sînt mai vechi sau mai noi. Chestionarul va fi eşalonat pe parcursul a cinci numere. Taloanele de concurs, numerotate de la 1 la 5, împreună cu răspunsurile vor fi trimise **toate odată, în decurs de 20 de zile (data poştei) de la data publicării ultimelor întrebări.**

Prin tragere la sorţi se vor desemna cîştigătorii unui premiu **unu de 10 000 lei ; un premiu doi — de 5 000 lei ; un premiu trei — de 3 000 lei.** Data tragerii la sorţi se va comunica în nr. 4/1991 al revistei, operaţiunea propriu-zisă urmînd să fie publică.

Bibliografia concursului este cît se poate de la îndemînă — colecţia revistei „Lumea azi", din 1990. Întrebările se găsesc pe verso-ul talonului :

IMPORTANT

Cititorii din străinătate se pot abona la revista noastră, începînd cu 1 ianuarie 1991, direct la redacţia „LUMEA — Azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, cod 71341.

Adresa la care doriţi să primiţi abonamentul se va comunica redacţiei prin poştă.

Costul abonamentului se virează în Bucureşti, în contul nostru nr. 53.51.04.43.007—7 deschis la Banca Română de Dezvoltare S.A., telex no. 11238 ; 11289 ; 10138.

Costurile abonamentelor (în dolari SUA) sînt :

— 6 luni — 40$

— 12 luni — 75 $

Rugăm pe cititorii noştri din străinătate să nu se mai adreseze pentru abonamente întreprinderii „Rompresfilatelia" întrucît am renunţat la serviciile acesteia.

„LUMEA — Azi"

IMPORTANT

A partir du 1er janvier 1991, les lecteurs de l'étranger peuvent s'abonner à notre revue directement à la rédaction de „LUMEA — Azi", Bucarest, 1 Piaţa Presei Libere, code 71341.

Les lecteurs sont priés de communiquer, par courier, à la rédaction, l'adresse à laquelle ils veulent recevoir l'abonnement.

Le coût de l'abonnement sera déposé à notre compte no 53.51.04.43.007—7 auprès de la Banque Roumaine de Développement S.A., Bucarest, téléx no. 11238 ; 11289 ; 10138.

Les coûts des abonnements (en dollars EUA) sont les suivants :

— 6 mois — 40 $

— 12 mois — 75$

Nous prions nos lecteurs de l'étranger de ne plus s'adresser pour abonnements à l'entreprise „Rompresfilatelia" car nous avons renoncé à ses services.

„LUMEA — Azi"

IMPORTANT

From 1st January 1991, our readers from abroad may subscribe to our magazine directly to „LUMEA — Azi" office, Bucharest, 1, Piaţa Presei Libere, code 71341.

Our readers are requested to inform the office by mail of the address where they want to have their issues sent.

The subscription cost will be deposited in our account no. 53.51.04.43.007—7 with the Romanian Development Bank A.S., Bucharest, telex no. 11238 ; 11289 ; 10138.

The subscription costs (in US dollars) are as follows :

— 6 months — 40 $

— 12 months — 75 $

We request our readers from abroad not to resort anymore to „Rompresfilatelia" enterprise for subscriptions because we renounced their services. „LUMEA — Azi"

ANUNŢ

A fost pus în vînzare la toate centrele de difuzare a presei din ţară nr. 2 din BIBLIOTECA LUMEA AZI care deschide o nouă serie, intitulată RĂZBOI SECRET

- Ştiţi cine a fost Prosper ?
- Doriţi să aflaţi detalii despre „Operaţiunea Hydro" sau alte operaţiuni secrete ?

Citiţi nr. 2 din BIBLIOTECA LUMEA AZI !

ABONAMENTE

Anunţăm pe cititorii noştri din ţară că pot face abonamente pentru trimestru I/1991, pînă la 20 decembrie 1990. Abonamentele din întreprinderi şi instituţii, pentru un număr mai mare de abonaţi, se pot preda pînă la 26 decembrie 1990.

Revista „Lumea azi" figurează la poziţia 18 pe listele înaintate la oficiile poştale din ţară.

Coordonatorul rubricii : Dan Radu Stănescu

Redactor şef: Ilie Şerbănescu

Redactor şef adjunct: Stelian Ţurlea **Secretar general de redacţie: Ilie Olteanu**

COLECTIVUL REDACŢIONAL : Mihaela Brumă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Ovidiu Dranga, Liana Enescu, Mirela Iamandi, Valeriu Cristian Moanţă, Ştefan Nicolae, Manuela Ştefănescu, Doina Topor, Bogdan Torcătoru, Anca Voican.

SECRETARIAT DE REDACŢIE : Mircea Dub. Ion Matei, Marin Pieleanu, Florian Zamfiroiu. CORECTURA : Ioana-Mariela Bărbulescu, Oana Daniela Dinulescu, Eliza Iliescu, Ana Maria Tatovici. DOCUMENTARE : Alexandru Antonescu, Ileana Iordache. STENODACTILOGRAFIE : Eugenia Marin, Marilena Szabo, Angelica Trancă. ADMINISTRATOR : Brîndușa Anghel. CONDUCĂTOR AUTO : Marian Băran. TIPOGRAFI : Alexandru Baciu, Vasile Geambaşu, Vasile Moraru, Ioana Rotaru.

Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 71 341, căsuţa poştală 33-29, telefon : 17 60 10, internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacţia „Lumea azi", costul abonamentelor urmînd a fi virat în contul nostru nr. 53.51.04.43.007-7 deschis la Banca Română de dezvoltare S.A., Bucureşti, telex nr. 11 238 ; 11 289 ; 10 138.

C.F.B.

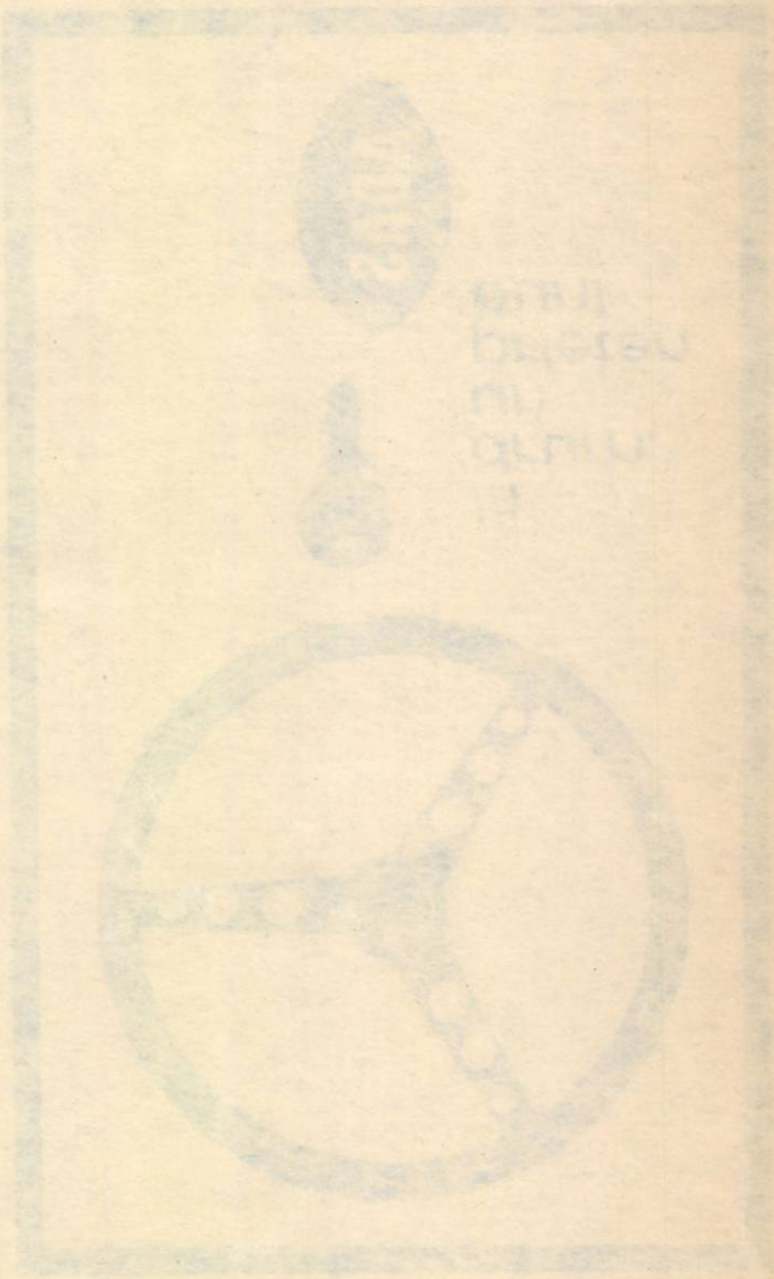

REȚINEȚI!

Asigurările auto sînt necesare chiar și așilor volanului

Pentru ca proprietarii de autoturisme să poată primi despăgubiri de asigurare pentru pagubele la propriul autoturism, care nu sînt acoperite prin asigurarea de răspundere civilă auto, este necesar să încheie la ADAS o **asigurare facultativă pentru avarii auto (casco),** în baza căreia ADAS acordă protecție în cazurile în care :

a) Autoturismul a fost avariat datorită faptului că în timpul circulației s-a lovit :

– cu un alt autovehicul sau cu orice alt fel de vehicul ;
– de orice corpuri mobile și imobile aflate în afara autoturismului asigurat.

b) Autoturismul a fost avariat ca urmare a faptului că în timpul circulației a derapat, s-a răsturnat etc., inclusiv ca urmare a defectării unor piese ale acestuia.

c) Autoturismul aflat în circulație sau în staționare a fost avariat de un autovehicul neidentificat.

d) Autoturismul aflat în circulație sau în staționare a fost avariat ca urmare a lovirii fie de vehicule necuprinse în asigurarea prin efectul legii de răspundere civilă auto, fie de pietoni, ori prin căderea pe autoturism a unor corpuri.

e) Autoturismul a fost avariat ca urmare a :

– incendierii lui ori a clădirii în care se afla garat ;
– exploziei, urmată sau neurmată de incendiu, inclusiv exploziei rezervorului de carburanți sau a celui de aer comprimat ;
– trăsnetului – urmat sau neurmat de incendiu ;
– altor calamități naturale care pot produce pagube direct autoturismului sau indirect prin dărîmarea acoperișului unei construcții pe acel autoturism etc.

f) Alte cazuri cuprinse în asigurare.

În asigurarea facultativă a autoturismelor pentru avarii auto (casco) se includ și :

– cheltuielile de transport al autoturismului la atelierul de reparații cel mai apropiat de locul accidentului, care poate face reparația sau la locul cel mai apropiat de adăpostire a autoturismului, dacă acesta nu poate fi deplasat prin forță proprie ;

– avariile autoturismului prilejuite de măsurile luate în timpul producerii evenimentului asigurat, pentru salvarea autoturismului sau a construcției în care se afla acesta, precum și cheltuielile făcute în vederea limitării pagubelor, dacă acestea au fost necesare în urma unor avarii produse de cauze cuprinse în asigurare.

Asigurarea pentru avarii auto (casco) este cea mai cuprinzătoare asigurare pentru automobiliști. Această asigurare este necesară oricărui deținător de autoturism, chiar și în condițiile existenței asigurării prin efectul legii de răspundere civilă auto.

Dacă aveți contractată asigurarea facultativă pentru avarii auto (casco), puteți contracta, suplimentar, **asigurarea pentru pagubele produse autoturismului condus de altă persoană decît asiguratul sau rude ale acestuia,** plătindu-se 25% din prima prevăzută la asigurarea pentru avarii auto (casco).

– **Asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație,** la care prima de asigurare reprezintă 80% din suma prevăzută la asigurarea pentru avarii auto (casco).

– **Asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme,** care se încheie independent de faptul dacă a fost sau nu încheiată o asigurare pentru avarii auto (casco) și acoperă, în limita numărului de locuri admis la transport, consecințele accidentelor întîmplate persoanelor aflate în autoturisme.

Primele la această asigurare se stabilesc în raport de nivelul sumelor asigurate pentru fiecare persoană.

Pentru orice informații în legătură cu asigurările, vă puteți adresa sucursalelor ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

Lei 10

MUZEUL PRIBEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D555

LUMEA azi

Nr. 52 27 decembrie 1990

Dumnezeu e cu noi ?

'91

Cronica unui an
(partea a II-a)

LUMEA
săptămînal independent de politică externă azi

Anul II, serie nouă,
nr. 52 (1415),
27 decembrie 1990

Mihai Eminescu:

Colinde, colinde,
E vremea colindelor
Căci gheața se-ntinde
Asemeni oglindelor.
Și tremură brazii,
Mișcînd rămurelele,
Căci noaptea de azi-i
Cînd scînteie stelele.
Se bucur-copiii,
Copiii și fetele,
De dragul Mariii
Își piaptănă pletele...

De dragul Mariii
Și-a Mîntuitorului,
Lucește pe ceruri
O stea călătorului.

Sumar

EDITORIAL. Dumnezeu e cu noi ? Ilie Șerbănescu 1

CRONICA UNUI AN. (partea a II-a) 2-10

„Vor fi expulzați ? Se vor întoarce ? Interviu cu dl. Doru Viorel Ursu, ministru de interne. Anca Voican 8

Estul asediat ? Paul Ciudin, Dudu Ionuț 11

De doi bani speranță. Manuela Ștefănescu 12

Ronald Reagan. O viață americană (4). 13

LUMEA '90 14-18

1990 — un an al paradoxurilor. Liana Enescu 18-19

1 000 + 1 20

Drama minorităților naționale din Ungaria (5). dr. Petre Bărbulescu 22

Profil. Roh Tae Woo, președintele Republicii Coreea. 23

Datorită sărbătorilor de iarnă și programului de lucru al tipografiei, următorul număr al revistei (număr dublu, 1—2/1991) va apărea la 10 ianuarie.

Închiderea ediției : 20 decembrie 1990

Coperta I
Sorin Turculeț

Dumnezeu e cu noi?

Încheiem în acest ultim număr din an, cronica celei mai tulburătoare perioade din istoria postbelică a țării : decembrie '89—decembrie '90. Începută în numărul trecut, această cronică a încercat să surprindă, cu obiectivitate, principalele evenimente ale perioadei de la cele tragice dar înălțătoare care au marcat revoluția declanșată în Timișoara și victorioasă în București, la cele cu mult mai puțin înălțătoare, dar, dintr-un anumit punct de vedere, poate la fel de tragice cu care țara a ajuns să întîmpine un an de la neuitatul decembrie '89. S-a urmărit reconstituirea unui tablou cît mai veridic, într-o creionare pe cît de sumarizată pe atît de cuprinzătoare. Sînt relatate fapte, așa cum le-am cunoscut și cum au apărut ele la suprafață. În ce privește multe evenimente, rămîne poate doar istoriei să le dezvăluie dedesubturile. N-am încercat asemenea deslușiri pentru că, în atîtea cazuri, nu se dispune de date revelatoare și sigure. Nici nu ne-am propus, însă, demersuri de elucidare, nu numai pentru a nu ne lansa în ipoteze, dar și pentru a ne feri de abordări susceptibile de acuze de partizanat politic, într-o perioadă în care totul este trecut prin filtrul pasiunilor ce merg, adesea, pînă la intoleranță. Nu ne-am reținut, însă, de a consemna, din ceea ce s-a petrecut în realitate, acțiuni politice și declarații, indiferent dacă acestea plac sau nu, dacă autorii lor retrospectiv le regretă ori dacă le-ar vrea uitate. Și, de asemenea, nu ne-am sfiit de a releva că unele evenimente sînt neelucidate sau sînt interpretate diferit. Am dorit comprimarea, într-un documentar de lucru, a cronicii unui an fierbinte, prin care am trecut și ale cărui derulări le știm mai mult sau mai puțin, le mai rememorăm mai exact sau mai vag și, care, în orice caz — vă veți putea convinge singuri —, capătă o altă semnificație strînse laolaltă, în înlănțuirea lor cronologică.

Prezentarea evenimentelor cu răceala informației, evitînd subiectivitatea comentariului, vă lasă intacte, stimați cititori, opțiunile de interpretare și de surprindere a substraturilor, determinărilor și implicațiilor. Dar veți găsi, poate, o neașteptat de clară imagine a perioadei, cu aproape toate caracteristicile ei : evenimente de neuitat, speranțe și deziluzii, schimbări notabile și rezistențe la schimbare, tatonarea viitorului și împotrivirea trecutului, divizarea societății românești, prăpastia dintre dorințe și posibilități.

Expresie — dintre cele mai revelatorii — a caracteristicilor perioadei este însăși situația politică și psihologică în care s-a găsit țara la împlinirea unui an de la revoluție. Tensiuni extreme, confruntări puternice pe fondul divizării politice în societate, suspiciuni legate de atîtea probleme neelucidate, incertitudini asupra viitorului, încercări de deblocaj prin consultări privind o coparticipare a opoziției la actul și deci responsabilitățile guvernării.

Tocmai eventualul epilog al acestor probabil atît de importante încercări de deblocaj revista noastră nu-l poate consemna în reconstituirea de ansamblu a cronicii decembrie '89 — decembrie '90. Deși cu o apariție datată în preajma Anului Nou, revista, din cauza unor constrîngeri tipografice, a trebuit încheiată cu mult înainte de Crăciun. Este și aceasta, în particular, o expresie a caracteristicilor perioadei în care trăim. Inutil de a vă reaminti — căci dv. cunoașteți prea bine ! — că, din cauza prăpastiei dintre dorințe și cerințe, pe de o parte, și realități și posibilități, pe de altă parte, mai concret din cauza unor modalități tipografice în afara contemporaneității și a unei difuzări incalificabile, revista noastră trebuie finalizată cu circa 3 zile înaintea datei, de altfel fictivă, de apariție, ajungînd practic la dv. cu o întîrziere de 2-7 zile (deci un decalaj față de actualitate mergînd pînă la 10 zile !)

În cazul specific de față, datorită celor arătate, nu veți putea găsi, din păcate, în revistă relatarea evenimentelor din ultima decadă a actualei luni, cu care ar fi trebuit, în mod normal, să se încheie cronica pe care ne-am propus-o ca document cuprinzător al perioadei decembrie '89 — decembrie '90.

În cazul în care condițiile tipografice ne-ar fi permis, nu aveam altă dorință decît să fi putut consemna că s-au întîmplat numai evenimente și lucruri bune pentru această țară parcă iremediabil năpăstuită. În momentul în care închidem această ediție și scriem aceste rînduri, situația politică ne oferea, atît unele nădejdi, cît și îngrijorătoare incertitudini. Pioșenia datorată comemorării morților și aniversării victoriei revoluției se combina cu o stare de tensiune. Confruntarea (cu toate incriminările corespondente) dintre putere și opoziție se arăta mai dură decît oricînd. Contestarea la adresa puterii din partea opoziției parlamentare și extraparlamentare se manifesta în forme articulate, prin cereri clare de demisie. Puterea replica revendicîndu-și legitimitatea din alegeri și acuzînd tentative de destabilizare a țării. Zvonuri erau vehiculate în legătură cu noi încercări de forță. Se părea, la un moment dat, că înlocuirea actualului guvern cu altul de uniune națională ar putea oferi o dezamorsare. Neacceptînd probabil ca el să fie cel sacrificat, premierul își susținuse cauza cu realizări ale cabinetului său, arătînd că nu este dispus să cedeze. O declarație puțin abilă politic, a președintelui că a sosit în vizită la două mari întreprinderi bucureștene pentru „a se întîlni cu colective de oameni sănătoși", (de parcă toți ceilalți ar fi „bolnavi"), turnase gaz peste foc, întrucît o asemenea categorisire venea tocmai din partea aceluia care, prin funcție, ar trebui să fie președinte al tuturor românilor. Totuși, din înseși declarațiile președintelui și premierului, reieșea că porțile rămîneau deschise dialogului atît cu opoziția extraparlamentară cît și cu cea parlamentară, în vederea găsirii de soluții pentru ieșirea din criză. Perplecși, românii aflaseră, însă, de o declarație a autorităților SUA, prin care se recomanda cetățenilor americani să evite vizite în Romînia în perioada sărbătorilor, întrucît securitatea le-ar putea fi pusă în pericol de confruntări care s-ar putea produce. O, Doamne !

La începutul lui decembrie '89 eram aproape convinși că „Dumnezeu își luase fața de la noi !" Revoluția ne-a redat speranța : „Dumnezeu este cu noi !" Acum, în preajma unui nou deceniu, ne întrebăm : „Dumnezeu e cu noi ?"

Ilie Șerbănescu

Cronica unui an

• partea a II-a •

Continuăm cronica frămîntatului an pe care l-a cunoscut România, începînd cu evenimentele de la Timişoara, din decembrie anul trecut. Condiţii tipografice, pe care le explicăm în editorialul nostru, ne-au împiedicat să încheiem această cronologie, cum am fi dorit, cu ziua în care se împlinea un an de la căderea dictaturii. Pe de altă parte, cerem scuze cititorilor noştri că, din fireşti raţiuni de spaţiu, această cronică a unui an nu este exhaustivă. Credem însă că toate evenimentele importante ale anului, chiar dacă însemnătatea lor s-a dezvăluit în unele cazuri doar ulterior, s-au regăsit în paginile noastre.

1 iulie — Are loc, la Iaşi, ceremonia de instalare a Înalt Preasfinţiei Sale Daniel Ciobotea în funcţia de mitropolit al Moldovei şi Bucovinei.

2 iulie — Conducerea UDMR şi grupul parlamentar al acesteia se pronunţă, într-un comunicat, pentru soluţionarea în spirit democratic a reprezentării în parlamentul Ungariei a românilor şi celorlalte minorităţi din această ţară. ● La Bucureşti, în Aula Facultăţii de Drept, încep lucrările Congresului naţional studenţesc.

4 iulie — Convorbiri oficiale, la Bucureşti, între premierul Petre Roman şi omologul său bulgar, Andrei Lukanov ; se preconizează crearea unei comisii mixte de experţi pentru evaluarea tehnică a problemelor ecologice de la frontiera comună. ● Excluderi de membri şi sciziune în cadrul Partidului Naţional Liberal ; se formează P.N.L. — Aripa Tînără. ● La reuniunea de la Bruxelles a „grupului celor 24" România este exclusă de la programul de ajutor „din cauza modului violent în care au fost înăbuşite, luna trecută, demonstraţiile în Bucureşti". ● Fostul ministru al turismului, Mihai Lupoi, cere azil politic în Elveţia.

5 iulie — Adunarea Deputaţilor adoptă legea privind administrarea judeţelor, municipiilor, oraşelor şi comunelor pînă la organizarea de alegeri locale. Sînt desfiinţate, astfel, C.P.U.N-urile (organe alese), rolul lor fiind preluat de prefecturi şi primării (cu persoane numite), concepute drept organe locale ale administraţiei de stat.

6 iulie — Grevă la Combinatul de hîrtie şi celuloză Letea.

11 iulie — Se majorează preţurile cu amănuntul la benzină şi motorină auto, hîrtie, lucrări poligrafice, ape minerale. ● Intră în vigoare şi noile reglementări vamale, care stabilesc taxe sau contingentări la o serie de produse ce intră sau ies din ţară. (Ulterior, în condiţiile penuriei de pe piaţa internă, se introduc restricţii la scoaterea peste graniţă a unor mărfuri).

13 iulie — La Bucureşti, un mare miting „alb" în sprijinul eliberării lui Marian Munteanu ; se depun petiţii la Ministerul Justiţiei şi Guvern. ● Toader Steţca, primarul din Săpînţa, este arestat pentru infracţiunea de ultraj cu violenţă comis împotriva unui cadru de poliţie, venit să analizeze conflictul de durată dintre locuitorii acestei comune maramureşene. (Unii îl sprijină pe primar, alţii, acuzaţi a fi apropiaţi ai vechii nomenclaturi a satului, sînt împotriva lui ; de aici, blocarea drumului naţional în semn de protest faţă de incapacitatea organelor judeţene de a stabili corect unde se află dreptatea.) Procesul se judecă pe teren neutru, la Braşov, Toader Steţca fiind pus în acest timp în libertate, iar sentinţa (pronunţată pe 12 noiembrie) — un an închisoare cu suspendarea pedepsei.

16 iulie — Tot ca urmare a evenimentelor din iunie, Piaţa Comună decide oficial şi amînă pînă în septembrie decizia privind semnarea unui acord comercial şi de cooperare cu România.

17 iulie — Are loc, pentru prima dată, un dialog între preşedintele Iliescu şi reprezentanţi ai Ligii Studenţilor, prilej de discutare, între altele, a situaţiei lui Marian Munteanu. ● În „România Liberă", un interviu cu Silviu Brucan — distanţare de F.S.N. şi critici la adresa guvernului.

18—19 iulie — Vizită în Franţa a premierului Petre Roman şi întrevedere cu preşedintele François Mitterrand. Compania „Tarom" semnează, la Toulouse, un contract de cumpărare a trei aviioane „Airbus 319—300".

23 iulie — Miting, în Piaţa Operei din Bucureşti, în sprijinul eliberării lui Marian Munteanu.

25 iulie — Scriitorii la guvern : premierul Petre Roman se întîlneşte cu membri ai Comitetului director al Uniunii Scriitorilor, abordîndu-se cu prioritate situaţia dramatică în care se află producţia cărţii de beletristică. ● „Din dorinţa de a contribui la informarea corectă a cetăţenilor" — anunţă un comunicat al Procuraturii pe marginea cazului lui Marian Munteanu — se precizează că ancheta penală va fi definitivată la începutul lunii august, „cercetările privind exclusiv infracţiuni de drept comun şi nu opţiuni sau activităţi cu caracter politic". ● O delegaţie a Fondului Monetar Internaţional vine în România pentru discuţii anuale ; întîlnirile cu autorităţile marchează reluarea relaţiilor cu această instituţie, practic întrerupte de trei ani. Este analizată starea economiei, recomandată introducerea cît mai rapidă a reformei economice şi afirmată disponibilitatea F.M.I. de a acorda, la cerere, României asistenţă tehnică în domeniile bancar, fiscal şi bugetar. ● Romulus Neagu, secretar de stat la MAE, abordează, cu oficialităţile de la Budapesta, probleme ale relaţiilor româno-ungare.

26 iulie — Ministerul Apărării Naţionale ia atitudine, considerîndu-le acţiuni provocatoare, faţă de afişele apărute în Bucureşti, conţinînd apeluri adresate cetăţenilor şi militarilor de a participa la mitinguri de sprijin pentru democratizarea armatei, a face grevă sau a cere o nouă reducere a stagiului militar. CADA se disociază, la rîndu-i, de aceste apeluri, pe care le consideră irresponsabile.

27 iulie — Parlamentul decide ca 1 Decembrie să devină Ziua naţională a României. ● Se adoptă Legea privind reorganizarea unităţilor de stat ca regii autonome şi societăţi comerciale, primul act normativ cu care, în concepţia guvernului, demarează reforma spre o economie de piaţă.

1 august — România preia, conform principiului rotaţiei, preşedinţia Consiliului de Securitate al ONU (de la **1 ianuarie** devenise membru nepermanent al acestui organ politic de decizie al Organizaţiei mondiale pe doi ani). ● Dezbaterile din luna august — cît va dura mandatul României, asigurat de reprezentantul la ONU, Aurel Dragoş Munteanu — se vor dovedi esenţiale, între altele, pentru adoptarea unor documente şi unor poziţii în legătură cu invadarea Kuweitului de către Irak ● Are loc prima majorare a preţurilor la ziare şi reviste.

6 august — Prima vizită a unui ministru de externe sud-coreean la Bucureşti.

8 august — Episcopul reformat de Oradea, Laszlo Tökes, participant la conferinţa internaţională Renaşterea Creştină, organizată în Ungaria, suferă un accident de automobil în apropierea localităţii Miskolc. Sînt răniţi, de asemenea, şoferul şi un ofiţer maghiar de securitate care îl însoţea. Pastorul este dus la Budapesta unde este supus unor intervenţii chirurgicale, în urma leziunilor cavităţii toracice. (Se va întoarce în România la începutul lui **decembrie**).

10 — 17 august — O delegaţie UNICEF desfăşoară o complexă activitate, în România, în scopul evaluării situaţiei copiilor handicapaţi neuropsihic, fizic şi social şi pentru întocmirea unui putul lui **decembrie**.)

22 august — În faţa magazinului „Unirea", din Bucureşti are loc un miting autorizat, organizat de Partidul Revoluţiei Creştine-Democratice. Sînt scandate lozinci antiguvernamentale. Este citit un memoriu — urmînd a fi înaintat autorităţilor — ce cuprinde, între altele : aplicarea rapidă a programului de reformă privind economia naţională ; promovarea fermă a competenţei ; stimularea fiecărui muncitor pentru munca depusă ; desfiinţarea vechilor structuri şi mentalităţi ; editarea unei publicaţii săptămînale a guvernului, în care să se publice toate problemele în care s-a angajat. După încheierea mitingului, o parte din manifestanţi pleacă în coloană spre Piaţa Victoriei, scandînd lozinci antiguvernamentale. Spre seară, în Piaţa Universităţii sînt instalate baricade. ● Piaţa Universităţii revine în actualitate, şi pînă spre sfîrşitul lunii, seară de seară, aici, se întrunesc grupuri de oameni, care nu se revendică din nici un partid sau organizaţie şi care reclamă diverse lipsuri cu care se confruntă, cerînd insistent : „Jos Iliescu !" Organele de ordine sînt prezente şi, uneori, mai ales cînd carosabilul este ocupat, intervin, însă, de cele mai multe ori, asistă impasibile la derularea evenimentelor.

23 august — Ziarul „Adevărul" publică un interviu cu generalul de armată Nicolae Militaru şi prof. Silviu Brucan, în cursul căruia sînt abordate aspecte privind

decembrie '89 — decembrie '90

disidența împotriva lui Ceaușescu, rolul securității în timpul revoluției, teroriștii români și străini etc. Interviul stîrnește vii discuții în presa română și străină, inclusiv luări de poziție din partea președintelui Ion Iliescu. Revenind, într-un articol publicat la **25 septembrie** de același ziar, Silviu Brucan afirmă, între altele, că s-ar asista la o „contra-ofensivă a celor care, în ianuarie și februarie, se ascundeau pe unde puteau de furia mulțimii, iar acum, unul după altul, scot capul la lumină și cu milioanele agonisite în timpul dictaturii, tipăresc publicații, broșuri și manifeste, în care devin din ce în ce mai cutezători și agresivi".

28 august — Șobolanii au invadat Bucureștiul — informează Centrul de Medicină preventivă al Capitalei. Dată fiind situația alarmantă, Primăria intervine pe lîngă forurile guvernamentale, obținînd 260 000 de dolari pentru achiziționarea de substanțe raticide și insecticide din import.

30 august — Este comemorată împlinirea a 50 de ani de la pronunțarea odiosului Dictat de la Viena („ziua cea mai neagră din istoria României"), prin care, după pierderea Basarabiei, a Bucovinei de nord și Dobrogei de sud, se răpea României, în beneficiul Ungariei, partea de nord a Transilvaniei, matrice a formării poporului român și vatră a afirmării sale ca entitate. ● Cele două camere ale parlamentului se reunesc în ședință comună, adoptîndu-se o declarație de condamnare a Dictatului de la Viena și de subliniere a integrității teritoriale a țării. Este publicată și o declarație a UDMR.

31 august — Purtătorul de cuvînt al MAE, Traian Chebeleu, precizează că, pentru țară, izbucnirea crizei din Golf a ridicat probleme dificile, Irakul avînd o datorie de 1,7 miliarde dolari față de România și în Irak lucrînd un număr de peste 3 000 de muncitori și tehnicieni români ; de asemenea, un număr însemnat de fabrici românești lucrau pentru exporturi în Irak. Se precizează că totuși, încă din primele ore ale invaziei, guvernul român a adoptat o declarație de condamnare. Se menționează că pierderile economiei românești, ca urmare a aplicării sancțiunilor împotriva Irakului, sînt de 3 miliarde dolari, la care se adaugă efectele negative în relațiile economice cu alte țări. ● Tot în 31 august, o delegație de senatori americani, condusă de Robert Dole, liderul minorității republicane din Senat, vizitează România. Are întrevederi cu președintele Ion Iliescu și premierul Petre Roman, celui din urmă adresîndu-i-se o invitație de a vizita Statele Unite. În numele colegilor săi, senatorul Dole precizează că ei consideră România ca o țară foarte importantă, cu un potențial ridicat, cu resurse și mari perspective, că în România există oameni excepționali, care merită să aibă la dispoziție toate posibilitățile de valorificare a capacităților lor, pe care, deocamdată, nu le au. „Noi avem democrație de 200 de ani și continuăm să avem probleme aproape în fiecare zi. Nu ne așteptăm ca să rezolvați problemele dv. în numai șase luni de zile" — afirmă senatorul american, apreciind că : „În comparație cu epoca Ceaușescu, orice este mai bun".

3—5 septembrie — Ion Iliescu în Iugoslavia. Prima sa vizită oficială în străinătate în calitate de președinte al României.

3 septembrie — Explozie de mari proporții în dimineața zilei de 3 septembrie, la Întreprinderea „Înfrățirea" Oradea. Daunele se ridică la cîteva sute de milioane de lei, dar nu sînt victime. ● Primul ministru Petre Roman recomandă ca în toate județele să se facă o evaluare corectă a resurselor și, în perspectiva unor situații de satisfacere-limită, să se prevadă măsuri de raționalizare la o serie de produse deficitare : ulei, zahăr, brînzeturi, făină etc. „Chiar dacă ea pare opiniei publice o măsură pretențioasă, de reîntoarcere la unele metode, răspunderea noastră este vizavi de întreaga populație. Asta este situația" — consideră premierul. ● „Am venit cu scopuri umanitare" — declară presei principesele Margareta și Sofia, la sosirea în România, împreună cu principesa Ileana (Maica Alexandra).

6—7 septembrie — La una din secțiile Combinatului chimic Făgăraș, în noaptea de 6 spre 7 septembrie, se produce o puternică explozie. Urmările sînt tragice : doi morți, 29 răniți.

7 septembrie — Premierul Petre Roman, însoțit de un grup de oficialități și ziariști vizitează cîteva întreprinderi industriale din județul Brașov. Sînt purtate discuții cu consiliile de administrație și reprezentanții sindicatelor. Referindu-se la imposibilitatea de satisfacere a cerințelor, datorită situației economice, primul-ministru arată, în mod semnificativ, buzunarele goale. Considerînd ineficient dialogul cu conducerea țării, inclusiv la întîlnirea de la Brașov, conducerea Federației Înfrățirea (160 000 membri, din 40 de întreprinderi constructoare de mașini), anunță că, începînd din 13 septembrie, 25 din întreprinderile afiliate vor intra în grevă. ● În București, la Palatul Cotroceni — din inițiativa președintelui României de a avea consultări cu reprezentanții principalelor forțe politice în probleme de politică internă și externă — Ion Iliescu se întîlnește cu delegații ale PNL și PNȚ-cd, conduse de Radu Cîmpeanu și, respectiv, Corneliu Coposu.

7—8 septembrie — Are loc, la Brașov, din inițiativa „Mișcării 15 Noiembrie 1987", prima întrunire a Rezistenței române. Participă Societatea Timișoara, GDS, Asociația Foștilor Deținuți politici din România, GID, CADA, Forumul Democratic Antitotalitar din Cluj, Liga Pro Europa — Tîrgu Mureș, Liga studenților din IPB, Delegația minerilor din Valea Jiului participanți la grevele din 1977, Asociația 21 Decembrie București, Asociația Libertatea, Federația Solidaritatea, Sindicatul 22 Decembrie Zărnești, Asociația 15 Noiembrie 1987 și reprezentanți ai presei independente. Trecînd în revistă diversele fenomene negative ale perioadei postrevoluționare, participanții subliniază necesitatea solidarizării tuturor celor care sprijină democratizarea societății românești.

10 septembrie — Începe procesul fostului ministru secretar de stat la Interne, șef al Departamentului Securității, Iulian Vlad. În viziunea lui Iulian Vlad, evenimentele din decembrie s-au derulat pe două planuri distincte : cel al desfășurării elanului revoluționar, menționat de el, în treacăt, ca un proces firesc, previzibil și cel al „jocului de șah" al unor forțe constituite, acționînd conspirativ. Evită să caracterizeze răspicat acele forțe, dar le sugerează. La un moment dat, I. Vlad se arată vexat de atitudinea instanței, nedispusă să-i asculte revelațiile pe tema teroriștilor. După o pauză, cînd se reia audierea, inculpatul declară că nu știe nimic în plus. După cîteva săptămîni de audieri și interogatorii, Curtea Supremă de Justiție — Secția Militară decide restituirea cauzei Procuraturii Militare pentru completarea probatoriului, dovadă în plus că dosarul e la fel de inconsistent ca la începutul procesului. În acest moment, organizația internațională neguvernamentală, „Helsinki Watch", trimite președintelui Ion Iliescu o scrisoare cu privire la procesul generalului I. Vlad „suspendat — se arată în scrisoare — datorită dovezilor insuficiente pentru complicitate la genocid". Organizația solicită guvernului român să ia măsuri pentru ca investigațiile și urmărirea penală în cazul generalului să fie complete și să se efectueze cu garantarea nu numai a cercetării, ci și a dezvăluirii publice a gravelor abuzuri săvîrșite în domeniul drepturilor omului, indiferent de persoanele care ar putea fi implicate. La **26 noiembrie**, la Palatul de Justiție, începe cel de al treilea proces în care — alături de alte șapte foste vîrfuri din Ministerul de Interne — este implicat și generalul I. Vlad. Cei 8 sînt trimiși în judecată pentru că, în ziua de 21 decembrie 1989, au dat ordin ca peste 1200 de persoane dintre manifestanți să fie arestate. (Celălalt dosar se referă la ridicarea de la domiciliu a lui D. Mazilu).

10—11 septembrie — Vizitează România membrii prezidiului Conferinței Rabinice Europene.

12—14 septembrie — Are loc întîlnirea miniștrilor adjuncți sau secretari de stat ai ministerelor de externe din România, Albania, Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, Turcia, consacrată dezvoltării colaborării multilaterale în Balcani.

14 septembrie — În suita consultărilor cu reprezentanții forțelor politice, o delegație a conducerii FSN este primită de președintele Ion Iliescu. ● Purtătorul de cuvînt al Departamentului de Stat al SUA dezminte informațiile puse în circulație de „Associated Press" (care menționa un raport al acestui Departament) cu privire la încălcarea de către România a embargoului impus de ONU, împotriva Irakului.

17 septembrie — CEE decide să semneze cu România un acord de cooperare economică și comercială, înghețat în luna iunie. Miniștrii de externe ai „celor 12", reuniți la Bruxelles, apreciază că situația politică și respectarea drepturilor omului în România s-au ameliorat suficient pentru semnarea acordului ce urmează să permită liberalizarea relațiilor comerciale între cele două țări.

18 septembrie — În urma eșuării tratativelor între Uniunea sindicatelor de pe platforma portului Constanța, Sindicatul liber al navigatorilor și Sindicatul șoferilor din România, pe de o parte, și pe de altă parte administrațiile companiilor NAVROM, PETROMIN, ROMLINE, muncitorii de pe platforma portuară (25 000 persoane) intră în grevă. Li se raliază aproximativ 80 000 de oameni din alte părți ale țării, integrați în sindicatul șoferilor. 25 de nave românești aflate în porturi străine se alătură grevei ce va dura pînă la **24 septembrie**.

19 septembrie — Presa în pericol ! — avertizează cotidienele „Tineretul liber" și „România liberă", care apar numai în două pagini. Sfidînd, inițial, gestul colegilor săi pe care îi învinuiește de „minciună", ziarul „Adevărul", apare, la rîndul său, în **23 septembrie**, doar în două pagini, recunoscînd neajunsurile aprovizionării cu hîrtie, tipăririi și difuzării presei și exclamînd : „Doar guvernul mai poate face ordine !".

20 septembrie — În Senat, reprezentantul guvernului, Adrian Severin, răspunzînd unor întrebări, afirmă că exodul românesc nu are, deocamdată, proporții îngrijorătoare. S-au depus — precizează el — 120 000 cereri de emigrare, nu 800 000 cum s-a vehiculat, și au plecat 60 000 de persoane dintre care doar circa 1 000 sînt intelectuali.

21 septembrie — După mai multe luni de complicată și tot mai încîlcită procedură judiciară, este pronunțată sentința în cauza privindu-l pe Nicu Ceaușescu : 20 de ani de închisoare. Fusese trimis în judecată la **27 aprilie** sub acuzația de infracțiune de genocid, schimbată, apoi, în instigare la omor deosebit de grav. Pe parcurs, inculpatul este eliberat, apoi, din nou, adus la închisoare. Starea sănătății sale agravîndu-se considerabil, potrivit recomandărilor expertizei medicale, este internat în spitalul penitenciarului Jilava.

21 septembrie — 2 octombrie — Romulus Neagu, secretar de stat la MAE, membru al guvernului, efectuează, în calitate de trimis special al președintelui României, Ion Iliescu, un turneu în Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită și Qatar, cu însărcinarea de a înmîna mesaje scrise șefilor de

decembrie '89 — decembrie '90

stat ai țărilor respective, precum și conducerii Statului Kuweit. La Jeddah, emisarul român, întîlnindu-se cu prințul moștenitor al Regatului Arabiei Saudite, transmite și dorința României de a stabili relații diplomatice cu această țară.

22 septembrie — O serie de persoane obstrucționează depunerea de coroane la Troița de la Universitate din partea președintelui României, a Guvernului și FSN.

24 septembrie — Biroul Executiv al Guvernului analizează cauzele accidentelor de muncă din industrie, în special din cea chimică și petrochimică ; se hotărăște o serie de măsuri pentru diminuarea incidenței acestora și eradicarea delincvenței din întreprinderi. ● La Combinatul chimic din Tîrnăveni, județul Mureș, se produce o explozie la unul din cuptoarele de carbid : 5 morți, 10 grav răniți.

25 septembrie — La Washington, ministrul român al finanțelor semnează acordul de aderare la Corporația Financiară Internațională, România devenind al 138-lea membru al acestei organizații afiliate Băncii Mondiale. ● Guvernul român oferă locuri de cazare pe litoral și la Predeal pentru recuperarea fizică și medicală a militarilor americani, britanici și canadieni din cadrul trupelor trimise în zona Golfului, ca și apă minerală pentru alimentarea acestor trupe.

26 septembrie — 4 octombrie — O delegație parlamentară română, cu reprezentare pluripartidă, participă la reuniunea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei de la Strasbourg. Acordarea statutului de invitat special pentru România este amînată. Decizia Consiliului Europei este apreciată diferit, unii considerînd-o un eșec, alții ca pe o realizare. Interpretarea șefului delegației, Alexandru Bîrlădeanu : „Nu am plecat cu scopul ca imediat să obținem statutul de invitați speciali la lucrările Consiliului Europei. A fost greu, dar noi considerăm că am reușit. (...) De altfel, în urma unor largi și spectaculoase dezbateri, cum chiar din rezoluție reiese, condițiile vor putea fi favorabile acordării statutului de invitat special României, cu ocazia viitoarei sesiuni din ianuarie 1991".

27 septembrie — Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor, sesizat de Comitetul său director, ia în discuție calitatea de membru al Uniunii a scriitorului Eugen Barbu și decide excluderea sa. Consiliul consideră atitudinea morală a lui Eugen Barbu ca incompatibilă cu statutul de membru al US, el transformînd, în ultimele două decenii, revista „Săptămîna", pe care a condus-o, într-un organ nedisimulat al serviciilor de securitate ceaușiste, denigrînd personalitatea și opera celor mai de seamă oameni de litere și de cultură din țară ; în plus, E. Barbu — se arată în comunicatul Consiliului de Conducere al US — „s-a făcut vinovat de plagiat și, în prezent, este director al revistei «România Mare», publicație de esență fascistă". Episodul dă naștere unor replici și contrareplici în presa scrisă și la televiziune.

28 septembrie — Primul ministru român efectuează o vizită la Bruxelles pentru convorbiri cu autoritățile Pieței comune și lideri ai țării gazdă.

28 septembrie — 4 octombrie 1990 — **Președintele Ion Iliescu la ONU ; participă la Conferința mondială la nivel înalt consacrată copilului ; în 3 octombrie rostește o cuvîntare în plenul Adunării Generale a ONU, în care arată, între altele : „Dispersarea energiilor naționale ne-a împins la disensiuni și violențe deplorabile pînă la extrem. Ca întotdeauna, răspunderea o poartă guvernul. Este o chestiune de per-**

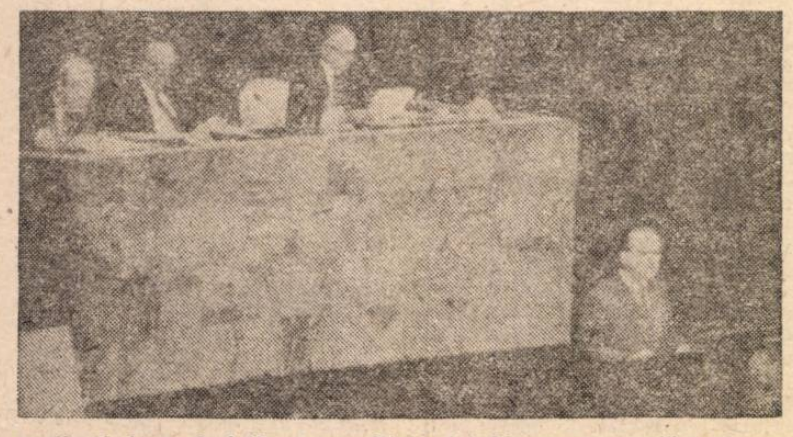

cepție și, în același timp, o realitate. (...) Singura speranță pe care o avem constă în curajul poporului român, în hotărîrea sa de a lupta pentru libertate și democrație. În condițiile în care totul trebuie început din nou, noi știm cît este de greu să facem față tuturor acestor situații, dar sîntem hotărîți să învingem. (...) Noi sîntem cei dintîi care să ne recunoaștem erorile și care sîntem recunoscători cînd ele sînt dezvăluite. Nu există sarcină mai grea decît aceea de a lupta cu propriile noastre limitări și deficiențe. (...) În problemele interne și internaționale noi susținem guvernarea legii și, din acest motiv, ne pronunțăm pentru respectarea strictă a Cartei Națiunilor Unite". La o întîlnire neoficială, într-una din pauzele sesiunii, Ion Iliescu îi declară președintelui SUA, George Bush, „sînt cel mai contestat președinte din Europa".

10 octombrie — Ședința comună a celor două camere ale Parlamentului pentru a audia Informarea asupra măsurilor ce se impun pentru asigurarea populației cu alimente, căldură și energie electrică în iarna 1990—1991 („raportul Vătășescu"). Este prima prezentare guvernamentală asupra stării economiei, dezvăluindu-se criza acută și situația gravă existentă.

11 octombrie — Invitat la conferința anuală a Partidului Conservator din Marea Britanie, Corneliu Coposu, președintele P.N.Ț.-c.d., are o întîlnire cu Margaret Thatcher și rostește un discurs în fața delegaților întruniți la Bournemouth. „În România — declară el — revoluția a fost cîștigată de tineri care au luptat împotriva comunismului și care acum sînt din nou persecutați", „comunismul fiind înlocuit în România cu neocomunism" ; Conservatorii, apreciază liderul PNȚ-cd, „sînt speranța Europei răsăritene".

13—21 octombrie — Tîrgul Internațional București, la care sînt prezente peste 1 200 de firme din 40 de țări. Din România participă 200 de expozanți, printre care peste 90 de firme particulare.

18 octombrie — Primul ministru Petre Roman prezintă în ședința comună a Senatului și Camerei Deputaților Raportul privind stadiul aplicării reformei economice și necesitatea accelerării acesteia. Este supus dezbaterii programul privind liberalizarea prețurilor, transformarea relațiilor de proprietate din agricultură, restructurarea sistemului bancar, liberalizarea salariilor, devalorizarea leului ca un prim pas spre convertibilizarea acestuia. Guvernul solicită Parlamentului împuterniciri speciale, care sînt acordate ulterior, la **12 noiembrie.** Guvernul dobîndește competențe sporite, pe o perioadă de 6 luni, timp în care poate să introducă și să modifice în mod operativ taxe și impozite, să contracteze credite financiare externe garantate de stat, să aplice unele legi adoptate mai înainte de data prevăzută pentru intrarea lor în vigoare (toate cu informarea parlamentului și sub controlul acestuia).

22 octombrie — La Luxemburg, primul ministru Petre Roman semnează acordul de comerț și cooperare comercială și economică România — C.E.E. înghețat în luna iunie.

24 octombrie — Primul ministru Petre Roman se întîlnește la Sediul NATO din Bruxelles cu secretarul general al organizației, Manfred Wörner (a doua vizită a unui premier est-european la sediul NATO).

24—25 octombrie — La Cluj are loc Conferința Națională a Forumurilor Antitotalitare, în scopul discutării liniilor directoare comune ale celor 44 forumuri (din București și numeroase județe ale țării) care reunesc partide și asociații ce își propun ca obiectiv realizarea unui stat de drept, a unei societăți civile profund democratice, apărarea reală a drepturilor omului. Se adoptă o rezoluție în care se arată că o opoziție unică este o alternativă viabilă la actuala guvernare, un factor de primă importanță în lupta împotriva comunismului și neocomunismului.

25 octombrie — România propune, la Conferința miniștrilor de externe din țările balcanice, desfășurată la Tirana, convocarea la București a unei conferințe a șefilor de stat și de guvern din regiune pentru rezolvarea problemelor existente.

26 octombrie — La Pretoria se semnează primul acord comercial între România și Republica Sud-Africană.

29 octombrie — Președintele Ion Iliescu se întîlnește cu liderii partidelor reprezentate în Parlament. Sînt prezenți, de asemenea, Alexandru Bîrlădeanu, Dan Marțian și Petre Roman. Are loc un schimb de păreri referitor la evenimentele din Republica Moldova ; în legătură cu aceasta se subliniază că, dincolo de vederile diferite ale unor partide și formațiuni, este necesar ca forțele politice din țară să se pună de acord asupra unei platforme unitare de abordare, fiind vorba de o problemă de interes național.

30 octombrie — O „grevă în mișcare" a Sindicatului șoferilor paralizează pentru cîteva ore circulația pe principalele artere ale Capitalei.

31 octombrie — Președintele Ion Iliescu primește reprezentanți ai Cartelului sindical „Alfa". Se acceptă deschiderea unei dezbateri publice asupra așa-numitei „variante Cojocaru" de împroprietărire a populației cu întregul patrimoniu productiv național.

1 noiembrie — Intră în vigoare Hotărîrea Guvernului privind liberalizarea preţurilor, condiţie indinspensabilă a trecerii la economia de piaţă. Leul este devalorizat cu 60 la sută, noul curs de 35 lei dolarul SUA urmînd a fi aplicat unitar în toate operaţiunile (atît ale întreprinderilor cît şi ale persoanelor particulare). ● Procurorul general Gh. Robu înaintează preşedintelui Iliescu cererea de demisie, sub forma unei scrisori deschise în care protestează împotriva acuzaţiilor ce i s-au adus în unele organe de presă (acuzaţii pe care le respinge, considerîndu-le neîntemeiate). ● Cererea de demisie îi este acceptată abia la **8 decembrie**, cînd, prin decret al preşedintelui României, Mihail Ulpiu Popa-Cherecheanu este numit în funcţia de procuror general al României.

6 noiembrie — Senatul votează Legea privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem de Apărare a ţării, atît în timp de pace, cît şi în timp de război, avînd următoarea componenţă : preşedinte — preşedintele României, vicepreşedinte — primul ministru al guvernului şi 8 membri — conducători ai principalelor organe cu responsabilităţi directe în îndeplinirea sarcinilor ce privesc apărarea naţională şi siguranţa statului (printre care ministrul apărării naţionale, ministrul de interne, directorul S.R.I.) Majoritatea parlamentară respinge un amendament, propus de opoziţie, prin care se interzicea armatei să folosească foc împotriva unor demonstranţi paşnici (delimitaţi, în amendament, de bandele organizate).

stabilirea formei de guvernămînt a ţării, punerea în discuţie publică a tuturor proiectelor de legi, împroprietărirea ţăranilor şi trecerea patrimoniului economic în proprietatea celor ce l-au creat. Se fac apeluri la grevă generală. Se cere, ca şi la demonstraţia concomitentă de la Bucureşti, demisia guvernului şi a preşedintelui Iliescu. Manifestaţii similare au loc la Timişoara, Cluj, Iaşi, Suceava, Constanţa.

7 noiembrie — Se anunţă înfiinţarea „Alianţei Civice", „drept structură de cooperare a tuturor energiilor sociale care susţin valorile credinţei, umanismului şi democraţiei, la rîndul lor singura cale de propăşire şi recîştigare a identităţii şi demnităţii naţionale". 214 personalităţi ale vieţii culturale, artistice şi ştiinţifice, muncitori, ingineri şi tehnicieni semnează, de la început, Declaraţia de principii a Alianţei Civice.

8 noiembrie — Adunarea Deputaţilor adoptă Legea privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României, în virtutea căreia, printre altele, preşedintele României poate participa la şedinţele guvernului care au ca obiect probleme de interes naţional.

8—14 noiembrie — Vizită în Japonia a preşedintelui Ion Iliescu, prilejuită de ceremonia de încoronare a împăratului Akihito. Preşedintele României poartă convorbiri cu premierul Kaifu şi cu oameni de afaceri niponi. Japonia declară că este dispusă să acorde sprijin economic României, dacă aceasta va fi inclusă pe lista de beneficiari de asistenţă din partea „celor 24" ţări occidentale. Cu acelaşi prilej, preşedintele Iliescu are întrevederi cu şefi de stat şi de guvern din diferite ţări.

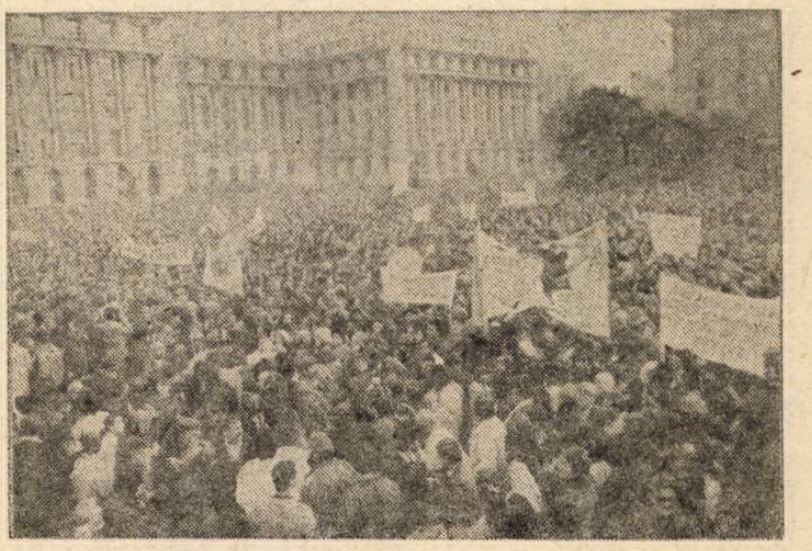

15 noiembrie. **Cele două camere ale Parlamentului, reunite în şedinţă comună, marchează aniversarea a 3 ani de la revolta muncitorilor braşoveni din 15 noiembrie 1987, eveniment memorabil în istoria contemporană a ţării. ● La Bucureşti, Alianţa Civică organizează o manifestaţie care, prin participare, este cea mai amplă de la Revoluţia din decembrie 1989. În Piaţa Revoluţiei se dă citire unei declaraţii în care se cere : aplicarea de reforme în aşa fel încît sensul ideii de reformă să nu fie discreditat ; constituirea unor comisii pentru epurarea aparatului Procuraturii, Justiţiei, Poliţiei, Jandarmeriei şi SRI ; democratizarea armatei în spiritul ideilor enunţate de CADA ; publicarea imediată a rapoartelor comisiilor parlamentare privind evenimentele din martie de la Tg. Mureş şi cele din iunie de la Bucureşti ; asigurarea deplinei libertăţi a circulaţiei informaţiei şi crearea unei televiziuni independente ; urgentarea elaborării proiectului de Constituţie. Se apelează, de asemenea, la Occident, să acorde României sprijin tehnologic, financiar şi uman. ● La Braşov, Asociaţia „15 Noiembrie" organizează o mare adunare unde se adoptă Proclamaţia de la Braşov, în care 15 noiembrie este declarată „zi naţională de luptă împotriva comunismului", reclamîndu-se deschiderea unui proces comunismului, organizarea unui referendum naţional pentru**

16 noiembrie — Se anunţă înfiinţarea Partidului Socialist al Muncii, prin fuzionarea Partidului Democrat al Muncii cu Partidul Comunist Român. Ziarul „Adevărul" dezvăluie împrejurările neonorante (recurgere la subterfugii, la manevre nedemocratice) în care foşti membri ai nomenclaturii comuniste au impus fuziunea la convenţia naţională a Partidului Democrat al Muncii. Sindicatul muncitorilor din uzina „Faur" (fostă „23 August") — unde s-au desfăşurat lucrările convenţiei — protestează

decembrie '89 — decembrie '90

împotriva folosirii clubului sindicatului în alt scop decît cel anunțat inițial. Președintele de onoare al PSM este ales Constantin Pîrvulescu, vechi ilegalist comunist, unul din semnatarii scrisorii „celor șase" (alături de Apostol, Mănescu, Bîrlădeanu, Răceanu și Brucan) și singurul comunist care a îndrăznit să-l conteste pe Ceaușescu în public, la al XII-lea congres al PCR. Președinte al PSM este ales Ilie Verdeț, fost membru al Comitetului Politic Executiv al PCR și președinte al Consiliului de Miniștri la data marii greve a minerilor din Valea Jiului din 1977. Ultima lui funcție, pînă în 22 decembrie 1989, a fost președinte al Comisiei Centrale de revizie a CC al PCR.

17 noiembrie — Asociația Foștilor Deținuți Politici organizează un „marș al tăcerii" în semn de protest față de neocomunism și față de tentativele de reorganizare a PCR.

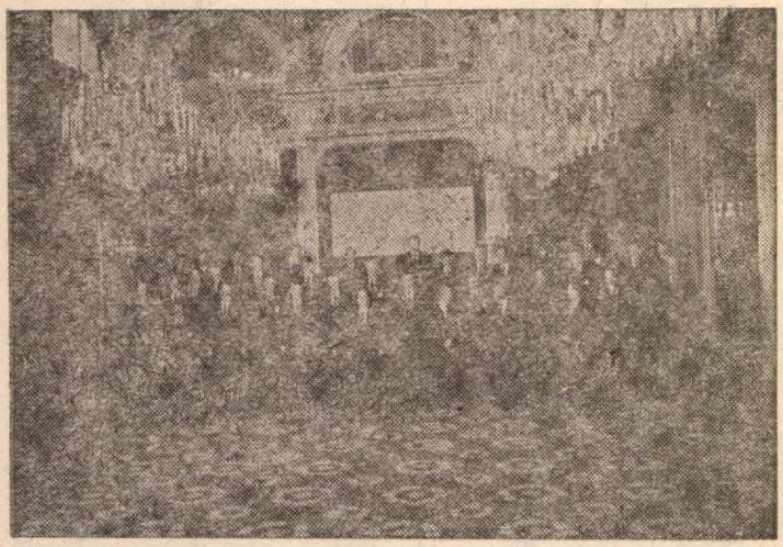

19—21 noiembrie — Președintele Ion Iliescu participă la reuniunea la nivel înalt a CSCE de la Paris, care marchează sfîrșitul „războiului rece". Șeful statului român rostește o cuvîntare și are întrevederi cu președintele François Mitterrand și cu alți șefi de stat și de guvern, între care Mihail Gorbaciov.

20 noiembrie — Primul miting al Frontului Salvării Naționale organizat după alegerile de la 20 mai. Liderul național al FSN, primul ministru Petre Roman, afirmă necesitatea, pentru formațiunea politică de guvernămînt, a „construirii propriei structuri, capabile să atragă toți simpatizanții, întreaga populație, la sprijinirea procesului de schimbări preconizate de programele guvernamentale". De asemenea, Petre Roman cere întărirea acțiunilor juridice împotriva foștilor conducători ai țării. „Nu am reușit să judecăm vîrfurile conducerii comuniste, ale securității, ale poliției, pe cei ce au urmat orbește dictatura care a dus țara la ruină", adăugînd că aceștia „au servit rușinoasa, monstruoasa dictatură nu o oră, nu o zi, ci ani de zile". Cu prilejul aceluiași miting, Claudiu Iordache, prim-vicepreședinte al FSN, reclamă reducerea pensiilor foștilor demnitari comuniști și ale foștilor ofițeri de securitate. La încheierea mitingului au loc incidente între participanți și reprezentanți ai opoziției extraparlamentare. FSN deplînge într-o declarație neintervenția poliției.

22 noiembrie — În perspectiva supunerii spre aprobarea parlamentului a unei legi privind organizarea și funcționarea SRI, directorul acestuia, Virgil Măgureanu, prezintă un raport. Se precizează că, în preajma lui decembrie 1989, lucrau în securitate peste 14 000 cadre militare și aproape o mie de salariați civili,dintre care 6 000 de cadre au fost înlăturate sau trecute în rezervă după revoluție, SRI-ul preluînd un sfert din aparatul de informații al securității. Nu se aduc clarificări asupra faptului că se fac în continuare ascultări telefonice, deși este recunoscut acest lucru, în timp ce SRI este scos din cauză, întrucît nu dispune de aparatura necesară, care a fost preluată de armată. Despre evenimentele din 13—15 iunie se afirmă că se încadrează într-un fel de lanț de acțiuni urmărind destabilizarea țării și oprirea procesului democratic. Deși se vorbește despre agenturi străine și organizații teroriste, nu se spune nimic concret cu privire la implicarea lor directă sau indirectă. Unor interpelări ale parlamentarilor, V. Măgureanu le răspunde să se înțeleagă că „există și cauze interne" ale evenimentelor din iunie, de care unele forțe politice n-ar fi tocmai străine. Nu sînt oferite amănunte suplimentare.

22—29 noiembrie — Vizită a primului ministru Petre Roman în Columbia, Venezuela, Argentina. La întoarcerea spre țară, se oprește în Germania, unde are o întîlnire cu cancelarul Kohl. Acesta promite susținerea României în forurile vest-europene economice și politice, precum și acordarea unui ajutor constînd în livrări de energie în 1991.

26 noiembrie — Președintele Ion Iliescu îi primește pe conducătorii partidelor reprezentate în Parlament și pe membrii Birourilor celor două camere pentru a-i informa despre lucrările CSCE de la Paris, aniversarea Zilei Naționale și alte probleme. ● Președintele Senatului, Alexandru Bîrlădeanu, acuză Radioteleviziunea și o parte a presei de prezentare deformată a lucrărilor din cele două camere. Mai mulți parlamentari cer adoptarea de reglementări care ar institui un control asupra televiziunii și ar îngrădi libertatea presei.

27 noiembrie — Ședință comună a Senatului și Camerei Deputaților consacrată comemorării a 50 de ani de la asasinarea marelui cărturar patriot Nicolae Iorga și a savantului economist Virgil Madgearu.

30 noiembrie — Cu prilejul Zilei Naționale a României, în prezența președintelui Ion Iliescu, a Guvernului și a liderilor partidelor politice, la Arcul de Triumf din Capitală are loc ceremonia depunerii de coroane de flori și o paradă militară. ● În București, Partidul Național Țărănesc-creștin și democrat organizează un miting în Piața Revoluției, pentru marcarea rolului esențial al înaintașului său — Partidul Național Român — în înfăptuirea Marii Uniri. Plecînd de la caracterul legitim anticomunist, mitingul capătă o tentă antiguvernamentală și antiprezidențială.

1 decembrie. La Alba Iulia are loc ședința solemnă a Parlamentului consacrată sărbătoririi zilei de 1 Decembrie pentru prima dată ca Ziua Națională a României. Rostește o cuvîntare președintele țării. Vorbesc, de asemenea, lideri ai unor formațiuni politice reprezentate în Parlament. Conducătorii PNT-cd, PNL și reprezentantul UDMR sînt huiduiți și fluierați de o parte din participanți (incident care stîrnește, încă din seara aceleiași zile, o serie de reacții din partea partidelor respective). Se adoptă o Proclamație a Parlamentului. ● La București, Alianța Civică organizează la Ateneul Român un simpozion în cinstea sărbătorii naționale, urmat de un Te Deum în parcul din fața Ateneului. ● Ziarul „România liberă" reproduce comunicatul generalului-colonel Paul Cheler, comandantul armatei „Transilvania", în care se specifică : „Armata va asigura un climat de siguranță și ordine, de liniște și pace pentru a putea prăznui cu bucurie și iubire față de țară și neam. În același timp, se va da o ripostă fermă, mergînd pînă la deschiderea focului împotriva celor care vor tulbura și vor încerca să compromită sfîntul nostru 1 Decembrie". ● În seara zilei de 1 decembrie, reprezentanți ai PNȚ-c.d. protestează împotriva modului de organizare și desfășurare a Marii Adunări de la Alba Iulia. Se precizează că președintele partidului, Corneliu Coposu, a fost împiedicat să vorbească datorită unei inscenări puse la cale de putere, aducîndu-se acuzații manifestanților din partea Uniunii „Vatra Românească". Se menționează, de asemenea, că tratamentul la care a fost supus, în timpul cuvîntării sale, reprezentantul U.D.M.R. este contrar spiritului profund omenos al poporului român. ● De asemenea, într-un comunicat al PNL se arată că manifestările omagiale de la 1 Decembrie 1990 au fost puternic perturbate de acte de diversiune care au fost produse de grupuri de elemente provocatoare, protestîndu-se „împotriva celor care pun la cale astfel de acțiuni ce nu pot conduce la unitate, la crearea unui climat al liniștii". ● În 2 decembrie Biroul de presă al Președinției dă publicității un comunicat în care se subliniază, printre altele, „greutatea cu care ne desprindem de contradicțiile și tensiunile prezentului" ; este relevat și „subiectivismul reacției unei părți a publicului nu față de conținutul celor spuse de cei trei vorbitori, ci față de persoanele, formațiunile politice, pe care le reprezentau și actele acestora, mai vechi sau mai noi, cu rezonanță negativă în Ardeal" ; sînt respinse comentariile, apărute ulterior, în care se spune că totul ar fi fost o înscenare a președintelui, guvernului și F.S.N.-ului, „atrăgîndu-se încă o dată atenția asupra costurilor și, în general, asupra urmărilor negative ale atmosferei de intoleranță, tensiune și confruntare pe care încearcă să o întrețină anumite grupări politice". ● În aceeași zi, Colegiul director al F.S.N. respinge „neadevărurile promovate în scopul falsificării poziției și intențiilor formațiunii politice majoritare" ; se exprimă regretul că un prilej de concordie națională, precum cel al sărbătoririi Zilei naționale, poate constitui obiectul unor confruntări de natură politică și, totodată, speranța că manifestări

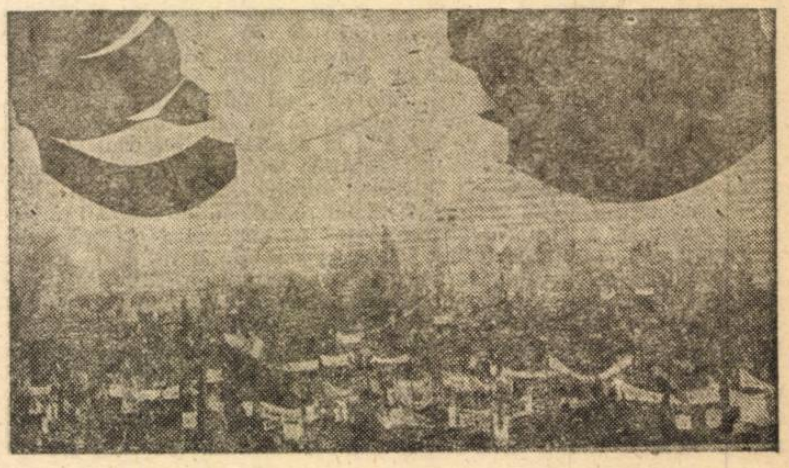

nedemocratice de genul celor de la Alba Iulia vor dispărea cu desăvîrşire din viaţa societăţii. ● Răspunzînd protestului P.N.Ţ.-c.d., Uniunea „Vatra Românească" apreciază reacţia conducerii partidului menţionat ca „o manevră de a salva prestigiul atît de ştirbit al preşedintelui său, Corneliu Coposu, care a angajat formaţiunea sa politică în tot felul de alianţe destabilizatoare care au avut ca scop lezarea intereselor majore ale poporului român". ● În 3 decembrie, preşedintele UDMR declară, în Parlament, că Uniunea pe care o reprezintă „a participat la sărbătorirea Zilei Naţionale, de la Alba Iulia, cu gînduri curate şi sentimente de stimă faţă de naţiunea română", apreciind drept gravă încercarea unor grupuri extremiste de a împiedica pe reprezentanţii opoziţiei de a-şi rosti cuvîntul ; se cere retragerea învestiturii primului ministru Petre Roman, datorită comportamentului incitant, „incompatibil cu imperativul concilierii naţionale" şi considerat „nedemn de înalta funcţie pe care o deţine".

3 decembrie — În cadrul şedinţei Senatului, I.V. Săndulescu, din partea PNL, avertizează asupra întîrzierii cu care se elaborează raportul comisiei parlamentare de anchetă asupra evenimentelor din 13—15 iunie şi declară că, în cazul în care acest raport nu va reflecta adevărul şi nu va fi depus în termen, iar guvernul nu va lua măsurile ce se impun, PNL va cere demisia guvernului.

5 decembrie — Întîlnirea anunţată anterior dintre preşedintele României, Ion Iliescu, şi reprezentanţii unor organizaţii precum „Mişcarea 15 Noiembrie", „Societatea Timişoara", Grupul Independent pentru Democraţie, Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici, Liga Studenţilor nu are loc. Într-un comunicat al Preşedinţiei se precizează că dialogul a eşuat datorită insistenţelor membrilor fostului CADA (ofiţeri în rezervă) de a participa la întîlnire în numele acestui organism care a fost, însă, desfiinţat de M.Ap.N. ; se mai arată că participanţii organizaţiilor respective au refuzat dialogul pe considerentul că nu a fost acceptată prezenţa altor reprezentanţi ai mass-media decît cei acreditaţi pe lîngă Preşedinţie din partea Televiziunii, Radiodifuziunii şi Agenţiei „Rompres". ● În deschiderea lucrărilor Senatului, liderul majorităţii din această cameră a Parlamentului, Vasile Văcaru, prezintă o interpelare către guvern în care se cere acestuia să prezinte măsurile pe care intenţionează să le adopte în privinţa cetăţeanului român de origine maghiară Laszlo Tökes ; se arată că episcopul reformat de Oradea, prin declaraţiile făcute atît în ţară cît mai ales în străinătate, a lezat ordinea de drept, a instigat la tulburări publice şi atentat împotriva ordinii de stat, falsificînd imaginea României în străinătate ● La **7 decembrie**, pastorul Tökes respinge într-o declaraţie acuzaţiile formulate împotriva sa de senatorul Vasile Văcaru şi precizează : „Nu am comis nici o faptă care să lezeze legile ori ordinea de drept din patria noastră şi toate afirmaţiile acuzatoare din presa românească sînt lipsite de temei". Totodată, Laszlo Tökes, întors în ţară împreună cu familia, după 4 luni de spitalizare în urma unui grav accident suferit în Ungaria, afirmă că interviul incriminat din „Corriere della Sera" în care ar susţine necesitatea unei noi revoluţii în România, nu-i aparţine. Cu acelaşi prilej, episcopul reformat de Oradea atrage atenţia asupra campaniei dure de presă duse împotriva sa, care încearcă să-l prezinte ca trădător şi agent secret ungar, cu scopul de a se semăna ură faţă de minoritatea maghiară şi UDMR. În **8 decembrie**, senatorul Vasile Văcaru declară, în Parlament, că este gata să-l creadă pe Laszlo Tökes, subliniind că doreşte să i se alăture acestuia, ca parte în procesul pe care consideră că preşedintele de onoare al UDMR îl va intenta ziarului „Corriere della Sera".

5—9 decembrie — La Timişoara şi Buziaş se desfăşoară Conferinţa Naţională a Studenţilor din România organizată de Convenţia studenţească. Sînt prezente 52 de organizaţii studenţeşti din Timişoara, Cluj, Iaşi, Galaţi, Suceava, Craiova, Baia Mare, Petroşani, Braşov, Tîrgu-Jiu, Tîrgu Mureş, Sibiu, Ploieşti, Bucureşti. În cadrul conferinţei se constituie „Confederaţia naţională a Studenţilor din România", la care participă peste 20 de organizaţii studenţeşti din 7 centre universitare. Se adoptă un document în care se cere : condamnarea oficială de către Parlament a PCR ; judecarea morală şi penală a întregii sale activităţi ; anchetă publică pentru stabilirea răspunderilor în represiunea revoluţiei din Decembrie şi anchetă iniţiată de Parlament care să stabilească modul în care FSN a preluat puterea ; stabilirea vinovaţilor de conflictul armat din perioada 22 decembrie 1989 — 3 ianuarie 1990 ; încredinţarea datelor existente asupra evenimentelor de la Tîrgu Mureş unei comisii cetăţeneşti locale care să refacă ancheta ; preşedintele Iliescu să răspundă în mod public la întrebările privind poziţia şi rolul său în evenimentele din 13—15 iunie ; suspendarea de către Parlament din funcţia de preşedinte a lui Iliescu Ion şi anchetarea sa în legătură cu evenimentele din 13—15 iunie ; precizarea poziţiei M.Ap.N. faţă de rolul armatei în 13—15 iunie ; primul ministru să justifice »în faţa Parlamentului pasivitatea Guvernului faţă de încălcarea ordinii de drept în 14-15 iunie ; inculparea RTV pentru rolul nefast jucat în 13-15 iunie ; stabilirea responsabilităţilor Preşedintelui şi Guvernului pentru imensele daune materiale şi morale aduse ţării în urma amînării ajutorului economic extern ; raport al Guvernului asupra cheltuielilor efectuate în anul fiscal 1989—1990 ; realizarea concretă a programului de schimbări fundamentale în economia ţării ; organizarea unui referendum naţional privind forma de guvernămînt şi Constituţia ; raport fundamental cu privire la SRI ; precizarea de către M. Ap. N. a atribuţiilor sale ; raport fundamental privind Procuratura. În finalul programului de revendicări se precizează că nesoluţionarea acestor probleme grave trebuie să conducă inevitabil la dizolvarea Parlamentului, demisia Preşedintelui şi a Guvernului, la alegeri anticipate şi formarea unui guvern de uniune naţională. Se menţionează că, în lipsa unui răspuns real din partea puterii, se face apel la o grevă generală a studenţilor din România. Ulterior, la greva care se declanşează participă mii de studenţi şi numeroşi profesori universitari din 51 de facultăţi din principalele centre de învăţămînt superior.

6 decembrie — „România Mare" publică o scrisoare deschisă a revistei către preşedintele Ion Iliescu, în care actuală conducere a ţării este acuzată că vinderea Ardealului este preţul preluării puterii în decembrie 1989 ● În seara zilei respective, în cursul emisiunii de „Actualităţi" a TVR, se aud scandări prelungite iar un tehnician membru al Sindicatului liber din Televiziune intervine cerînd difuzarea pe post a unei casete cu privire la doleanţele acestui sindicat şi la situaţia liderului său, Dumitru Iuga (acesta, fost deţinut politic, declarase încă din data de **1 decembrie** greva foamei în locul unei greve a membrilor sindicatului, solicitînd înlăturarea conducătorilor RTV compromişi sub fostul regim, eliminarea cenzurii, încetarea dezinformării populaţiei). În **7 decembrie**, în Parlament, deputaţi FSN cer arestarea şi anchetarea celor care au întrerupt emisiunea. La **11 decembrie**, Comisia Parlamentului pentru artă, cultură şi mass-media se întîlneşte cu conducerea şi membri ai sindicatelor din Radio şi Televiziune ; nu se ajunge la nici un rezultat. Dumitru Iuga îşi continuă greva foamei.

7 decembrie — Guvernul anunţă că a hotărît amînarea majorării preţurilor la produsele alimentare de bază de la 1 ianuarie 1991 la 1 iunie 1991, asigurîndu-se, în continuare, subvenţionarea lor de la buget. A doua zi, preşedintele Senatului, Alexandru Bîrlădeanu, afirmă că iniţiativa amînării acestei măsuri aparţine preşedintelui Iliescu. În **11 decembrie** purtătorul de cuvînt al Guvernului arata că este vorba de o iniţiativă, în exclusivitate, a Executivului care se bazează pe un calcul economic riguros şi nu pe considerente de ordin politic. ● Întîlnire la Bucureşti între Petre Roman şi premierul RSS Moldova, Mircea Druc.

9 decembrie — La Cluj, se desfăşoară lucrările celei de-a doua Convenţii a Forumului Democrat Antitotalitar din România ; este ales Comitetul director, format din 15 persoane (preşedinte Doina Cornea). În cadrul Convenţiei, este adoptată o declaraţie cu privire la starea naţiunii, în care, după ce se face o analiză a situaţiei din ţară şi se exprimă critici virulente la adresa instituţiilor actuale, se cere preşedintelui Ion Iliescu să dizolve Parlamentul, să demită Guvernul şi să-şi prezinte demisia, situaţie în care puterea ar urma să fie preluată de un Consiliu Naţional Dirigent.

10 decembrie — Are loc cel mai important miting sindical, iniţiat de sindicatul şoferilor, la care se afiliază un număr de 9 centrale sindicale. Un lung şir de autovehicule străbate, claxonînd, străzile Capitalei şi ale altor cîteva oraşe. În prezenţa preşedintelui Ion Iliescu, solicitat ca mediator de către sindicate, are loc, la **11 decembrie**, la Palatul Cotroceni, întîlnirea dintre confederaţiile sindicale şi reprezentanţi ai Guvernului, în scopul de a înlesni stabilirea unui cadru pentru menţinerea dialogului dintre sindicate şi Executiv. La întîlnire participă premierul Petre Roman, alţi membri ai Guvernului, ca şi consilieri ai preşedintelui. La **12 decembrie**, are loc întîlnirea reprezentanţilor Sindicatului şoferilor din România cu membrii Comisiei guvernamentale constituite în acest scop, acceptîndu-se de către Executiv unele din revendicările grevistilor, asupra altora urmînd a continua negocierile. Pe parcursul acestora greva se suspendă.

12 decembrie — În cadrul unei conferinţe de presă, primul ministru Petre Roman declară : „Situaţia din ţară nu este explozivă ; starea de neliniste este întreţinută mai mult de mijloacele de mass-media decît de preocuparea maselor de cetăţeni !" Cu acelaşi prilej, premierul adaugă : „Nu există imunitate a Guvernului, dar acesta nu-şi va da demisia decît în urma unui vot de neîncredere în Parlament.

13 decembrie. Parlamentul României, reunit în plenul celor două camere, adoptă o Proclamaţie, în care se spune : „Începută la Timişoara pe 16 decembrie 1989, victorioasă la Bucureşti pe 22, desfăşurată în întreaga ţară, prin contribuţia remarcabilă a tinerei generaţii, Revoluţia română se constituie într-un eveniment unic al istoriei noastre, de o certă însemnătate internaţională. 22 Decembrie 1989 semnifică doborîrea prin forţă şi sacrificiu a dictaturii comuniste în România". Înaintea supunerii la vot a Proclamaţiei, o controversă a avut loc în legătură cu caracterizarea Revoluţiei din decembrie, textul asupra căruia s-a convenit în final precizînd că „revoluţia a fost anticeauşistă şi anticomunistă". Proclamaţia trece în revistă activitatea forului legislativ şi, în final, face un apel la Guvern „să ia măsuri în scopul asigurării ordinii şi calmului în ţară, atît de dorite de

decembrie '89 — decembrie '90

popor". Reprezentanţii PNŢ-cd. se abţin de la vot, declarînd că „o serie de evenimente, cum ar fi cele de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1990, îi determină să nu subscrie acestui demers parlamentar". ● La Palatul Cotroceni are loc o întîlnire Ion Iliescu — Radu Câmpeanu, din iniţiativa celui din urmă. Deşi Radu Câmpeanu afirmă că „a fost o simplă discuţie", un comunicat de presă al PNL menţionează că partidul are în vedere propuneri de soluţii care să ducă la „îmbunătăţirea urgentă a climatului politic şi social din ţară", dezvăluindu-se apoi că este vorba de încercarea de a se forma un guvern de uniune naţională. ● Se dau publicităţii tezele pentru elaborarea proiectului de Constituţie a României. **Dintre principiile fundamentale : forma de guvernămînt a statului este republica ; în cazurile expres prevăzute de lege, Consiliul Suprem de Apărare a ţării poate decide participarea forţelor armate alături de poliţie şi de alte forţe interne pentru asigurarea ordinii constituţionale ; Consiliul se află sub controlul Parlamentului ; în scopul ocrotirii drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, Senatul numeşte pe durata legislaturii sale unul sau mai mulţi avocaţi ai poporului în condiţiile prevăzute de lege ; preşedintele României poate prezida şedinţele guvernului care au ca obiect probleme de interes naţional privind politica externă, apărarea ţării, asigurarea ordinii publice ; preşedintele instituie starea de asediu sau starea de urgenţă şi numeşte 3 membri în Consiliul Constituţional ; preşedintele României este capul oştirii ; el poate fi demis numai în urma unui referendum şi poate fi suspendat din funcţie, în cazul săvîrşirii unor fapte grave care încalcă prevederile Constituţiei, doar prin votul comun al majorităţii absolute a membrilor Senatului şi Adunării Deputaţilor cu avizul Consiliului Constituţional (acesta ar urma să se compună din nouă membri, desemnaţi pentru un mandat de nouă ani, care nu poate fi reînnoit, trei membri fiind numiţi de Camera Deputaţilor, trei de Senat şi trei de preşedinte).**

13—15 decembrie 1990 — Sub deviza „Nu putem reuşi decît împreună" se desfăşoară la Bucureşti lucrările primei Conferinţe Naţionale a Alianţei Civice. În cuvîntul participanţilor sînt aduse învinuiri directe atît Guvernului şi preşedintelui Iliescu, cît şi opoziţiei politice, care „face jocul puterii", subliniindu-se că adevărata opoziţie este cea extraparlamentară. Delegaţi cer nominalizarea membrilor unui guvern de uniune naţională în măsură să scoată ţara din criză. Este solicitat un dialog cu preşedintele Iliescu şi este anunţată o mare demonstraţie a Alianţei Civice pe 21 decembrie. În cadrul Conferinţei, Marian Munteanu prezintă programul de revendicări al Convenţiei studenţeşti, adoptat la Timişoara. Se stabileşte structura organizatorică a Alianţei Civice : un Consiliu Director Central, compus din 27 membri, care alege un Comitet de coordonare format din 11 membri. Preşedinte în exerciţiu al Alianţei Civice este ales Marian Munteanu. Se adoptă „Carta Alianţei Civice" şi „Apelul", care cheamă pe toţi cetăţenii, sindicatele, organizaţiile democratice şi partidele politice la unitate, pentru a cere „alegeri anticipate, organizate de un guvern de uniune naţională în care să putem avea încredere". ● Într-un comunicat din **14 decembrie**, Alianţa Civică protestează împotriva diversiunii încercate cu o zi înainte prin răspîndirea în Bucureşti a unor manifeste pretins legionare, care purtau sigla Alianţei Civice. Se cere guvernului să ordone imediat o anchetă, iar rezultatele să fie făcute publice prin presă şi TV. ● În ultima zi a Conferinţei, participă ca invitat ambasadorul SUA la Bucureşti, Alan Green jr., care prezintă declaraţia Departamentului de Stat cu prilejul aniversării revoluţiei române, declaraţie înmînată anterior oficialităţilor de la Bucureşti. ● În conferinţa de presă din **15 decembrie**, organizată de Comitetul director al Alianţei Civice, se anunţă contramandarea mitingului prevăzut pe 21 decembrie „pentru a nu se da loc nici unei provocări din partea puterii sau a unor forţe obscure, neidentificate". Se precizează că se va lua legătura cu biroul de presă al preşedintelui Iliescu, solicitînd ca dialogul să fie transmis în direct şi la o oră de maximă audienţă la televiziune. Se propune revenirea la Constituţia din 1923, căreia i se pot aduce ulterior îmbunătăţiri, cu precizarea ca alegerea formei de guvernămînt să se facă prin referendum.

14 decembrie — Biroul de presă al preşedinţiei anunţă că preşedintele îşi manifestă disponibilitatea pentru un dialog cu conducerea nou aleasă a Alianţei Civice, conform dorinţei exprimate pe data de 13, data şi ora întîlnirii urmînd a fi stabilite de comun acord. În **15 decembrie**, Comisia centrală de pregătire a Convenţiei Naţionale a FSN îşi manifestă, de asemenea, disponibilitatea de a participa la un dialog televizat cu Alianţa Civică şi propune organizarea acestuia în săptămîna 17—23 decembrie. ● Cotidianul „Adevărul" publică un text pe care îl prezintă ca venind din partea „unui mic grup de patrioţi români care s-au constituit într-un cerc pentru culegerea de informaţii în vederea aducerii lor la cunoştinţa guvernului, pentru contracararea acţiunilor de destabilizare şi creării haosului în ţară". În text se prezintă „scenariul" unei noi încercări de lovitură de stat pentru răsturnarea puterii actuale, asasinarea primului ministru, a preşedintelui ales, a membrilor guvernului şi dizolvarea parlamentului prin : organizarea unei greve generale, cumpărîndu-se cu mari sume de bani liderii sindicali ostili guvernului ; capturarea dinăuntru a TVR cu ajutorul membrilor sindicatului liber, condus de Iuga şi Arachelian ; atacarea M.I. şi S.R.I. de către bande organizate sub influenţa drogurilor ; neutralizarea minerilor, tăindu-se liniile ferate din zonă ; blocarea unităţilor militare de echipe conduse de membrii CADA ; aducerea de armament din Germania, Franţa, Belgia, Ungaria, Italia. Conducerea întregii operaţiuni, potrivit textului menţionat, ar fi asigurată de liderii partidelor politice, care, pentru a nu fi implicaţi direct, ar pleca din timp în străinătate, urmînd a se întoarce

Vor fi expulzaţi? Se vor întoarce?

Interviu cu Doru Viorel Ursu
ministru de interne

■ Domnule ministru, v-aţi întîlnit, la la jumătatea lunii trecute, cu ministrul austriac de interne, Franz Löschnak, pentru a discuta problema revenirii în ţară a refugiaţilor români care urmau să fie expulzaţi din Austria. Ce s-a stabilit concret ?

□ **Această întîlnire a fost precedată de o primă luare de contact, desfăşurată în luna septembrie, pe aeroportul din Viena ; ulterior, s-a deplasat în Austria o echipă de specialişti ai Direcţiei de paşapoarte a Ministerului de Interne şi Direcţiei consulare a Ministerului Afacerilor Externe. La întrevederea din noiembrie cu ministrul de interne austriac am semnat documentul dintre cele două ţări, respectiv un protocol tehnic bilateral, prin care s-a stabilit că autorităţile române, aşa cum e firesc primesc cetăţenii români pe care partea austriacă intenţionează să-i expulzeze. Protocolul porneşte, bineînţeles, de la principiul deplinei egalităţi între statele noastre, bazîndu-se, deci, pe reciprocitate. Respectiv, Austria se angajează să preia la rîndu-i cetăţenii săi eventual expulzaţi din România.**

■ La Viena aţi vorbit de o serie de garanţii pentru cei ce s-ar întoarce.

□ **În ce priveşte cetăţenii români, guvernul român este pregătit să-i primească. Trebuie spus că în statele occidentale apare tot mai clar că nu există motive politice reale pentru a părăsi România. Avem, bineînţeles, o serie de greutăţi, cu care se confruntă toată naţiunea, cum ar fi problema asigurării unui loc de muncă, a necesarului de locuinţe etc. Personal, am dat garanţii clare că nimeni nu trebuie să se teamă de sancţiuni şi că nu vor urma persecuţii sau alte consecinţe pe motivul că a fost părăsită ţara, în mod legal sau ilegal ; deputaţi austrieci au venit pentru a se convinge, în acest sens, la Bucureşti. Şi s-au convins.**

■ Dar pentru cei ce au comis unele infracţiuni în timpul şederii lor în străinătate ?

□ **În ce priveşte săvîrşirea de infracţiuni, statele pe teritoriul cărora au fost comise acestea sînt suverane în a lua măsurile pe care le consideră necesare. Şi România procedează la fel. Deci nu se pune în nici un caz problema unui transfer de competenţe.**

■ Cine ar urma să se ocupe de soarta cetăţenilor expulzaţi, care s-ar reîntoarce în ţară ?

□ **A fost creată, în baza protocolului semnat şi a unei hotărîri în acest sens a guvernului, din 24 noiembrie 1990, o Comisie interdepartamentală pentru preluarea lor. Comisia va acţiona şi urmări asigurarea tuturor condiţiilor necesare pentru ca toţi cetăţenii expulzaţi şi reîntorşi în ţară să beneficieze de hrană gratuită la sosirea lor pe aeroportul Otopeni şi pe durata transferului, ca şi de transport gratuit din Bucureşti pînă la locul lor de reşedinţă sau domiciliu. De asemenea, prin măsurile ce vor fi luate de prefecturile judeţene şi Primăria Capitalei, se va asigura integrarea lor în viaţa socială, garantîndu-li-se drepturile prevăzute în legislaţia în vigoare. Aceeaşi comisie va soluţiona operativ orice alte probleme ce vor apărea pe parcurs şi va raporta la Guvern, prin ministerul nostru, asupra desfăşurării acţiunii.**

■ Există deja reveniri în ţară ? S-a vorbit la un moment dat de un prim lot de 51 de persoane, care urmau să plece din Viena cu un zbor charter.

□ **Nu a fost încă nimeni expulzat, deci nu s-a întors nimeni. Ştiţi că, în Austria, au existat critici ale opiniei publice şi massmediei la adresa deciziei luate faţă de cetăţenii români. Probabil, însă, că numărul mare al imigranţilor va rămîne în atenţie ca şi dificultăţile legate de integrarea acestora. De fapt, diferenţa de nivel de trai este uriaşă, de unde şi numărul imigranţilor, nu numai din România, dar şi din alte ţări. Sper ca oamenii politici să se gîndească cu maximă responsabilitate la această problemă. Şi să găsească soluţia adecvată.**

Anca Voican

imediat după lovitura de stat, pentru a prelua puterea împreună cu Doina Cornea, Laszlo Tokes, Marian Munteanu... Din lectura textului se constată că tot ceea ce reprezintă opoziție în România — partide, organizații, asociații, sindicate libere, persoane particulare etc. — ar reprezenta doar un complot pentru destabilizarea țării !

15 decembrie — Ambasadorul Statelor Unite la București, Alan Green jr., remite ministrului de externe al României o Declarație a Departamentului de Stat în care se spune : „Cu ocazia aniversării revoluției române din decembrie 1989, SUA iau act de înfăptuirile pozitive ale națiunii și poporului român de-a lungul anului ce se încheie". Apoi, evocînd „Charta de la Paris" pe care SUA și România au semnat-o și încredințarea că „un sistem democratic, cu deplină asigurare a drepturilor civice și umane, împreună cu sistemul bazat pe economia de piață" va fi înfăptuit, Declarația subliniază : „Continuăm să încurajăm conducerea și poporul României la acțiunea ce duce spre aceste țeluri, într-o atmosferă de pace pe plan intern, liberă de orice formă de violență". Ca răspuns, MAE al României își exprimă deosebita satisfacție față de Declarația Departamentului de Stat, apreciind-o ca o „expresie a sprijinului pe care SUA nu au încetat să-l acorde înfăptuirii obiectivelor Revoluției române din decembrie 1989, depășirii grelei moșteniri economice și sociale lăsate de regimul dictatorial-totalitar, construirii unei societăți democratice, bazate pe pluralism politic și respectarea deplină a drepturilor omului". Se afirmă hotărîrea Guvernului României de a dezvolta pe toate planurile relațiile bilaterale, cărora le „acordă o importanță specială". SUA fiind „unul dintre statele cu cele mai vechi tradiții democratice și cu responsabilități deosebite în menținerea păcii și securității internaționale și în stimularea raporturilor economice dintre state". ● Liderii a șase formațiuni politice din opoziție (Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc — creștin și democrat, Partidul Social Democrat Român, Mișcarea Ecologistă din România, Partidul Ecologist Român și Uniunea Democrată a Maghiarilor din România) semnează documentul de constituire a „Convenției Naționale pentru instaurarea democrației". Inițiatorii Convenției declară că își propun „definirea unor principii care să orienteze atitudinile și acțiunile referitoare la principalele probleme ale societății românești și pregătirea soluțiilor pentru rezolvarea lor". Pe **16 decembrie**, PNȚ-cd dă publicității un comunicat cu privire la demersurile liderului PNL, Radu Câmpeanu, în vederea constituirii unui guvern de uniune națională, precizînd că PNȚ-cd nu are nici o legătură cu aceste demersuri și că nici recent înființata „Convenție Națională pentru instaurarea democrației" nu a fost informată despre ele ; P.N.Ț.-cd cere înlocuirea conducerii actuale a țării prin recurgerea la noi alegeri. ● Consiliul general de conducere al sindicatului personalului navigant TAROM remite un comunicat în care se arată că negocierile purtate cu conducerea Ministerului lucrărilor publice, transporturilor și amenajării teritorjului nu au dus la soluționarea clară și fermă a revendicărilor formulate (includerea personalului aeronautic navigant ca o categorie distinctă în viitoarea hotărîre a Guvernului prin care se vor stabili limitele minime ale salariului ; adevărul în legătură cu accidentul aviatic de la 28 decembrie 1989 cu un avion AN-24, cursa București—Belgrad ; asigurarea de către companie a condițiilor materiale pentru a munci și realiza plafonul orelor de zbor, a condițiilor minime de muncă). Adunarea generală extraordinară a sindicatului hotărăște continuarea grevei (declanșată în 14 decembrie). În **16 decembrie**, cursele TAROM se suspendă.

16 decembrie. Împlinirea unui an de la izbucnirea revoluției române la Timișoara. ● În orașul-martir se organizează un mare miting la care participă 34 de organizații politice și apolitice, precum și cultele. Sînt prezente sute de mii de persoane. Mitingul este organizat în colaborare cu prefectura județeană, poliția și garnizoana militară din localitate. Participanți cer demisia guvernului și președintelui țării, chiar judecarea acestuia din urmă pentru „implicarea în genocidul postrevoluționar" și a premierului pentru „încheierea cu firme străine de afaceri neavantajoase pentru țară", formarea unui guvern de uniune națională condus de o personalitate neutră, organizarea de alegeri anticipate, revenirea la instituția monarhiei și reîntoarcerea în țară a ex-regelui Mihai, trecerea armatei în subordinea bisericii. ● Prefectura județului Timiș decide, ca, pentru comemorarea victimelor evenimentelor din decembrie 1989, ziua de 17 decembrie 1990 să fie declarată zi de doliu pe întreg cuprinsul județului Timiș, iar toate instituțiile de stat și întreprinderile economice să arboreze drapelul național în bernă și, totodată, în 20 decembrie 1990, de la ora 13 să se păstreze, timp de două minute, momente de reculegere în memoria celor căzuți, sirenele să răsune, clopotele să bată în toate lăcașurile de cult. ● Seara, președintele Ion Iliescu adresează un mesaj timișorenilor, în care arată că „pe 16 și 17 decembrie, s-a declanșat la Timișoara o revoltă împotriva regimului totalitar comunist", ulterior „întreaga țară ridicîndu-se împotriva sistemului care, mai presus de orice, jefuise poporul român de cel mai elementar drept al său — speranța într-un viitor mai fericit". În mesaj se subliniază că „obiectivele fundamentale ale revoluției, sintetizate în cele 10 puncte programatice incluse în comunicatul către țară din noaptea zilei de 22 decembrie 1989, au fost, toate, promovate în viață". Se spune că „aceasta demonstrează cît de lipsite de temei și seriozitate sînt încercările de răspîndire a suspiciunii și neîncrederii la adresa noastră", de „a nega legitimitatea instituțiilor democratice reprezentative rezultate dintr-un scrutin popular desfășurat cu numai șase luni în urmă" și de „a acționa pentru a impune altele în numele unei minorități nemulțumite". În noile condiții, se spune în Mesaj, „nimeni nu se va mai putea crampona de putere și nu va mai putea să facă abuz de putere", „aceste cuceriri ale revoluției neputînd fi puse la îndoială, dar fiind amenințate de starea de instabilitate politică și de gravele tensiuni sociale care pot arunca țara în haos și anarhie". În mesaj se menționează că „nu violența, nu intoleranța, nu agresiunea pot rezolva problemele pe care ni le ridică în față prezentul și viitorul", acestea neputînd duce „decît la înlăturarea democrației și libertății și la reinstaurarea dictaturii fie de stînga sau de dreapta". De asemenea, seara, Petre Roman apare într-o emisiune televizată în care își comunică hotărîrea de a nu ceda presiunilor de a demisiona, aducînd în sprijin, printre altele, o serie de rezultate pozitive obținute de guvern în administrarea țării și democratizarea ei, ca și în trecerea la o economie de piață. ● Tot în 16 decembrie, Asociația Pro Basarabia și Bucovina organizează, în Piața Revoluției din Capitală, un miting în sprijinul luptei basarabenilor pentru păstrarea integrității teritoriale, precum și împotriva acțiunilor separatiste (prin proclamarea așa-ziselor republici găgăuză și nistreană) și a Tratatului unional elaborat de guvernul sovietic. La miting se raliază și membrii Alianței Interpartinice. Vorbitori condamnă pactul Ribbentropp-Molotov, cerînd revenirea Basarabiei și Bucovinei de Nord la România. Se aduc critici guvernului, parlamentului și președintelui față de atitudinea luată în problema Basarabei, cerîndu-li-se să acționeze mai ferm pentru sprijinirea drepturilor inalienabile ale moldovenilor de dincolo de Prut. Mitingul este urmat de un marș spre Piața Victoriei și Ambasada URSS, unde se cere, prin lozinci, „renunțarea la Tratatul unional și unirea Basarabiei și Bucovinei de Nord cu patria mamă". ● În aceeași zi, reprezentanți ai Asociației Pro Basarabia și Bucovina sînt prezenți la Chișinău, unde are loc a doua Mare Adunare Națională convocată de mai multe partide politice, organizații profesionale și uniuni de creație și autorizată de Sovietul Suprem al RSS Moldova, la care participă 600 mii de locuitori din republică și unde se adoptă, în unanimitate, o Proclamație privind independența românilor din Basarabia și Bucovina de Nord, considerate teritorii ocupate (cu toate consecințele ce decurg în virtutea dreptului internațional) și se subliniază dreptul întregii națiuni române de a garanta și apăra această independență, hotărîndu-se, totodată, schimbarea denumirii din RSS Moldova în Republica Moldova.

17 decembrie — Are loc o a doua întîlnire între președintele Iliescu și o delegație a Partidului Național Liberal, condusă de Radu Cîmpeanu. Participă, din partea formațiunii politice majoritare, liderul acesteia, premierul Petre Roman, președinții celor două Camere ale Parlamentului, Alexandru Bîrlădeanu și Dan Marțian, precum și Claudiu Iordache, prim-vicepreședinte. Se discută despre „găsirea de soluții posibile de coparticipare la guvernare a unor formațiuni din opoziție". ● Într-o apariție televizată, Nicolae Manolescu declară, din partea Alianței Civice, că aceasta nu este un partid politic și nu urmărește preluarea puterii, dar că exprimă poziția unor părți însemnate din toate categoriile sociale ; arată că în cadrul dialogului preconizat cu reprezentanții conducerii țării Alianța Civică dorește să abordeze problemele cu care se confruntă țara, putînd oferi eventual și unele soluții. În ciuda declarației anterioare de contramandare, se anunță că un miting va fi organizat totuși în Piața Universității, pe 21 decembrie, făcîndu-se apel la participanți să nu răspundă la provocări și să dovedească un comportament adecvat sensului comemorativ al acestui miting. ● Într-un comunicat, cartelul sindical „Alfa" dezminte afirmațiile unor partide că s-ar fi implicat politic prin participarea la „Convenția națională pentru instaurarea democrației" ; cartelul declară că respectă și sprijină instituțiile democratice ale țării, Parlamentul și instituția prezidențială și că refuză categoric orice încercare de a i se denatura activitatea. ● În cadrul manifestărilor organizate la Timișoara pentru comemorarea celor căzuți la 17 decembrie 1989, se depun coroane de flori din partea președintelui României, Parlamentului și Guvernului. ● În Capitală se desfășoară ședința solemnă a celor două camere ale Parlamentului României consacrată comemorării împlinirii unui an de la începutul Revoluției din decembrie 1989, la Timișoara. Președintele Senatului subliniază că „orașul Timișoara s-a înscris pentru totdeauna în istoria țării și că vor rămîne, pentru veșnicie, înscrise cu litere vii, curajul și demnitatea locuitorilor săi, care, împreună cu tinerii, cărora li s-a raliat și armata, s-au ridicat și au înfrînt unul din cele mai perfecționate sisteme de opresiune". Participanții păstrează un moment de reculegere în memoria celor care și-au jertfit viața pentru triumful revoluției. ● Departamentul de stat al SUA cere cetățenilor americani, într-un comunicat privind circulația străinilor pe teritoriul României, să fie prudenți întrucît zeci de mii de studenți și muncitori se află în grevă pentru a forța guvernul să demisioneze, iar manifestațiile de amploare din București, Timișoara și Brașov ar putea provoca tulburări importante și reprezenta un pericol potențial pentru securitatea turiștilor străini ; americanii sînt invitați să se prezinte la ambasadă și să rămînă în contact cu ea.

18 decembrie — La conferința săptămînală de presă, purtătorul de cuvînt al Guvernului face precizări în legătură cu întîlnirea din-

decembrie '89 — decembrie '90

tre primul ministru, președintele Iliescu și conducerea P.N.L. Se arată că, în cadrul acesteia, s-a avansat ideea unei „variante de concentrare națională" menită să favorizeze coasumarea sarcinii de depășire a crizei. S-a reafirmat disponibilitatea guvernului la dialog pentru găsirea unor soluții doar dacă acestea nu încalcă voința poporului exprimată la 20 mai. „La masa verde nu poate fi răsturnată opțiunea exprimată prin vot", mai adaugă purtătorul de cuvînt al guvernului, care, de asemenea, îl acuză pe Radu Câmpeanu că a declarat BBC-ului că „punctul de vedere al PNL este ca opoziția parlamentară să preia puterea". ● Un comunicat de presă al PNL arată că „afirmațiile cuprinse în cuvîntul vicepreședintelui partidului, Nicolae Cerveni, la mitingul din Timișoara (din 16 Decembrie) au dat naștere la interpretări eronate și trebuie înțelese exclusiv în sensul că PNL a propus înlocuirea actualului guvern monocolor cu un guvern de uniune națională, condus de o personalitate neutră. ● Sergiu Cunescu, președinte al PSD, arată că demersurile liderului PNL, Radu Câmpeanu, și inițierea dialogului între președintele Iliescu, FSN și PNL au început înainte de constituirea „Convenției naționale pentru instaurarea democrației", și reprezintă o inițiativă proprie a dlui Radu Câmpeanu, care angajează numai PNL. ● Președintele Ion Iliescu vizitează două întreprinderi bucureștene — IMGB și IMUC — declarînd că a venit „pentru a se întîlni cu un colectiv de oameni sănătoși" (declarație care stîrnește nedumeriri, avînd în vedere că asemenea categorisiri de tipul „oameni sănătoși" și, implicit, „bolnavi", vin din partea chiar a celui care, prin funcție, ar trebui să fie președinte al tuturor românilor). În cadrul întîlnirii cu muncitorii, Ion Iliescu susține că trebuie respectată voința majorității, exprimată prin votul de la 20 mai, și că dialogul ce are loc în prezent între președinție, FSN și PNL vizează antrenarea unor forțe animate de bună-credință la rezolvarea crizei politice și economice actuale. ● Parlamentul României aprobă înființarea Institutului Român pentru Drepturile Omului.

19 decembrie — Premierul Petre Roman se prezintă în fața Senatului pentru a susține proiectul legii funciare; această lege este apreciată la fel de importantă precum Constituția, „dacă se ține seama de tradițiile acestei țări". După ce se subliniază că legea în forma ei actuală a fost în prealabil supusă dezbaterii agricultorilor, este afirmat principiul ei fundamental în virtutea căruia nici un țăran nu poate rămîne fără pămînt. Răspunzînd unei interpelări din partea U.D.M.R., primul ministru respinge ferm ideea reconstituirii situației existente la 30 decembrie 1947, ceea ce i-ar nedreptăți pe românii alungați de pe pămînturile lor în perioada cînd o parte din teritoriul transilvănean a fost smulsă țării în urma odiosului Dictat de la Viena. ● P.N.Ț.-c.d. difuzează un comunicat prin care sprijină cererea Republicii Moldova de a fi considerată teritoriu ocupat potrivit dreptului internațional și recunoaște declarația sa de independență; solicită guvernului român să facă același lucru. ● Are loc la Palatul Cotroceni prima întîlnire dintre președintele Iliescu și reprezentanți ai Alianței Civice. Cu acest prilej, șeful statului este informat în legătură cu proiectul de Cartă a organizației, structura și obiectivele ei. Sînt aduse critici puterii, dar sînt propuse și soluții pentru ieșirea țării din criză. Prima ar fi, potrivit Alianței Civice, formarea unui guvern de uniune națională, eventual în afara partidelor, avînd ca sarcini prioritare pregătirea alegerilor anticipate și organizarea unui referendum pentru stabilirea formei de guvernămînt, în condițiile în care actuala putere, în ciuda legitimității cîștigate în urma alegerilor, și-a pierdut din credibilitate, datorită menținerii structurilor comuniste, întîrzierii democratizării societății, abordării într-o manieră comunistă a soluțiilor, nerecunoașterii propriilor erori și lipsei de preocupare față de exodul tinerilor și intelectualilor. Este semnalată, totodată, absența unei motivații politice în virtutea căreia oamenii să accepte privațiunile economice indispensabile tranziției. Președintele Iliescu apreciază, în urma dialogului purtat, că, în prezent, nu există nici o alternativă concretă viabilă la actualul program de reformă, dar că examinarea tuturor soluțiilor propuse este utilă.

(Pagini realizate de: Alexandru Antonescu, Mihaela Brumă, Ovidiu Dranga, Liana Enescu, Mirela Iamandi, Cristian Moanță, Ștefan Nicolae, Dan Radu Stănescu, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Bogdan Torcătoriu, Stelian Țurlea, Anca Voican)

● ● ● de MATTY

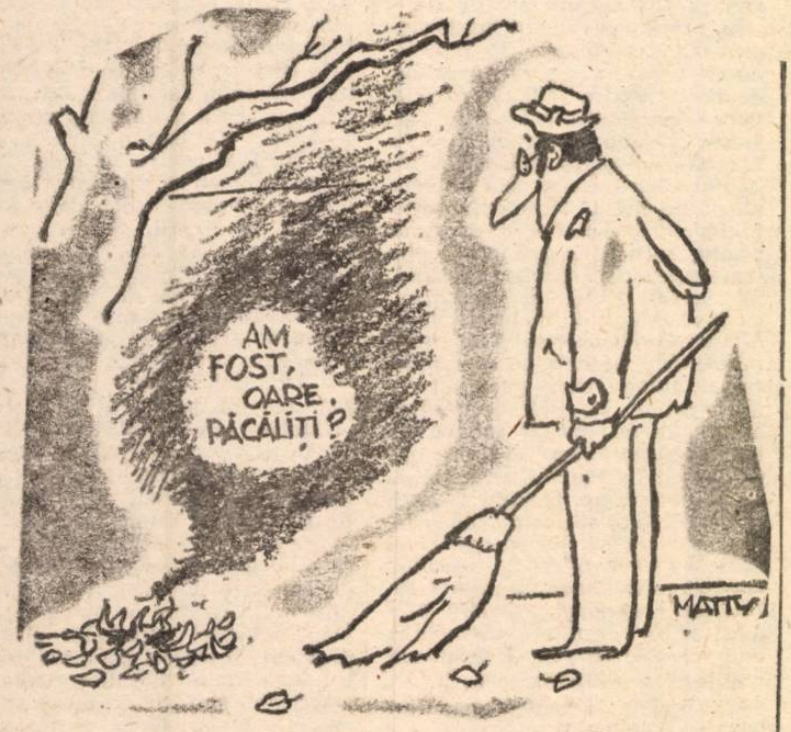

— Nu iese fum...

● ● ● de MATTY

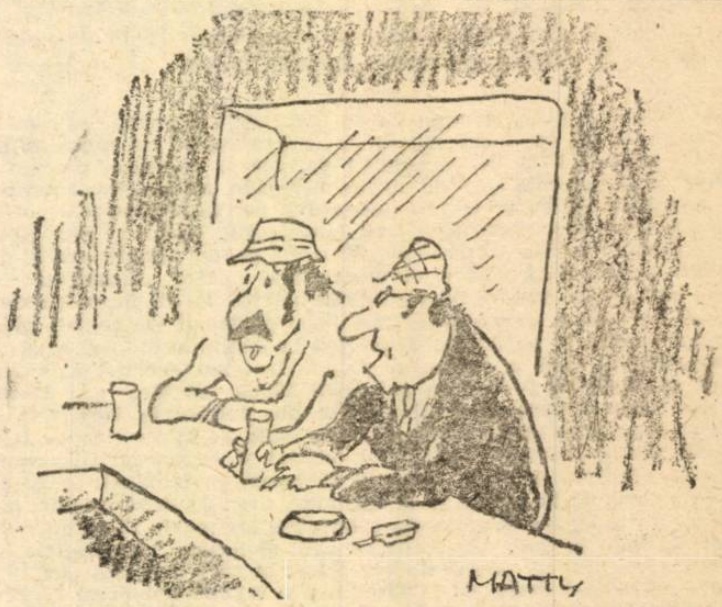

— Eu nu voi crede că trăiesc mai bine pînă cînd nu-mi voi bea vinul fără să oftez la fiecare înghițitură

Estul asediat?

Paul Ciudin, Dudu Ionuț

O întrebare la care nu s-a răspuns suficient de clar privește mecanismul prin care o revoluție declarată devine una reală. Pe de altă parte, să observăm că, dacă istoricii se pun, de obicei, ușor de acord cu declanșarea seismului revoluționar, ei ne apar cu totul dezbinați asupra punctului său final.

Un analist tentat să descrie „modelul clasic" al unei revoluții, va fi nevoit să identifice cel puțin 3 constante : 1. Violența începutului ; 2. categoria socială interesată ; 3. reflexul postrevoluționar — acea psihologie de „clasă învingătoare" consecutivă exploziei inițiale, cu geometria ei specială, impură și încă cu suma excesele la care conduce.

În plus, secolul 19 a oferit revoluției o imagine-vector conexînd conceptul cu cel, la fel de nesigur, de progres. Mult mai tîrziu s-a văzut că lucrurile sînt ceva mai complicate și că, de la un anumit grad de civilizație și stabilitate socială, revoluția, așa cum era ea înțeleasă pînă atunci, nu mai este posibilă.

Devenit indicator al subdezvoltării, fenomenul a părăsit Europa și a supraviețuit aiurea, mutilat, răstălmăcit de interpretările abuzive ale unor lideri locali megalomani.

Din substanța fertilă a revoluției clasice n-a mai rămas nimic. Zeci de lovituri de stat absurde în America Latină sau în Africa au primit numele ei. Terorismul internațional, de asemenea. Revoluția, ea însăși, a devenit un concept expus, o etichetă amenințătoare și derizorie în același timp. E firesc ca mulți europeni să fi ajuns să se teamă de acest cuvînt care trimite în toate direcțiile și vorbește fiecăruia pe limba lui. Havel a simțit pericolul — enorma încărcătură de confuzie și suferință inutilă — și, pentru ce s-a întîmplat în Cehoslovacia, a opus conceptului o sintagmă aproape ironică („de catifea"), ceilalți europeni (cu o excepție) l-au folosit cu îndoială și circumspecție. De altfel, schimbările s-au consumat nonviolent, societatea s-a dovedit interesată aproape în întregul ei, reflexul postrevoluționar, nesistematizat, anemic, a putut fi stopat rapid prin focalizarea atenției spre reformele politice și economice.

În concluzie : modelul clasic n-a funcționat ; în Europa de Est (exceptînd România, care ar merita o analiză separată) nu poate fi recunoscută nici o revoluție.

Ceea ce a descumpănit pe mulți comentatori, orientîndu-i spre o interpretare simplificatoare a evenimentelor anului trecut a fost existența unor paliere intermediare ale schimbării ce au absorbit treptat energia socială rezultată. Fiecare caz în parte a conținut un intermezzo comunisto-reformist care a amortizat șocul. Este greu de crezut că, așa cum s-a presupus, Gorbaciov a pierdut același pariu de patru sau cinci ori, fiind nevoit, sub presiune populară, să renunțe, rînd pe rînd, la Krenz, Grosz și ceilalți. Dacă la aceste nereușite în serie adăugăm și relativa indiferență sovietică, sîntem nevoiți că căutăm îndreptățiri mai adînci.

Mai întîi, avantajele economice imediate ce decurg din „înstrăinarea" statelor satelite sînt fără echivoc : petrolul și celelalte materii prime pe care est-europenii le obțineau pînă acum, în schimbul unor mărfuri de calitatea a doua, vor fi plătite cu multe miliarde de dolari ; o voce nouă în negocierea contractelor cu exteriorul care echivalează cu desființarea de facto a CAER și va transfera o parte însemnată din costul perestroikăi pe seama foștilor aliați.

Instituirea unor raporturi economice firești cu Europa de Est rămîne doar partea vizibilă a aisbergului. Credem că, la al doilea nivel, sîntem contemporanii unui fenomen mult mai profund : prima retragere strategică sovietică spre Est. Abilitatea asiatică a lui Gorbaciov a dislocat pentru multă vreme mitul unui sistem capitalist închis, restrictiv. Deja Germania, unificată, și-a abătut atenția spre probleme specifice interne. Sacrificarea politică (și economică !) a Poloniei, Cehoslovaciei, Ungariei înseamnă tot atîtea provocări pentru investitorii din Vest. O momeală irezistibilă, grandioasă, care exaltă o nouă conștiință europeană și convertește un travaliu de structurare într-unul de asimilare. Scadența din 1992 — uniunea monetară — va trebui amînată. Nu ni se pare riscant să afirmăm că, departe de a fi integrată, Piața comună se va afla la acea dată în plin asalt de cucerire a Estului.

Iată de ce președintele sovietic reclamă cu încăpățînare cei cîțiva ani necesari pentru ca reformele să dea roade. Ei reprezintă timpul de răspuns necesar ca valul economic occidental să atingă granițele Uniunii Sovietice.

La rîndul său, Gorbaciov îi va folosi pentru a rezolva două probleme esențiale. Prima : eliminarea tendințelor separatiste generate de naționalismul în creștere. Negocierile pentru semnarea noului tratat unional vor fi lungi și anevoioase. Dar un lucru este aproape cert : republicile se vor convinge poate că angrenajul actual poate fi modernizat, dar nu desfăcut. Dificultatea principală vine în a doua instanță. Ea vizează renunțarea de jure la sistemul monopartinic. Crearea instituției prezidențiale și luarea în considerare deja a părăsirii funcției de secretar general de către Gorbaciov indică tendința (și intenția) de a redimensiona statutul politic al partidului comunist. Este încă o greșeală să se pună semnul egalității între dispariția totalitarismului și anihilarea PCUS. Inexistența absolută a tradițiilor democratice, slaba diferențiere socială, prestigiul încă solid al muncii fizice, semicalificate vor asigura comunismului, legitimat prin vot liber, o frumoasă carieră politică.

Acesta este sensul reformei lui Gorbaciov, aceasta este limita perspectivei sale. El știe că marile democrații s-au clădit pe infrastructura unei piețe libere și prospere, așa că nu destinul bolșevismului îl îngrijorează. Sistemul totalitar îl poate conduce însă la pierderea inițiativei, de aceea trebuie înlăturat. Cînd și în ce condiții se va realiza, tehnic vorbind, e o întrebare la care nu se poate răspunde.

Seducția Europei unite nu este nouă, fiecare secol a trăit-o într-un fel sau altul. Gorbaciov este numai ultimul ei profet și cel mai influent. Asemenea unui ilustru francez — a cărui replică în oglindă pare uneori să fie — el crede a fi înțeles că numai în Răsărit se poate lucra în stil mare. Și vremurile par să-l confirme, centrul de gravitație al lumii se mută spre continentul asiatic.

Asediul manifest al Estului s-a decis la Moscova și este propria sa campanie în Rusia. Două mari blocuri, două uriașe potențiale complementare — înaltă tehnologie de o parte, spații și materii prime de cealaltă — vor începe să comunice. Resorbția tamponului est-european se arată nu numai oportună, dar necesară.

Odată cu implicarea tot mai accentuată a Europei occidentale în noua sferă de interese, legăturile ei cu Statele Unite se vor subția. Este în acest sens simptomatică ezitarea Americii de a sprijini material Uniunea Sovietică. Americanii se tem, pe drept, că vor investi în propria lor periferizare. Complexul euro-sovietic se arată de pe acum a fi placa turnantă a lumii de mîine. El promite să restituie Europei întîietatea pierdută. Uniunea Sovietică este astăzi, în ciuda aparențelor contrare, într-un proces de însănătoșire. Bolnav este Estul, îndatorat, cu comunicațiile energetice amenințate, cu cetățeni ale căror exigențe privind nivelul de trai depășesc posibilitățile.

După cum se vede, jocul alianțelor este în curs de schimbare.

Timp de aproape două secole, Europa a exportat o singură fațoare : cifra de faceri. Plonjonul actual spre orizontul civilizației informaționale este rezultatul direct al acestei consecvențe unice.

Desigur, teama de izolare, de pierdere a contactului cu această lume, supraevaluată, ce amenință să nu mai poată fi înțeleasă, explică în mare măsură schimbarea la față a politicii sovietice. Dar nu este totul.

Tehnologiile intelectuale dezvoltate de occidentali, în ultima vreme, au penetrat cu ușurință frontierele URSS. Contactul inițial cu realitatea europeană s-a efectuat prin „iradiere" la nivelul informației și a produs un puternic „șoc cultural", căruia i-a căzut victimă, în primul rînd, elita conducătoare de la Kremlin. Pe parcursul a treizeci de ani, neînțelegerea și adversitatea ireductibilă au lăsat treptat locul admirației și, de ce nu, invidiei. Diferența între revoluționarul incult care a fost Hrușciov și rasatul Gorbaciov este edificatoare. Vîrful piramidei puterii a învățat că ideologia este costisitoare și a schimbat tactica preluînd metodele avantajoase ale foștilor rivali. A fost o convertire lungă, dar spectaculoasă și care semnifică într-un fel triumful bilanțului contabil asupra exaltării instituționalizate.

Vocile care cer cu insistență, în Uniunea Sovietică, trecerea la economia de piață afirmă, în surdină, un adevăr neașteptat : mesianismul rus a început să moară. Numai cu acest înțeles, faptele sînt într-adevăr revoluționare, iar anul 1989 al Europei de Est rămîne un simptom secundar. Revoluția a părăsit poate definitiv istoria mare. Putem, totuși, fi optimiști, decesul Revoluției Ruse a creat în tranșeele ideologiilor dintotdeauna o fisură ce nu va putea fi estompată.

De doi bani speranță

Într-o vineri din luna mai a acestui an, trei studenți cehi, sau poate slovaci, n-are importanță, au declarat greva foamei. Vaclav Havel, președintele Ceho-Slovaciei, s-a dus, în aceeași zi, să stea de vorbă cu ei. După discuție, cei trei au renunțat la această formă de protest.

Conducători și conduși

Dramaturgul disident Vaclav Havel, fără de care este aproape imposibil de imaginat și „Carta 77" și Forumul cetățenesc, a fost condamnat la închisoare în februarie 1989. În decembrie '89, „pușcăriașul" devenea președintele țării, prin plebiscit. Vaclav Havel este idolatrizat de mulți, respectat de majoritatea, inclusiv de inamicii politici, rareori criticat și niciodată denigrat, pentru că este un simbol al purității morale pe care nimeni și nimic nu o pot murdări. Ce bine ar fi dacă Vaclav Havel ar putea fi instituționalizat ! Și, totuși, cota popularității sale este în scădere. Cehii și slovacii au senzația, din ce în ce mai acută, că revoluția, fie ea și de catifea, le-a fost furată (și ei !), pentru că schimbările se lasă așteptate, sau merg prea lent, și pentru că structurile au rămas, în general, aceleași, cu aceiași oameni în aceleași posturi. Studenții, „destabilizatori" ca pretutindeni în lume, cred că Vaclav Havel pierde contactul cu realitățile vieții. Să fie acesta prețul puterii ? Poate. Dar totuși Havel a coborît în stradă să discute cu greviștii foamei.

Lech Walesa este și el un erou nu numai național. Milioane de est-europeni prinși în capcana întinsă la Yalta și-au concentrat speranțele asupra a două nume : „Walesa și Solidaritatea". Pare de necrezut că electricianul care și-a început cariera politică sărind un gard la șantierele din Gdansk este astăzi președintele Poloniei, dar este drept că tensiunea permanentă și celebritatea l-au schimbat foarte mult. Sprijinul Papei Ioan Paul al II-lea, Premiul Nobel pentru Pace, zece milioane de polonezi care și-au riscat libertatea pentru a-l susține și ... cîteva kilograme în plus, l-au transformat pe muncitorul bătăios în politician versat. Și popularitatea sa este în declin. „Solidaritatea" mai numără cam două milioane de aderenți, au avut și au loc certuri intestine, sciziuni, retrageri, iar Walesa n-a obținut victoria zdrobitoare la care spera în chiar primul tur de scrutin. În al doilea tur de scrutin a cîștigat, e drept, trei sferturi din voturi, dar a trebuit să suporte umilitoarea experiență a competiției electorale cu un polonezo-canadiano-peruvian, un miliardar lefter, venit de niciunde și plecat în aceeași direcție imediat după înfrîngere. Numai că „Stan" Tyminski l-a eliminat din cursă pe intelectualul Tadeusz Mazowiecki, fost prim-ministru, fost consilier și prieten al lui Walesa. Să fie acesta prețul puterii ?

Jelio Jelev, șeful statului bulgar, este, deocamdată, doar o celebritate locală. Între 1 august și 29 noiembrie, Jelio Jelev, fost președinte al Uniunii Forțelor Democratice, deci opoziția, a condus țara „colaborînd" cu un guvern comunist condus de Andrei Lukanov și un parlament dominat tot de comuniști. Însă bulgarii par a învăța repede din experiența vecinilor de la nord de Dunăre, adică a noastră, a românilor — vezi varianta sofiotă a Pieței Universității, cu amenințările adiacente tractoristo-minerești — aplicînd-o cu mai mult succes, căci atît Mladenov, cît și Lukanov au fost obligați să demisioneze. Și tot ca la noi, „anumite forțe" sau „forțe oculte" au declanșat operațiunea „împroșcare cu noroi a opoziției", mărind tensiunea și cantitatea de întrebări fără răspuns pe cap de locuitor. Filosoful Jelio Jelev va avea multe momente grele. Să fie acesta prețul puterii ?

Ungurii au fost autorii celei mai radicale schimbări la nivel de conducere, căci alegerile din 25 martie — 2 aprilie au dat cîștig de cauză Frontului Democratic, adică dreapta. Și Arpad Göncz, ca președinte, și Jozsef Antall, ca prim-ministru, au purces la o epurare masivă care a stîrnit proteste din partea comuniștilor cu privire la ... încălcarea drepturilor omului ! Numai că dreapta aflată la putere a declanșat, cu sau fără voie, pasiuni naționaliste care au, aproape întotdeauna, efect de bumerang. În plus, electoratul maghiar pare a se fi blazat înainte de vreme, remarcîndu-se prin absenteism la ultimele alegeri locale din septembrie-octombrie.

Așadar, în Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria și Ungaria, actualii șefi de stat sînt foști oponenți de frunte ai regimurilor comuniste. Este dovada clară că aceste țări au ars toate punțile căii de întoarcere spre comunism, fie el și cu față umană, deși această din urmă idee este chiar mai utopică decît însăși teoria marxist-leninistă. Comunism cu față umană nu există, tot așa cum nu există „democrație reală" sau „democrație originală". Democrația este una singură, comunismul este și el unic. După cum s-a dovedit, el nu poate naște decît teroare, întuneric, depersonalizare a ființei umane, robotizare — adică anihilare — a întregii societăți. Dar în aceeași ordine de idei, ce mai fac, oare, partidele comuniste „frățești" ?

Lupul, părul și năravul

Partidul comunist din Cehoslovacia nu și-a schimbat numele. A devenit însă partid federal, condus de un Consiliu al Federației Comuniștilor, deci năpîrlire parțială. La întrebarea „ce putere ar mai avea partidul comunist cehoslovac în conjunctura actuală", răspunsul n-ar putea fi decît : „nici una."

În Polonia, PMUP s-a transformat, din ianuarie '90, în partidul „Social-Democrația Republicii Polone" din care s-a desprins ulterior „Uniunea Social-Democrată a Republicii Polone". Indiferent de titulatură, comuniștii polonezi nu mai pot emite pretenții într-o țară în care biserica catolică recuperează rapid terenul pierdut în timpul dictaturii totalitariste. Or, biserica și comunismul n-au făcut casă bună, cel puțin în Polonia.

În Ungaria, PMSU a devenit, în octombrie 1989, Partidul Socialist Ungar, dar schimbarea părului nu a fost de folos lupului, căci comuniștii au pierdut pe toată linia, fără nici o șansă de revenire în prim-planul vieții politice.

Comuniștii bulgari au reușit să se mențină la putere pînă la 29 noiembrie, după ce în aprilie se autotransformaseră în socialiști. După căderea guvernului Lukanov vor urma, în primăvară, alegeri parlamentare anticipate. Dacă sentimentele populare rămîn neschimbate, va cîștiga opoziția, scoțîndu-i complet din cursă pe comunisto-socialiști.

Asistăm, așadar, la eliminarea partidelor comuniste din existența politică a Europei răsăritene. Ceea ce nu înseamnă că automat dispare și comunismul. Este surprinzător cît de fragile s-au dovedit aceste partide care păreau puternice și chiar inamovibile, dar care au fost pur și simplu spulberate la primele alegeri libere. Se confirmă astfel, încă o dată, dacă mai era nevoie, că, fără protecția pumnului de fier moscovit, organismul popoarelor est-europene ar fi respins de mult aceste corpuri străine.

Rezistența nomenclaturii

Partidele comuniste nu mai dețin puterea, dar stratul lor superior — nomenclatura — continuă să se manifeste activ în special în economie și administrație. Orice tranziție de la o formă de stat la alta presupune folosirea temporară a vechilor structuri, afară de situația în care a avut loc o revoluție, ceea ce nu pare să fi fost cazul. Nomenclaturiștii știu și ei acest lucru și de aceea luptă cu toate mijloacele pentru întîrzierea aplicării reformelor. Ei își mențin astfel vechile privilegii și amînă, dar nu sine die cum speră, momentul în care vor trebui să dea socoteală pentru complicitate la crimele comise de regimurile comuniste. Nomenclaturiștii mai știu că din punct de vedere profesional nu ar putea face față unei concurențe loiale — cu unele excepții, desigur — dar că, menținînd diabolicul sistem comunist caracterizat prin corupție, trafic de influență și șantaj, nu riscă să-și piardă scaunul. Cu excepția Ungariei, conducerile din celelalte trei țări est-europene ezită să declanșeze marea epurare, spre dezamăgirea tineretului care cere cu insistență măsuri radicale. În Cehoslovacia, studenții au refuzat să serbeze un an de la revoluția de catifea, pentru că nu doreau ca vechile cadre ale nomenclaturii „să iasă cu steaguri în mîini ... și să le rîdă în nas". În Polonia, Lech Walesa și-a înscris ca punct de bază în programul electoral anihilarea nomenclaturii. Ungaria a început deja „curățenia" generală, iar Bulgaria așteaptă cu ochi țintă la noul premier Dimităr Popov. Este însă clar că rezistența îndîrjită a nomenclaturii se bazează pe sprijinul masiv al securității, cele două fiind legate prin mii de fire invizibile. Așadar atîta vreme cît uriașul mecanism al securității va continua să funcționeze — și el nu poate fi demontat printr-un simplu decret — nomenclatura va torpila mereu reformele de care toate țările foste comuniste au nevoie ca de aer. Pînă una-alta, vechea gardă nici nu moare, nici nu se predă. Ba chiar pe alocuri o duce la fel de bine ca înainte. Pînă cînd ?

In loc de concluzii

La un an de la schimbările din Europa de Est starea de euforie a dispărut, iar deziluziile se înmulțesc. De la sentimentul că „revoluția a fost furată" la supoziția, parțial confirmată, privitoare la mașinațiuni orchestrate de Kremlin, de la frenezia demascării „foștilor", la descoperirea dificultăților de a scăpa de nomenclatură, de la brațele întinse spre Occident, la brațele încrucișate ale Occidentului sau de la economii deficitare, la catastrofe economice, lista amărăciunilor pare să se lungească necontenit. Cutia Pandorei se dovedește mai adîncă decît crezuseră est-europenii. Cine și cînd va elibera speranța rămasă la fundul cutiei ?

Manuela Ștefănescu

Ronald Reagan

O viaţă americană 4

Iunie 1968. Reagan, la rîndul său, intră în campanie pentru postul de guvernator al Californiei. Se adresează cetăţenilor obişnuiţi, „ordinary citizens". Noiembrie 1968 : un val uriaş electoral în favoarea sa.

Încă în California soseau mereu nou-veniţi, numărul lor începuse să scadă pentru prima dată de la goana după aur din 1849, în mare parte pentru că crearea de noi locuri de muncă era în declin, cum nu se mai întîmplase de la depresiune. Tot mai mulţi oameni de afaceri se plîngeau de reglementările prea severe, de impozitele prea ridicate şi de ostilitatea pe care responsabilii statului le-o arătau ; ei preferau să ridice uzine în alte părţi sau hotărau să părăsească locul pentru totdeauna.

Pat Brown era unul din acei progresişti care credeau că toate problemele pot fi rezolvate îngropîndu-le sub dolarii contribuabililor, ceea ce, într-o anumită măsură, mi-a facilitat lucrurile.

Preferînd să evite problemele adevărate, el s-a ocupat de o singură temă, atacîndu-l pe „acel actor machiat de la Hollywood". Nu mă mai machiasem de la „Love is in the Air", din 1937, şi unul din cele mai nebune hohote de rîs din campania mea m-a cuprins cînd am fost poftiţi să luăm parte la emisiunea televizată „Meet the Press". Cînd am ajuns, Brown trecuse prin mîna machiezelor, ca de altfel toţi ziariştii prezenţi pe platou. Eram singura excepţie.

Campania lui Brown a atins culmea prostului gust cînd, cu puţin înainte de alegeri, unul din spoturile sale publicitare a început să mă compare cu John Wilkes Booth, actorul care îl asasinase pe Lincoln.

În ziua alegerilor, am cîştigat 58 la sută din voturi, contra 42 la sută adversarul meu.

Cred că pînă atunci nu-şi dăduse seama că un vînt nou sufla peste America. Brown şi un anumit număr de ziarişti au atribuit victoria mea conservatorilor şi „extremiştilor". De fapt, analiza sufragiilor dovedea că, în esenţă, partizanii mei nu se recrutau printre oamenii de dreapta, sau chiar printre republicanii conservatori, ci printre „alegătorii mijlocii" din ambele partide.

S-a scris mult despre revolta tinerilor şi studenţilor împotriva societăţii, în cursul anilor '60. În timpul aceluiaşi deceniu, totuşi, a mai avut loc o revoluţie, mai liniştită, care şi ea a trecut ca un tăvălug peste ţară.

Era o revoltă a oamenilor obişnuiţi : o generaţie întreagă de americani din clasa mijlocie, care munciseră din greu pentru a ajunge să facă ceva, erau tot mai neîncrezători într-o Administraţie care, pentru fiecare dolar pe care îl cîştigau, preleva 37 de cenţi.

În toată ţara creştea un sentiment de neputinţă şi de nemulţumire contra unui stat care devenea puţin cîte puţin o forţă independentă, stăpînă pe popor, atunci cînd acesta ar fi vrut să fie invers.

Exista în toată ţara o agitaţie care se întindea ca un foc de preerie.

Ronald Reagan este guvernator. Inaugurează în California (25 milioane locuitori) „revoluţia conservatoare" pe care o va extinde mai tîrziu la toată America.

Descopeream mereu probleme de care nimeni nu ne vorbise ; violenţa domnea peste campusurile universitare ; legislatorii democraţi respingeau toate propunerile mele ; în cadrul propriului nostru partid, moderaţi şi conservatori nu reuşeau să se înţeleagă ; şi lipsa mea de experienţă m-a făcut să comit multe greşeli.

Aşa cum spuneam într-un discurs : „În California, aveam un fel de formaţiune improvizată : cînd am venit la Sacramento, am avut impresia că sînt un tanchist egiptean care citeşte un mod de întrebuinţare în limba rusă..."

Am învăţat astfel că a predica reducerea Administraţiei era un lucru, şi a pune acest lucru în practică era cu totul altceva, din moment ce ne loveam de un corp legislativ ostil,hotărît, dimpotrivă, să o extindă şi mai mult.

La Hollywood, Nancy şi cu mine eram obişnuiţi să suportăm atacurile criticii, sau să citim pe seama noastră, în ziare, lucruri care nu erau adevărate. Dar toate acestea nu erau nimic pe lîngă ce ne aştepta la Sacramento.

După un timp, cînd mă întorceam acasă, ştiam dinainte unde era Nancy : în baie. Simţeam mirosurile sărurilor de baie de la intrare şi îi auzeam vocea răsunînd. Era felul ei de a face faţă atacurilor lansate contra mea : îşi umplea cada cu apă caldă şi susţinea o conversaţie imaginară cu cineva care mă atacase în ziua respectivă. Vorbea cu pereţii pentru a-şi vărsa supărarea. Dacă aş fi putut găsi şi eu un mijloc la fel de simplu de a face faţă atacurilor lansate contra ei ! În unele privinţe, Nancy şi cu mine nu sîntem decît una şi aceeaşi persoană : cînd unul dintre noi are o problemă, ne punem automat unul în locul celuilalt ; a-l ataca pe unul dintre noi înseamnă să-l ataci pe celălalt. Cu timpul, m-am simţit adesea vinovat la ideea că o bună parte din criticile care mă vizau erau îndreptate contra ei. Cînd cineva îmi spunea ceva mincinos sau neplăcut la adresa ei, mă simţeam îngrozitor, iar oamenii îmi spuneau : „Ah, aşa e politica". Dar eu nu am fost niciodată de acord şi nu m-am obişnuit niciodată cu aceasta. Nimic nu justifică ideea ca un adversar politic sau un ziarist să atace pe soţia cuiva numai pentru că acel cineva este un om politic.

Eram la Sacramento de puţină vreme, cînd, întorcîndu-mă într-o zi acasă, i-am spus lui Nancy : „Am petrecut 13 ani la Warner şi nu au reuşit să mă îmbolnăvească de ulcer, dar acum cred că l-am făcut !" Simţeam în stomac o durere vie care nu dispărea. Cînd le-am spus ceva tatălui şi fratelui lui Nancy, ambii medici au fost de acord că efectiv semăna cu un ulcer, apoi medicul meu mi-a confirmat acest diagnostic. Nu ştiu prea bine cînd a început ; poate cînd am fost supus presiunilor celor care voiau ca eu să-mi pun candidatura la postul de guvernator, cînd oamenii îmi spuneau că refuzul meu nu era un răspuns. Totuşi, indiferent de origine, confruntările mele cu legislatorii, revoltele nesfîrşite din campusurile universitare, toate problemele pe care trebuia să le înfrunt în acest prim an au contribuit hotărîtor la durerile mele de stomac.

Îmi era ruşine. Crezusem întotdeauna că a avea ulcer este o dovadă de slăbiciune — şi iată că aveam şi eu ! Voiam ca nimeni să nu fie la curent şi păstram taina faţă de ceilalţi, cu excepţia familiei. Era exclus ca presa să scrie că democraţii mă îmbolnăviseră de ulcer. Ţineam regim, inevitabilul pui fript, luam în fiecare zi medicamente şi mă rugam ca ulcerul să dispară. Dar, pe măsură ce deschideam sertarele pentru a descoperi noi probleme, durerile mele de stomac deveneau tot mai grave.

După ceva mai mult de un an, totuşi, m-am abţinut să mai iau medicamentul. Peste o oră sau două aveam o întîlnire cu un om venit din sudul Californiei, care avea o problemă pe care dorea să mi-o prezinte. În momentul cînd a părăsit biroul meu, s-a întors către mine şi mi-a spus : „Domnule Guvernator, poate că veţi fi fericit să aflaţi că fac parte dintr-un grup de oameni care se strîng zilnic să se roage pentru dv."

Am fost stupefiat, dar i-am mulţumit şi am spus că credem mult în puterea rugăciunii. Ceva mai tîrziu, în aceeaşi zi, un alt om, venit de data aceasta din nordul Californiei, a venit să mă vadă pentru o cu totul altă problemă şi, la plecare, mi-a spus acelaşi lucru : şi el se ruga pentru mine cu prietenii lui.

După cîtva timp, am fost la doctorul meu pentru un control de rutină. Mi-a palpat stomacul şi a procedat la analizele obişnuite. Cînd a terminat, a ridicat privirea spre mine şi mi-a spus că, după toate aparenţele, nu mai aveam ulcer.

După o serie de alte analize, a spus că nu exista nici o dovadă că aş fi avut vreodată ulcer. Puterea rugăciunii ? Nu ştiu, dar mă rugam zilnic pentru ca durerile mele să mă lase, şi nu pot uita acest impuls neaşteptat de a nu mai lua medicamente, nici ideea că oamenii rosteau rugăciuni pentru mine.

Lucru nemaivăzut la oamenii politici : guvernatorul Reagan a început să restituie contribuabililor californieni excedentele bugetare. Scandal în rîndurile democrate.

Într-o zi, în 1968, Cap Weinberger, director al finanţelor statului, a venit în biroul meu pentru a-mi spune că examinase cartea de conturi şi că se aştepta ca, cu prilejul viitorului an fiscal, statul să dispună de un excedent bugetar de peste 100 milioane dolari. Era rezultatul creşterii impozitelor pe care a trebuit să o semnez pentru a umple deficitul administraţiei Brown, precum şi al unora din eforturile noastre pentru limitarea cheltuielilor.

Cap a adăugat că nici un parlamentar nu era la curent şi m-a întrebat dacă aveam vreo idee asupra modului în care contam să cheltuiesc aceşti bani — dacă, de exemplu, mă gîndeam să relansez proiecte sau programe pe care fuseserăm obligaţi să le dăm de o parte datorită deficitului.

Cred că ar trebui să luaţi o hotărîre chiar acum, spuse el, înainte ca legiuitorii noştri să audă vorbindu-se şi să înceapă să se gîndească la asta.

— Ştiu deja ce ar trebui să facem noi, răspunsei eu : să-l dăm înapoi oamenilor. Să le acordăm o reducere fiscală.

— Este ceva ce nu s-a făcut niciodată, spune Cap.

— Nici actor pe loc de guvernator nu s-a văzut, replicai eu.

Parlamentarii trebuiau să aprobe orice rambursare de bani către contribuabili şi, dacă exista un lucru pe care îl învăţasem, acesta era că Administraţia găsea întotdeauna mijlocul de a cheltui banii disponibili. Pentru birocraţie nu exista un păcat mai mare decît să-i dea înapoi pentru că aceasta însemna că bugetul său urma să fie redus în anul următor. Dacă, la sfîrşitul anului fiscal, ei nu cheltuiau tot, se repezeau să cumpere mobilă nouă de birou, făceau călătorii pe seama contribuabililor sau cine ştie ce altceva. Să restituie banii contribuabililor după ce îi vărsaseră nu trecuse prin cap nimănui. **(Va urma)**

Traducere şi adaptare
Liliana Artănescu

Europa de Est după un an

Judecînd după starea de tensiune manifestată prin demonstrații, marșuri, greve, mitinguri de protest, se poate afirma că în Europa răsăriteană perioada de euforie a schimbării consumîndu-se rapid, acum s-a instalat o depresie post-revoluționară. Cauzele ei sînt numeroase. În primul rînd, cele de ordin politic. Mulți dintre cei care sperau că structura noii societăți se va instala rapid descoperă acum cu dezamăgire că desființarea vechiului sistem de raporturi politice și sociale se realizează mult mai greu. Iar această veche structură împiedică, în mod voit sau din inerție, instalarea noilor rețele de relații sociale. La aceasta se adaugă faptul că o parte dintre obiectivele politice ale revoluțiilor — cum ar fi judecarea și condamnarea vechii nomenclaturi, inserarea mai rapidă în Europa — se dovedesc fie îndepărtate sau greoaie, fie în parte escamotate în înfăptuirea lor. În plus — cazul Bulgariei și României, îndeosebi — rezultatul confruntărilor electorale a dat cîștig de cauză, într-o măsură mai mare decît se bănuia, unor grupuri politice legate în mod direct sau învăluit de partidele comuniste contra cărora s-au ridicat la luptă. Sentimentul de frustrare resimțit de popoarele din această zonă a lumii este și mai acut în domeniul economic. Pe de o parte, pentru că unii au crezut că schimbarea politică ar putea echivala cu o abundență consumistă, iar alții, majoritatea, pentru că observă că tranziția la economia de piață înseamnă coercitii pe care, psihologic, mulți nu mai sînt capabili să le suporte. Situația din acest puct de vedere este aproape generală, inclusiv în Ungaria, Polonia sau Cehoslovacia, care au început mai de mult — și de pe o altă bază economică — procesul de restructurări profunde. Iar politicienii sînt lipsiți de experiența unor precedente de același fel, dar și de experiența unor noi tipuri de relații sociale și economice. Desființarea de facto a Tratatului de la Varșovia și efortul de integrare europeană reprezintă partea de speranță a acestui proces, care, în plan economic, s-ar rezuma la așteptarea primelor rezultate pozitive ale economiei de piață. Faptul că aceste țări — dependente într-o măsură foarte mare de o serie de materii prime sovietice — sînt acum nevoite să și le achiziționeze pe valută, precum și efectele crizei din Golf, au constituit factori care au dus la slăbirea potențialului lor economic într-un moment de tranziție atît de important. Iar afluxul de capital occidental, care se realizează prudent și oricum nu în măsură suficientă, îngreunează necesara „ardere a unor etape". Oricum, tabloul evoluției acestor țări cunoaște o dinamică permanentă de la situația fostei RDG înghițită, nu fără dificultăți, de o Germanie foarte puternică din punct de vedere economic și pînă la cea încă nestabilizată din Bulgaria și România, unde reprezentanții actuali ai puterii continuă să fie contestați și unde situația rămîne, prin urmare, fluidă.

(Ștefan Nicolae)

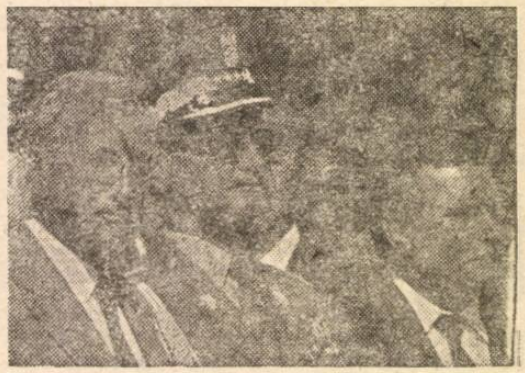

Polonia. Fotografie „de familie" în Polonia, foarte ilustrativă pentru schimbările petrecute în această țară. Premierul Mazoviecki a demisionat ; președintele Jaruzelski a acceptat reducerea mandatului ; liderul sindical Lech Walesa a devenit președinte.

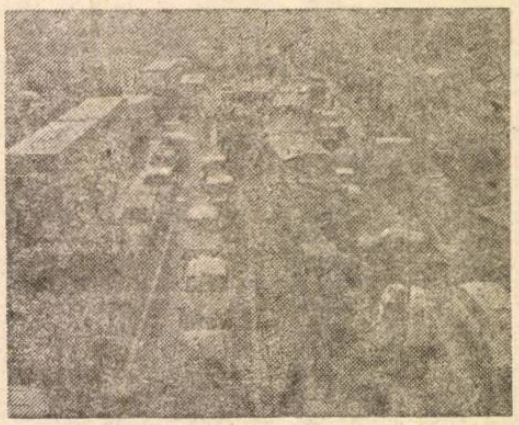

Ungaria. Început sub unele auspicii favorabile, procesul de transformări din Ungaria se lovește acum de multe dificultăți. Greva din transporturi a fost doar una din reacțiile populației la un plan de măsuri încă neconcludente.

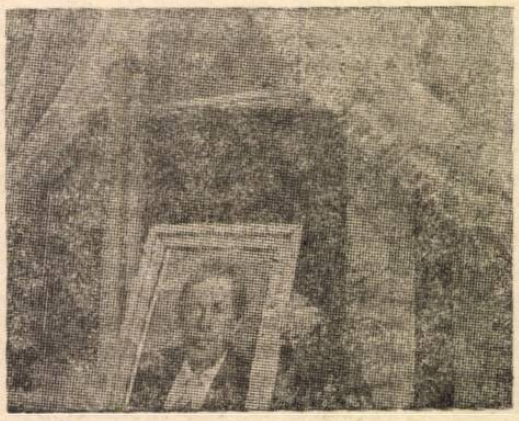

Cehoslovacia. Fotografia lui Vaclav Havel ținută la fereastră, cu grijă, ca o icoană. S-ar putea crede că e o imagine cam idilică și ușor naivă. Dar adevărul este că în jurul lui Havel se construiește viitorul Cehoslovaciei.

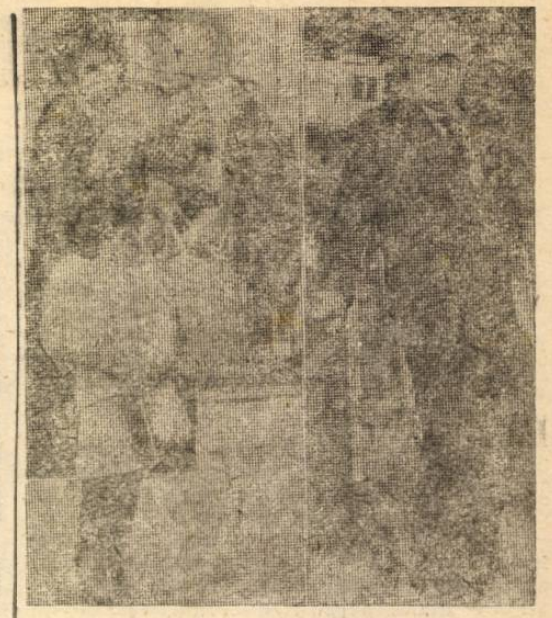

Bulgaria. Marile manifestații studențești și grevele muncitorilor, desfășurate cu un aplomb și o hotărîre formidabile, l-au determinat pe premierul Andrei Lukanov, socialist, (fost comunist) să demisioneze. Pe acest fundal de instabilitate politică, dificultățile economice au reprezentat un corolar nedorit al unei situații în schimbare.

Reuniunea C.S.C.E.

Desfășurată la 15 ani de la semnarea Actului final de la Helsinki, reuniunea la nivel înalt a statelor participante la CSCE (Paris, 19—21 noiembrie a.c.) a marcat în viața politică a Europei o cotitură de importanță istorică — atît prin luările de poziție ale înalților reprezentanți ai statelor participante, cît și prin hotărîrile și documentele adoptate. Iată rezultatele acestei decisive reuniuni, care a confirmat — declara ministrul de externe francez, Roland Dumas — „concilierea fără precedent" a țărilor participante la „procesul Helsinki" : Tratatul — semnat înainte de deschiderea reuniunii — între statele membre ale NATO și, respectiv, ale Tratatului de la Varșovia, privind forțele armate convenționale în Europa, prin care se reduc substanțial arsenalele nenucleare de la Atlantic la Urali ; Declarația comună privind nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța ; adoptarea unui acord asupra unor noi măsuri de încredere și securitate pe continent ; semnarea „Cartei de la Paris pentru o nouă Europă", în care să prevaleze democrația, pacea, unitatea, respectarea drepturilor și libertăților omului, relațiile de respect mutual și colaborarea. S-au realizat, de asemenea, semnificative progrese calitative în ce privește instituționalizarea procesului CSCE prin : reuniuni periodice la nivel înalt ; formarea unui Consiliu al miniștrilor de externe, cu reuniuni cel puțin anuale (prima, la Berlin, în iunie 1991) ; noi reuniuni de experți consacrate instituțiilor democratice (Oslo, noiembrie 1991) și problemei minorităților naționale (Geneva, iulie 1991) ; înființarea unui secretariat permanent al CSCE (cu sediul la Praga), a unui Centru de prevenire a conflictelor (la Viena) și a unui oficiu pentru alegeri libere (la Viena). Procesul CSCE este chemat, astfel, să ducă treptat la constituirea unui sistem de cooperare și securitate pe continent, rămînînd, în acest sens, modalitatea primordială de dialog și conlucrare între țările participante. **(Anca Voican)**

Transformări în Uniunea Sovietică

În U.R.S.S., anul ce se încheie a consemnat trecerea la importante transformări de ordin instituțional, cele mai multe inedite pentru societatea sovietică, menite să susțină procesul, în paralel avansat, de introducere a economiei de piață. În *plan instituțional* are loc un transfer al puterii de la structurile de partid la cele constituționale

de stat, realizîndu-se separarea strictă a puterilor legislativă și executivă. Este creată instituția prezidențială, la mijlocul lui martie avînd loc, la Moscova, o ceremonie unică: învestirea primului președinte al Uniunii Sovietice — Mihail Gorbaciov. Peste cîteva luni, datorită agravării problemelor economice, sociale și cu caracter național, Sovietul Suprem al U.R.S.S. adoptă principiul acordării de puteri excepționale președintelui țării (pînă în 31 martie 1992). Drept urmare, el va putea guverna, în perioada de tranziție la o economie de piață, prin decrete. Liderul sovietic își manifestă, totodată, dorința de reorganizare a sistemului puterii, pentru a-i conferi mai multă eficiență. El prezintă, în acest sens, în parlament un pachet de amendamente la Constituție. Este vorba în fapt, de o concretizare a propunerilor referitoare la creșterea puterii personale a lui Mihail Gorbaciov în parlament, avansate în forul legislativ de însuși președintele sovietic. În *plan economic*, sînt de remarcat propunerile avansate pentru trecerea la economia de piață. S-a impus, în octombrie, o variantă prezidențială, reprezentînd un compromis între tendințele ultraradicale și ultramoderate, pe baza căruia se consideră că se poate realiza un consens național în înfăptuirea reformei economice. În *plan politic*, elementul cel mai important îl reprezintă trecerea la afirmarea democrației în condițiile pluripartitismului. Congresul al XXVIII-lea al P.C.U.S., din iulie, s-a desfășurat în condițiile în care partidul comunist a renunțat la monopolul politic, în țară declanșîndu-se un proces de cristalizare a sistemului multipartinic. Sciziunea, despre care se vorbea că ar putea avea loc, datorită disputelor ivite în partid, la acest congres, nu s-a produs, biruind pozițiile centriste.

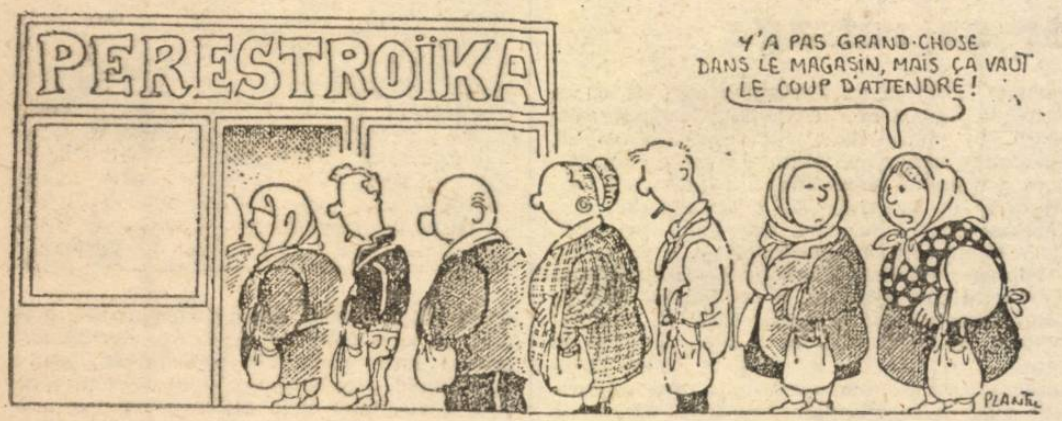

Occidentul trimite, masiv, ajutor alimentar Uniunii Sovietice. Pînă în prezent, acesta s-a ridicat la 1 300 tone alimente, în valoare de 160 milioane dolari, scontîndu-se sporirea lui, în săptămînile viitoare, pînă la concurența sumei de un miliard dolari

Liderul conservatorilor, Igor Ligaciov, este îndepărtat din Biroul Politic. Boris Elțin, președintele Federației Ruse, se retrage din partid. În fine, un document de deosebită importanță pentru evoluțiile viitoare ale U.R.S.S. îl reprezintă cel conținînd concepția despre „înnoirea" Uniunii. În prima decadă a lui decembrie a fost avansat, în Sovietul Suprem, *proiectul noului Tratat Unional*, menit să consacre Uniunea Sovietică drept federație a unor state de sine stătătoare. O serie de republici au declarat că nu își vor pune semnătura pe document, în forma lui actuală. *Agravarea crizei de produse alimentare*, în primul rînd, reprezintă una dintre dificultățile cele mai mari ale anului în Uniunea Sovietică, oficialitățile fiind nevoite să recurgă la raționalizări drastice, în capitală ca și în alte localități. Pentru dezamorsarea situației, U.R.S.S. s-a adresat Occidentului, aici fiind mobilizate importante resurse în vederea ajutorării statului sovietic, în primul rînd cu alimente. Este avut în vedere, de asemenea, un masiv sprijin economic și financiar pentru ca țara să poată face față costurilor impuse de tranziția la economia de piață. O telegramă „TASS" sosită la închiderea ediției este de natură să releve o dată în plus complexitatea situației din URSS. În mod neașteptat, Eduard Șevardnadze a solicitat celui de-al 4-lea Congres al Deputaților Poporului (lucrările acestuia au început la 17 decembrie) demisia din funcția de ministru de externe, invocînd „hărțuiala" la care este supus de adversarii săi politici. El a adăugat că întreprinde acest pas și ca urmare a „ofensivei dictaturii". „Nu pot să-mi dau consimțămîntul pentru dictatura care se apropie", a mai declarat Șevardnadze, remarcînd că „nimeni nu știe ce fel de dictatură va fi aceasta și cine va veni — ce fel de dictator și ce fel de orînduire". **(Vasile Crișu)**

Noua Germanie

1990 poate fi, pe drept cuvînt, numit „Anul Germaniei". Pentru că, inițiind un proces complex și derulîndu-l cu stupefiantă rapiditate, o mare națiune din centrul Europei reușește, după ce a fost divizată aproape jumătate de secol, cunoscînd, fiecare parte, evoluții socio-politice situate la antipozi, să realizeze reunificarea într-o patrie unică, pe deplin suverană. Este meritul istoric al conducătorilor ei de a fi știut să răspundă, la momentul oportun, intereselor majore și voinței, clar exprimate, de toți germanii, evaluînd corect conjunctura internațională favorabilă. Unificarea începe, practic, să se contureze ca un deziderat imperios, după deschiderea, de către R.D.G., a frontierelor, în urma căderii regimului Honecker. Cancelarul R.F.G., Helmut Kohl, prezintă, în consecință, un program în zece puncte pentru înfăptuirea unității germane. Se succed, apoi, etapele procesului propriu-zis, amorsat imediat după întrevederea cancelarului vest-german, la Moscova, cu Mihail Gorbaciov (februarie), cînd liderul sovietic dă „lumină verde" unificării, asigurîndu-l pe interlocutor că „hotărîrea germanilor de a trăi într-un stat va fi respectată de U.R.S.S.". Au loc primele alegeri legislative libere în R.D.G., soldate cu victoria „Alianței pentru Germania", constituită din Uniunea Creștin-Democrată, Uniunea Socială Germană și Renașterea Democratică. Liderul UCD, Lothar de Maizière, devine prim-ministru, convorbirile sale, în această postură, cu Helmut Kohl fiind consacrate concretizării, cît mai grabnice, a unificării. În paralel, la Bonn se desfășoară prima din totalul celor patru convorbiri în formula 2 + 4 (statele germane și puterile învingătoare în război — SUA, URSS, Marea Britanie, Franța) pentru stabilirea viitorului statut al Germaniei unificate. La 18 mai este semnat Tratatul de stat privind uniunea economică, monetară și socială dintre cele două state germane, care va intra în vigoare la 1 iulie. În R.D.G. este introdusă marca

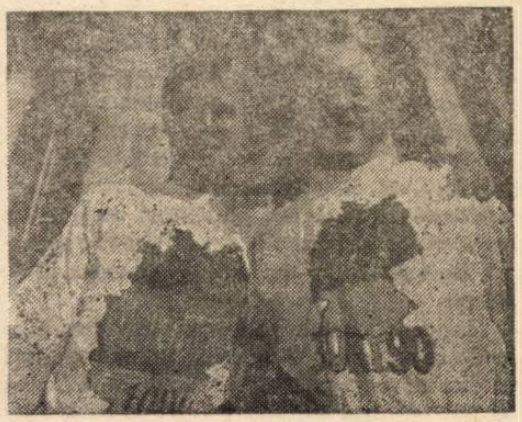

vest-germană. La cîteva zile, între oficialii de la Bonn și Berlin sînt amorsate tratativele în vederea elaborării Tratatului de unificare. Un moment important este acordul intervenit între Helmut Kohl și Mihail Gorbaciov ca Germania reunificată să dețină, integral, atributele unui stat suveran, urmînd să-și decidă, singură, apartenența la alianța militară. Aceasta va fi NATO. La 23 august, Camera Populară din R.D.G. hotărăște aderența la R.F.G. pentru data de 3 octombrie.

La sfîrșitul lui august, Tratatul de unificare este parafat în Berlinul de Est. Cîteva zile mai tîrziu, la Moscova, este semnat acordul final al convorbirilor în formula 2 + 4, prin care cele patru puteri învingătoare renunță la prerogativele lor, cu începere de la 3 octombrie, asupra Germaniei. În fine, la 20 septembrie, ambele parlamente germane (din R.D.G. și R.F.G.) aprobă Tratatul de unificare, intrarea sa în vigoare avînd loc la 29 ale aceleiași luni.

Și iată, sosește ziua cea mare — 3 octombrie. Într-o atmosferă de mari solemnități și într-o veritabilă explozie a bucuriei populare, pe întreg teritoriul german se celebrează nașterea Germaniei unificate. De-acum, Europa va arăta altfel... **(Vasile Crișu)**

Doamna de fier se retrage

„Doamna de fier" a Marii Britanii cedează puterea. „Măsurile dure pe care guvernul acesta trebuie să le introducă sînt minimum necesar. Nu voi ceda pentru a obține popularitatea", declara Margaret Thatcher în 1981 ; „Am încetat să mai fim o națiune în retragere", declara în 1982 ; „Rămîn nu pentru că nimeni altcineva nu-i potrivit, ci pentru că oamenii cunosc drumul pe care îi conduc", declara în 1987 ; „Nu voi ceda lupta", declara în 1990. Dar după 11 ani ca prim-ministru, trei succese electorale succesive și impresia falsă de invincibilitate, nemulțumirea în cadrul partidului față de conducerea prea autoritară și în rîndul electoratului față de unele măsuri nepopulare au dus la o pierdere substanțială de popularitate. Victoria la următoarele alegeri era periclitată. Sub presiunea propriului partid, d-na Thatcher cedează. În locul ei, un nou lider și premier, John Major.

Margaret Thatcher va rămîne în istoria și politica britanică, întrucît a marcat o epocă și este singurul politician britanic al ultimelor decenii al cărui nume a devenit un substantiv comun. Politica sa a transformat, fie că se acceptă, fie că nu, economia și mentalitățile țării. În plan extern, i-a readus prestigiul, destul de știrbit mai înainte. A purtat un război și a învins Argentina. S-a împotrivit tendințelor de integrare din Piața comună și a obținut înapoi o parte din banii britanici. S-a împotrivit comunismului și a înfruntat Uniunea Sovietică. A menținut forța nucleară britanică și a întărit-o. A condamnat terorismul internațional și statele care îl „sponsorizau", mergînd pînă la a rupe relațiile cu acestea. A reîntărit raporturile dintre țările membre ale Commonwealthului. S-a împotrivit viguros sancțiunilor împotriva Africii de Sud și a dovedit că dreptatea a fost de partea sa. A revigorat „relațiile speciale" cu Statele Unite ale Americii. Fostul președinte Ronald Reagan, cel mai apropiat de d-na Thatcher ca vederi și politică, scria : „Cînd am aflat că d-na Thatcher a demisionat, am sunat-o. Am vrut să știe că inima mea era alături de ea și consider că Anglia îi datorează foarte mult și îi va simți lipsa. I-am mai spus că Statele Unite și multe alte țări îi vor simți lipsa". **(Stelian Țurlea)**

Ultimele cinci luni în Golf

La sfîrșitul lunii iulie, Irakul acuză Kuweitul că încă din 1980 își însușește rezerve petroliere din zona Roumailah, caracterizînd această acțiune drept o adevărată „agresiune militară". În momentul în care mai multe țări arabe depuneau eforturi pentru a opri agravarea polemicii deschise, la 2 august, Irakul invadează Kuweitul, fulgerător, anunțînd instalarea unui guvern provizoriu ; emirul kuweitian, prințul moștenitor și membrii guvernului legal reușesc să se refugieze în Arabia Saudită. Senatul american adoptă măsuri economice împotriva Irakului, aliații SUA (Marea Britanie, Franța, Italia) alinîndu-se acestor măsuri. URSS anunță sistarea livrărilor de armament și tehnică militară către Bagdad. Imensa majoritate a țărilor lumii condamnă acțiunea irakiană și cer retragerea imediată a Irakului din Kuweit. Dar, la patru zile după ocuparea Kuweitului, Irakul anunță „fuzionarea totală și ireversibilă" a celor două state arabe. Consiliul de Securitate al ONU adoptă, la 9 august, în unanimitate, o rezoluție în care cere tuturor statelor membre ale ONU, organizațiilor internaționale și instituțiilor specializate să nu recunoască anexarea Kuweitului de către Irak și să se abțină de la orice măsură sau contact ce ar putea fi interpretate ca o recunoștere indirectă a acestei anexări. Rezoluția respectivă a fost precedată de alte două, prima condamnînd pătrunderea trupelor irakiene în Kuweit, cealaltă impunînd un embargou comercial, financiar și militar împotriva Irakului. Între timp, spre a-și asigura libertatea de manevră, Irakul își anunță hotărîrea unilaterală de a accepta toate condițiile de pace solicitate de Iran, punînd astfel capăt și ultimelor motive de conflict cu această țară ; se trece la schimb de prizonieri de război. Criza din Golf provoacă o vie emoție și din cauza prezenței în Kuweit și Irak a cîtorva mii de cetățeni străini sosiți în cadrul unor acorduri de cooperare sau ca turiști. Se realizează în Golf cea mai mare desfășurare militară internațională

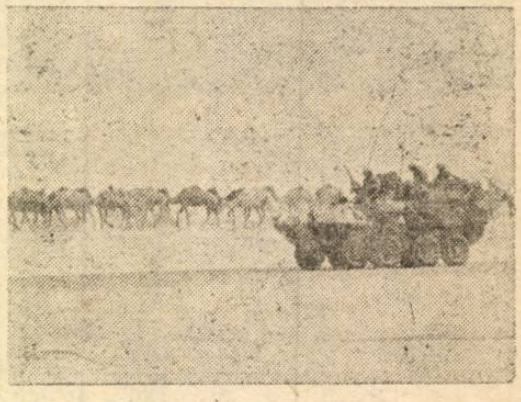

de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, la care participă 12 state. Desfășurării acestei forțe, denumită operațiunea „scutul deșertului", președintele irakian Saddam Hussein îi răspunde prin plasarea unor ostatici străini în puncte strategice care ar putea fi atacate („scutul uman"). Secretarul general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, întreprinde un turneu în Orientul Mijlociu, dar nu reușește să contribuie la dezamorsarea crizei. Statele arabe nu reușesc să adopte o poziție comună și subliniază încă o dată criza din cadrul Ligii Arabe. Întîlnirea Bush — Gorbaciov de la 9 septembrie de la Helsinki pune în lumină din nou concertarea americano-sovietică în analiza problemei Golfului. La 29 septembrie, cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate au dat publicității un comunicat în care își reafirmă hotărîrea de a sprijini un proces activ de negocieri și resping încercările președintelui irakian de a condiționa retragerea din Kuweit de o reglementare a conflictului arabo-israelian. O ultimă rezoluție a Consiliului de Securitate al ONU, la începutul lunii decembrie, acordă Irakului o „perioadă de grație" pînă la 15 ianuarie 1991, pentru a pune capăt ocupării Kuweitului. Bagdadul anunță că vor fi eliberați de urgență toți ostaticii străini ; ideea dialogului este acceptată. Dialogul preconizat contribuie la amînarea declanșării unui conflict militar. Totodată, el poate duce și la o cronicizare a crizei, ca și celelalte probleme rămase deschise în Orientul Mijlociu. **(Dan Radu Stănescu)**

Conflictele religioase

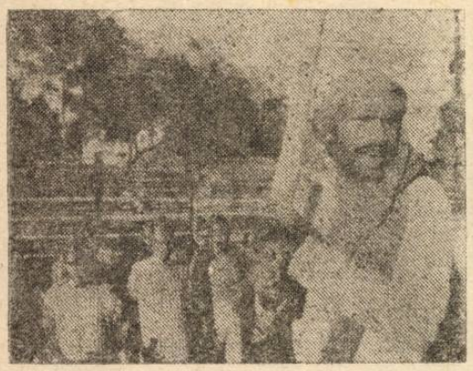

Conflictele religioase au luat amploare în 1990. În multe zone ale lumii, tensiunea dintre membri ai unor confesiuni diferite a izbucnit în puternice tulburări, încheiate cu răniți, morți și pagube materiale ; consecințele politice au fost grave, mergînd pînă la destabilizarea unor țări. Luna octombrie este o „lună a patimilor" pentru aproape toate religiile. Un conflict mai vechi reizbucnește cu violență între musulmani și hinduși, în data de 30 octombrie, zi considerată norocoasă de aceștia din urmă. Orașul sfînt Ayodhya, din statul indian Uttar Pradesh, este scena unor violențe fără precedent. Pretextul : o moschee a fost construită pe temelia vechiului templu hindus al regelui-zeu Ram. Hindușii cer dărîmarea ei, dar musulmanii, care în India sînt minoritari, se opun. Se înregistrează cel puțin 80 morți în urma ciocnirilor cu armata Peste 100 000 de persoane sînt arestate. Evenimentele accelerează căderea guvernului indian. Tot în octombrie, pe 8, la Ierusalim, 21 de palestinieni sînt uciși de forțele polițienești chemate să-i protejeze pe cei 10 000 de credincioși evrei adunați pentru rugăciune lîngă Zidul Plîngerii. Gravele incidente de pe Esplanada Moscheilor a Muntelui Templului au debutat prin aruncarea de pietre (arabii) și s-au încheiat cu focuri de armă automată (israelienii). Rezultatul ? Confuzie, violență, sînge și multiple implicații internaționale, într-un cuvînt, acutizarea unui vechi conflict. **(Ovidiu Dranga)**

Africa — tulburări în est, vest, nord și sud

În Liberia, președintele Samuel Doe a fost ucis ; în Ciad, Hissene Habre a fost înlăturat ; în Ruanda, Juvenal Habyarimana a fost amenințat. În toate aceste state, conflictele armate declanșate de rebeli s-au soldat cu zeci de mii de morți, alte zeci de mii de refugiați, cu imense distrugeri materiale. Dar, desigur, bilanțul în cazul fiecărei țări de mai sus este departe de a fi făcut, întrucît conflictele nu s-au încheiat decît de jure și pot oricînd reizbucni. Nu sînt singurele, întrucît, se știe, în nordul etiopian mișcarea secesionistă eritreană a continuat ; în Somalia, mișcarea rebelă s-a făcut simțită mai bine ; în Mozambic, gruparea RENAMO (deși s-au inițiat negocieri neoficiale cu guvernul) nu a încetat lupta ; în Angola, după ce, în 1989, autoritățile ajunseseră la un armistițiu cu UNITA și Savimbi, în 1990 confruntările armate s-au reluat, iar zilele trecute, aflat în SUA, într-o premieră de genul celor cu care Moscova ne-a obișnuit, șeful diplomației sovietice, Șevardnadze, s-a întîlnit cu Savimbi, abordînd problema reconcilierii în Angola și a armistițiului durabil... Pe scurt, 1990 a fost, pentru Africa, un an al tulburărilor, noi sau continuate și foarte puțin unul al pașilor timizi spre democrație sau relansarea economică. **(Dumitru Constantin)**

Împăratul Japoniei

De la 12 noiembrie, Akihito a devenit oficial împăratul Japoniei, iar soția sa, Michiko, împărăteasă, odată cu îndeplinirea ritualului ceremoniei încoronării, desfășurat în sala tronului din Palatul Edo, în prezența unor demnitari din 158 de țări (inclusiv România) și altor 2 500 de invitați. Spectacolul imperial de la Tokio, eveniment inedit pentru sfîrșitul de secol XX, a strălucit prin fastul și bogăția costumelor și decorului, dar și prin derularea ritualurilor păstrate din epoca Heian (794—1185). Cel de-al 125-lea monarh al dinastiei nipone deschide o nouă eră (perioada în care un suveran se află în fruntea țării) purtînd numele de „Heisei" („pace și succes"). Potrivit Constituției în vigoare din 1947, în Japonia, împăratul este „un simbol al statului și unității poporului", prerogativ ce este introdus și în jurămîntul pe care acesta îl rostește cu ocazia încoronării. Ceremonia urcării la „tronul crizantemei" (emblema împăratului) a lui Akihito — de fapt, „evenimentul anului" în Japonia — a transformat Tokio-ul, pentru cîteva zile, într-un adevărat centru diplomatic internațional ; șefi de stat și de guvern prezenți în capitala niponă au avut numeroase contacte cu oficialitățile-

gazdă, dar și mini-întîlniri la nivel înalt cu subiecte „la zi", între care problematica țărilor est-europene, reunificarea Germaniei, dar, mai ales, criza din Golf și Orientul Mijlociu, în general. **(Mihaela Brumă)**

Tunelul Mînecii

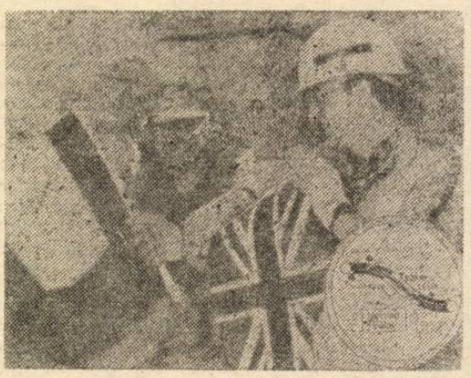

30 octombrie, orele 19,30 — izolarea fizică a Marii Britanii de Continent a încetat. Primită ca „o veste fantastică", străpungerea tunelului de sub Canalul Mînecii s-a făcut la 22,2 km de Shakespeare Cliff (lîngă Dover, pe coasta britanică) și la 15,6 km de Sangatte (lîngă Calais, pe litoralul francez) și reprezintă începutul adevăratei integrări a „insularilor" în Comunitatea Europeană. Caz aparte în istoria afacerilor, „Tunelul" este cel mai mare proiect de inginerie civilă finanțat de bănci particulare ce cuprind peste 560 mii de acționari. Proiectarea și construcția, al căror responsabil este consorțiul anglo-francez Trans Manche Link, nu au impus soluții tehnice deosebite, în schimb, au necesitat timp, muncă grea și bani, foarte mulți bani. Bugetul a crescut de la o estimație de 9,7 miliarde dolari în 1986, anul de debut al lucrărilor, la 14,7 miliarde dolari în prezent. Dar călătoria prin tunel este încă departe de a fi o realitate. Proiectul prevede construcția a trei tunele paralele, la 40 m sub platoul continental, unde se află o masă calcaroasă, în general impermeabilă, și ale căror guri se vor afla ceva mai departe de cele două țărmuri, și anume la Folkestone, în Anglia, respectiv Coquelles în Franța. Aici vor fi amenajate terminale de dimensiuni comparabile cu cele ale aeroportului Heathrow din Londra, ce vor permite, la finalizarea lor, către anul 2000, derularea unui flux de 45 milioane de pasageri și a unui volum de 27 milioane tone de mărfuri anual. În ianuarie 1991 se speră ca lucrările la galeria centrală să fie finalizate, astfel încît să devină posibilă întîlnirea președintelui francez cu primul ministru britanic undeva de-a lungul celor 38 km de tunel. După finalizarea celorlalte două galerii, tunelul „de nord" și cel „de sud" vor începe montarea căilor ferate și a instalațiilor de automatizări. Acestea vor permite utilizarea trenurilor cu tracțiune electrică de mare viteză (160 km/h), în ambele sensuri. Compania anglo-franceză care va deservi tranzitul prin Tunel se numește Eurotunel, este deja organizată și, conform prognozelor, va începe activitatea în iunie 1993. Traversarea trenurilor de pasageri și mărfuri se va face alternativ cu navetele-platformă concepute și construite special pentru transbordarea automobilelor de toate felurile. În orele de vîrf, acestea vor avea o ritmicitate de 15 minute, iar voiajul între cele două terminale va dura 35 minute. **(Cristian Moanță)**

Călătorie la O.N.U.

Cea de-a 45-a sesiune a Adunării Generale a ONU și-a deschis, anul acesta, lucrările de toamnă, marcată îndeosebi de preocupările statelor vizînd soluționarea crizei din Golf, dar și de transformările din Europa răsăriteană. Debutul sesiunii a fost precedat de reuniunea la nivel înalt consacrată copiilor, desfășurată sub auspiciile Organizației mondiale, unde 70 de șefi de stat și de guvern au pus în discuție — pentru prima dată la acest nivel — aspectele dramatice ale vieții copiilor pe planetă. Se pare, însă, că reuniunea a fost mai degrabă prilejul unor „semnalări" de situații grave, al unui semnal de alarmă, dar ne-a oferit soluții concrete care să ducă cel puțin la ameliorarea unor probleme. La „summit"-ul consacrat copiilor, România a prezentat punctul de vedere asupra problematicii copiilor într-un moment în care ea însăși se confruntă cu o situație într-adevăr dramatică. Apelul la cooperare și ajutor lansat atunci a avut ecouri favorabile. **(Mihaela Brumă)**

Africa de Sud: „schimbarea la față"

Aflat în vizită oficială în Olanda (într-un moment al reintrării Africii de Sud în circuitul diplomatic internațional), președintele Frederik de Klerk declara : „sînt gata să particip la orice guvern al cărui președinte negru va fi ales potrivit viitoarei Constituții". Afirmația n-a fost deloc hazardată sau de circumstanță. Dimpotrivă, ea a definit „schimbarea la față" înregistrată de Africa de Sud în 1990, an care a debutat cu reacceptarea partidelor interzise (ANC, DAC, partidul comunist), eliberarea lui Mandela și a altor deținuți politici, dezbateri libere, suspendarea pedepsei cu moartea etc. S-a ajuns, apoi, la contacte oficiale sau secrete de Klerk-Mandela, la negocieri guvern—ANC în vederea elaborării unei Constituții. Totuși, climatul politic intern n-a fost calm, mai ales din cauza acțiunilor grupărilor PAC și Inkhata, cîndva apropiată guvernului. Sigur, mai există și opoziția albă ultranaționalistă, și ea resuscitată, care, asemeni partidului comunist relegalizat (într-o stranie alăturare, dar cum extremele se atrag nu numai în fizică, totul se explică), amintește că „dacă Isus Christos ar fi sosit în Africa de Sud doar cu cîțiva ani în urmă, ar fi fost arestat în baza legilor privind securitatea, ar fi fost torturat și pus sub acuzație în baza legii de suprimare a comunismului"... **(Dumitru Constantin)**

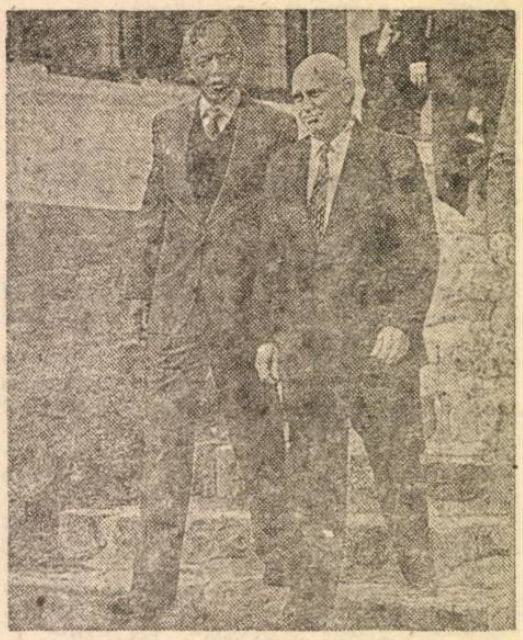

Frederik de Klerk și Nelson Mandela discută acum, frecvent, fără prejudecăți

Ce se întîmplă în țările comuniste?

După numitul „război al ambasadelor", cînd o serie de albanezi s-au refugiat în unele ambasade din Tirana (îndeosebi a RFG), sfîrșitul lui 1990 găsește **Albania** „în mișcare". Partidul Muncii (de guvernămînt), sub presiunea grevei studenților care cereau „sfîrșitul dictaturii" și democratizarea țării hotărăște, la 11 decembrie, autorizarea pluripartitismului și înlăturarea mai multor membri ai Biroului Politic. Au apărut primele partide de opoziție, în mare parte formate din studenți și intelectuali. Mișcările contestatare continuă, se cere înlocuirea conducerii actuale a țării, adică schimbări structurale și nu de formă. Mulți comentatori vorbesc despre un „decembrie albanez".

Pe continentul asiatic este, deocamdată, „liniște". **Mongolia** a început anul acesta cel mai vertiginos. Fapt fără precedent, în țara cu cel mai vechi regim comunist, după URSS, dependentă complet de Moscova, la Ulan Bator au avut loc primele demonstrații masive, greve ale studenților, anularea „mitului" unor conducători istorici. Partidul Popular Revoluționar (PPRM — de guvernămînt) înlătură, în aprilie, prevederea constituțională referitoare la rolul conducător al partidului unic în societate. Apar șase partide de opoziție și se organizează primele alegeri libere pluripartite pe care nu era greu de anticipat că le-au cîștigat, în mare parte, tot comuniștii. În prezent, se lucrează la elaborarea unei noi constituții. Se spune însă, clar, că PPRM nu va renunța la ideile socialismului...

Chiar dacă în cazul **Chinei** nu se poate vorbi despre aspecte concrete ale unei modificări de esență în ce privește rolul conducător al partidului, semnalăm demisia lui Deng Xiaoping din ultima funcție oficială pe care o mai deținea — cea de președinte al Comisiei Militare Centrale a RP Chineze. Continuîndu-și politica de reforme și deschidere, China a încercat, în 1990, să-și modifice imaginea în lume. Am asistat, astfel, la o „ofensivă" a diplomației liderilor chinezi, între care și stabilirea de relații diplomatice (Indonezia, Arabia Saudită) în încercarea clară de a cîștiga noi parteneri și de a-și întări poziția în zonă. Primul ministru a subliniat, în același timp, că atît guvernul, cît și poporul chinez vor rămîne atașați principiilor socialiste.

În **Vietnam** se pare că singurul „semn" al unei palide modificări de opțiune este o oarecare scindare între partizanii unei „deschideri în toate direcțiile" și conservatori, care sînt dispuși să accepte o deschidere, cu condiția ca aceasta să fie „limitată". Problema economică a țării a devenit subiect „fierbinte" de discuție în partidul de guvernămînt, cu atît mai mult cu cît Vietnamul a devenit o „victimă" a prăbușirii regimurilor socialiste de aici din țările est-europene, care formau principala piață de desfacere pentru exporturile vietnameze. Dacă dezbaterile pe teme economice au creat divergențe de opinii, din surse apropiate guvernului aflăm că „nici o schimbare majoră nu va interveni înainte de Congresul al VII-lea al P.C.V." (mai 1991), la care se vor adopta „noi orientări politice și economice". În plan politic, Congresul ar trebui „să consacre separarea puterii politice de cea executivă". Liderii comuniști se opun, însă, introducerii pluripartitismului în țară.

RPD Coreeană parcurge, fără a face nici o concesie „noului", drumul său consecvent. Observatorii sînt de părere că anul 1991 va fi unul dintre cei mai dificili în condițiile în care situația economică s-a deteriorat semnificativ în 1990. Menționăm, pentru anul acesta, demararea primelor discuții dintre premierii din Nord și Sud, vizînd soluționarea problemei reunificării, fapt pozitiv în sine, dar care nu s-a soldat deocamdată cu nici un rezultat concret.

Pe fondul procesului general de democratizare din America Latină, regimul din **Cuba**, rămîne închis oricăror înnoiri. Prețul și rezultatele experimentului socialist în Cuba au dobîndit, în ultimul an, dimensiuni cronice : alimentele au fost în majoritate cartelate, au fost desființate magazinele ce constituiau așa-numita „piață paralelă". Pînă acum, ajutorul important financiar, tehnic, militar acordat de URSS și alți membri ai CAER a creat condiții „favorabile" pentru menținerea „pe linia de plutire" a unui sistem economic ineficient. Havana consideră că existența în Cuba a unui sistem unipartid constituie o necesitate. **(Mihaela Brumă)**

1990

Fiecare an are o amprentă specifică, o individualitate, conferită fie de suma întîmplărilor importante, fie de un eveniment mai deosebit, cu valoare generalizată. Ce fel de an a fost 1990 ? — ne întrebăm acum, la încheierea sa. S-au întîmplat atîtea pe parcursul său ! Și, nu de puține ori, cele petrecute au avut aspecte surprinzătoare, paradoxale.

Dacă 1989 a fost „anul libertății" pentru statele din estul și centrul Europei, 1990 este, evident, cel al instaurării — după mai bine de patru decenii de confruntare între cele două mari blocuri militare, NATO și Tratatul de la Varșovia — a unei noi ordini europene.

„Cortina de fier" s-a prăbușit și risipirea prafului strîns, de atîția ani, în faldurile sale, se vădește a fi o treabă dificilă, și nu numai pentru gazde. Întreg tabloul mondial a fost bulversat.

În funcție de modelul de dezvoltare, era, de pildă, unanim acceptată împărțirea în trei „lumi" : întîia (capitalistă), a doua (socialistă)

Ce poate face, deocamdată, un soldat din trupele „Scutului deșertului" ? Să hrănească un bebeluș

și a treia (a țărilor în curs de dezvoltare). Dar, deoarece „lumea a doua" tinde să se deplaseze spre capitaliștii lumii întîi, săracii „lumii a treia", care, politic, se simțeau la ei acasă în rîndul mișcării de nealiniere, s-au trezit în paradoxala și inconfortabila situație de a nu mai avea la cine să se nealinieze. Cum să păstrezi echidistanțe față de niște puncte ce tind să se confunde ? — aceasta-i întrebarea pentru o bună parte a omenirii.

De fapt, care mai este „adresa" săracilor lumii de azi ? Fiindcă nici geografia politică nu mai este cea de odinioară. În mod obișnuit, Sudul era considerat drept pol al sărăciei, în contrast cu Nordul bogat. Azi, geografia devine incompatibilă cu economia politică și punctele cardinale se amestecă năucitor ; oricum, ele nu mai sînt „criterii" de evaluare

— un an al paradoxurilor

„Spre o Europă unită" se cheamă acest desen sugestiv pentru dărîmarea „barierelor", înălţate de decenii, între statele europene şi atenţia cu care S.U.A. şi Japonia urmăresc acest proces. A apărut în „Financial Times"

a dezvoltării unei ţări. Japonia se situează clar în „Vest", iar state din extremitatea sudică, precum Argentina sau Africa de Sud, se deplasează spre jumătatea bogată a lumii. Irosirea prosperităţii unora dintre ele nu se datorează, în fond, situării pe glob, ci, pur şi simplu, proastei guvernări. Ţări bine conduse ca Singapore, aflat la tropice, sau Coreea de Sud nu se mai consideră deloc „sudice", pentru că, refuzînd reţete falimentare ale fostei lumi a treia, au adoptat politici raţionale şi pragmatice şi s-au salvat de la sărăcie. Deci, unde plasăm şi cum mai putem clasifica, din punct de vedere al dezvoltării economice, două treimi din omenire? — ar fi una din întrebările paradoxale ale actualităţii.

Revenind în spaţiul politic, ca un izbitor paradox, apare evoluţia islamismului; nu ca fenomen religios, ci politic. Politizarea şi radicalizarea islamismului au devenit clare anul acesta, ameninţînd să se transforme în motive de îngrijorare pentru lumea occidentală. Ele au risipit brutal euforia de după

Cine şi-ar fi putut închipui, în urmă cu cîţiva ani, această scenă: un reprezentant al conducerii „albe" de la Pretoria întîlnindu-se într-un cadru cordial cu un lider (de culoare) al unei ţări africane vecine? Din raţiuni pragmatice, „Pretoriastroika" depăşeşte graniţele Africii de Sud, ministrul comerţului, industriei şi turismului afirmînd: „Noi am ajuns la înţelegere cu vecinii noştrii, care au ajuns la o înţelegere a realităţii"

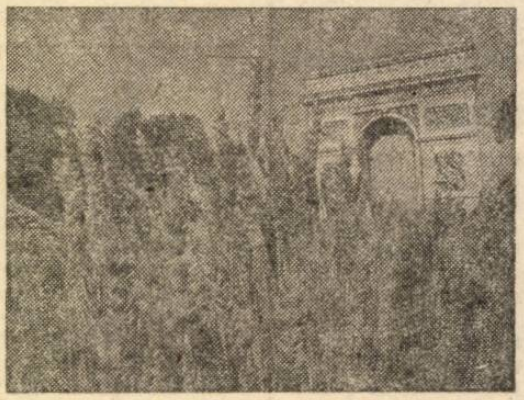

Parizienii sînt obişnuiţi cu orice. Dar lanurile de grîu, plantate vara aceasta pe Champs Elysées, de fermierii nemulţumiţi, au fost, chiar şi pentru locuitorii capitalei franceze un spectacol insolit

reunificarea Germaniei, eveniment considerat a pune capăt „războiului rece". Abia încheiată această eră glaciară şi declanşat dezgheţul din raporturile celor două mari puteri, Statele Unite şi Uniunea Sovietică, şi iată-le confruntate cu criza din Golf. Aparent, un conflict local obişnuit: invadarea unei ţări mici de către vecinul mai puternic. El a pus, însă, la încercare noile raporturi politice stabilite în lume. De aici şi reacţia de amploare a comunităţii mondiale, în faţa căreia tentativa agresorului a fost de a transforma o simplă şi brutală operaţiune de rapt într-o subtilă confruntare ideologică — între lumea islamică şi cea occidentală. Dar, pentru prima oară, „cei doi mari" s-au situat de aceeaşi parte a baricadei. Accelerarea interdependenţelor planetare a estompat aspectul local al conflictului şi într-o lume în care statele industrializate au tot mai multă nevoie de petrol, dar şi ţările exportatoare nu pot supravieţui fără cooperarea cu cele dinainte, evenimentele din Golf au căpătat o dimensiune largă, mondială.

„Pămîntul devine cu adevărat rotund!" — exclama un ziarist francez. Să fie, oare, acest rotund Pămînt, în chiar anul succeselor în domeniul dezarmării, spaţiul declanşării unui nou conflict mondial?

Deocamdată, pe el, înfloresc paradoxurile:

— Abia a fost înlăturată „cortina de fier" şi ţările din Vestul Europei sînt preocupate să o înlocuiască prin altceva, eventual, o „cortină de hîrtii" şi formalităţi, care să le pună la adăpost de valul de emigranţi din Est, atraşi de prosperitatea Occidentului.

— Pe cale de dispariţie sau reformare în Europa, comunismul iese din umbră în... Afri-

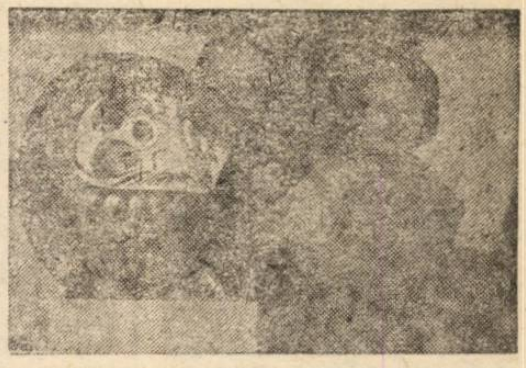

Permiţînd uzinelor „Nissan" să înfiinţeze filiale în Marea Britanie, d-na Thatcher a fost învinuită de colegii săi din alte state de pe continent că a înlesnit invazia industriei nipone de automobile în Europa. Acum, ofensiva şi-a schimbat direcţia: japonezii par încîntaţi de automobilele britanice, nemţeşti, franceze sau italiene ce au pătruns pe piaţa din arhipelag

ca de Sud. Folosind dorinţa oamenilor de culoare de a avea cota lor din bogăţiile deţinute de albi şi tendinţele de liberalizare a vieţii interne, PC din Republica Sud-Africană revine, după 40 de ani, pe scena politică a ţării, liderii săi precizînd că au în vedere un comunism diferit de „variantele care au sucombat în lume".

— Numeroase surprize au oferit momentele electorale ale anului, între care: alegerea, în Peru, a unui preşedinte de origine japoneză sau, în Polonia, candidatura, nu lipsită de şanse, pentru funcţia de şef al statului, a unui necunoscut. S. Tyminski, posesor a trei cetăţenii (canadiană, peruană şi poloneză).

Dar lista paradoxurilor este foarte lungă. Pînă şi desemnarea Premiului Nobel pentru

Ce mai vinde lumea? Chiar şi uniforme ale vestitelor STASI. Să fie, oare, vorba de o recuperare a „ambalajelor"?

pace a fost un paradox: Pentru prima oară, premiul a fost atribuit reprezentantului de frunte al puterii sovietice, adică preşedintelui Mihail Gorbaciov, şi nu unui membru al opoziţiei. Precedat de iluştrii exponenţi ai disidenţei: academicianul Andrei Saharov, scriitorii Boris Pasternak şi Alexandr Soljeniţîn, actualul laureat se află într-o dublă postură paradoxală: deţine premiul pentru pace în lume, dar nu are pacea în propria ţară! Purtătorul de cuvînt al Ministerului sovietic de Externe, G. Gherasimov, constata: „Sarcina Comitetului pentru decernarea Premiului Nobel este, uneori, stranie".

Liana Enescu

1000+1

Statuie

Orașul brazilian Rio de Janeiro și-a recăpătat, după șase luni de lucrări de restaurare, imaginea Mîntuitorului de pe muntele Corcovado, care de 60 de ani constituie cartea de vizită a orașului. Cardinalul Eugenio Sales, arhiepiscop al orașului Rio de Janeiro a binecuvîntat statuia, înaltă de 38 de metri, într-o ceremonie numită de reinaugurare, iar primarul Marcello Alencar a prezentat-o populației carioca venită în număr mare la această sărbătoare. Statuia lui Cristos, instalată pe vîrful muntelui Corcovado pe 12 octombrie 1931 a fost supusă unei restaurări minuțioase începînd de la structura metalică pînă la crăpăturile în piatră provocate de infiltrațiile de apă. Lucrările, coordonate de un consorțiu format din municipalitate și fundația culturală Roberto Marinho, au constat în reacoperirea statuii cu 400 000 de bucăți de gresie, aduse din Carandai, aceeași localitate de unde provenea piatra originală. Pentru iluminarea statuii sînt folosite 40 de reflectoare care aduc un cîștig de 50% față de metoda anterioară și o economie de energie de 30%.

Donații

● *Tenorul spaniol Jose Carreras a susținut la Stadthalle din Viena un concert de lieduri compuse de maeștri italieni ca Scarlatti, Rossini, Bellini, Verdi, Puccini ș.a., acompaniat de orchestra simfonică a Radioteleviziunii din Bratislava dirijată de Elio Boncampagni. Încasările acestui concert vor fi donate Fundației pentru leucemie „Jose Carreras". În timp ce tenorul își susținea concertul la Viena, la Stockholm doctorul american Thomas Donall, care l-a vindecat pe Carreras de leucemie, primea Premiul Nobel pentru medicină.*

● *Cupa Marelui Șlem — turneul de tenis cu cele mai mari premii din lume — în valoare de 6 milioane de dolari, care s-a disputat anul acesta la München, pentru prima oară, a fost creată de Federația Internațională de Tenis (FIT) ca o ripostă la Turneul Masters al Asociației Profesionale (APT), care a avut loc la mijlocul lui noiembrie la Frankfurt. Învingătorul în acest turneu a încasat 2 milioane dolari, finalistul — 1 milion de dolari, iar cel ce a pierdut încă din prima rundă — un cec în valoare deloc neglijabilă de 100 000 de dolari. Organizatorul turneului de la München a informat într-o conferință de presă că 2 milioane de dolari sînt destinați dezvoltării tenisului în toată lumea, iar 20% din încasări vor fi donate unor instituții de binefacere pentru construirea a două cămine de copii în România și Etiopia.*

Cenzură

În decurs de trei ani, Liu Iu, un poștaș obișnuit din Hong Kong, care fusese decorat pentru munca lui dificilă, a furat din diferite scrisori 9 700 dolari americani și 55 700 dolari Hong Kong. Poliția a constatat că modestul funcționar poștal în drumurile către destinatari a „cenzurat" mii de plicuri venite din străinătate. Tribunalul l-a condamnat pe poștașul Liu Iu, în vîrstă de 56 ani, la o pedeapsă excepțională de doi ani, cu amînarea executării sentinței.

Regina Elisabeta a II-a și unul din cîinii săi favoriți îi întîmpină pe fostul președinte al SUA, Ronald Reagan, împreună cu soția sa, Nancy, invitați la un prînz la Buckingham Palace, la începutul lunii decembrie

Destinul unor cuvinte

În primăvara lui 1985, mai întîi timid, apoi în forță, două cuvinte rusești au intrat în vocabularul presei mondiale, al politologilor, diplomaților și al oamenilor simpli. Ele sînt perestroika și glasnost. Dar aceste cuvinte, devenite familiare lumii întregi au fost utilizate încă din secolul trecut, chiar în accepția lor actuală, de teoreticieni literari liberali ruși. De altfel, revista moscovită „Ogoniok" a și publicat, în nr. 39 din 1989, un articol grăitor — „Liberali" (Liberalii) — în care autorul, un reputat istoric, releva că perestroika și glasnost apar în anii 1855—1856 în operele unor scriitori clasici — Herzen, Saltikon-Șcedrin, Ciucev și Cicerin — atunci cînd Rusia, după ce suferise enorm sub țarul Nicolae I, cunoștea o scurtă perioadă de liberalizare, inițiată de Alexandru al II-lea. La ora aceea, ca și după 1985, se discuta aprins despre necesitatea perestroikăi și a glasnost-ului, iar unele reviste ale vremii publicau frecvent caricaturi pe tema respectivă, așa cum demonstrează și imaginea alăturată. (D.C.)

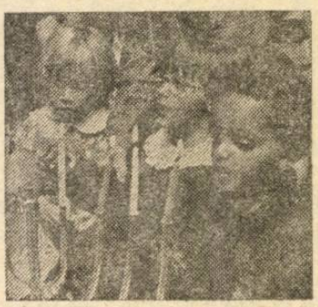

Copii evrei emigrați de curînd în Israel, aprinzînd pentru prima oară o lumînare cu ocazia sărbătorilor Hanukkah

Cadouri

Printre cadourile de Crăciun primite, de-a lungul anilor, de președinții SUA figurează și un număr impresionant de obiecte confecționate artizanal de cetățeni americani obișnuiți. Astfel, Harry Truman a primit propriul său cap sculptat într-o... nucă de cocos, cu ochelari și dinți de lemn, Jimmy Carter — un baston a cărui măciulie reprezenta... o mînă ținînd o alună (aluzie la ocupația sa de fermier) iar Richard Nixon — două portrete în miniatură, al său și al soției sale Pat, pictate pe... boabe de orez. Alți trei președinți au primit texte de rugăciuni, scrise tot pe... boabe de orez. Gestul contează, nu ?

Imelda Marcos discută cu reporteri, înaintea audierii sale în problema deturnării de fonduri filipineze

Roh Tae Woo la Moscova

Un eveniment de prim plan al vieții internaționale l-a constituit recenta călătorie la Moscova a președintelui Coreei de Sud, Roh Tae Woo. O premieră absolută, fiind prima vizită oficială în capitala sovietică a unui demnitar de cel mai înalt rang dintr-o țară ale cărei raporturi cu U.R.S.S. au fost, decenii de-a rîndul, încordate.

În plan politic, observatorii au evaluat, între altele, noile relații bilaterale conturate drept un îndemn pertinent adresat Coreei de Nord de a adopta calea reformelor, riscînd, altfel, o tot mai mare izolare.

Pe tărîm economic, promovarea largă a schimburilor între cele două state este apreciată ca vizînd interese reciproce, Uniunea Sovietică găsind o nouă sursă de sprijin pentru depășirea crizei economice în exporturile sud-coreene de bunuri de consum, iar Coreea de Sud aspirînd la transferul sovietic de tehnologie înaltă.

La sosirea în capitala sovietică, Roh Tae Woo afirma că, după o „ruptură de durată" între U.R.S.S. și Coreea de Sud, a fost inaugurată o „nouă eră în relațiile de bună vecinătate și prietenie", faptul constituind „un eveniment istoric".

Într-un comentariu pe marginea vizitei lui Roh Tae Woo la Moscova, ziarul nord-coreean „Rodong Sinmun" scria că „aceasta nu poate să nu fie considerată o călătorie destinată scindării țării, de trădare și de aservire față de marile puteri, o parte a manevrelor împotriva păcii, a reunificării și împotriva R.P.D. Coreene, în esență".

Convorbirile dintre cei doi șefi de stat s-au încheiat prin semnarea Declarației cu privire la principiile generale ale relațiilor dintre cele două țări. Mihail Gorbaciov a acceptat invitația de a face o vizită oficială în Coreea de Sud.

Hans Jochen Vogel, președintele Partidului Social Democrat German (în fotografie în dreapta) și posibilul său succesor, Bjoern Engholm, șeful landului Schleswig-Holstein (în stînga), la sediul partidului din Bonn

Taxă

Comisarul european al Mediului, Carlo Ripa Di Meana, preconizează înființarea unei taxe asupra combustibililor în funcție de conținutul lor de carbon, pentru a lupta împotriva emisiei de gaz carbonic și a efectului de seră care rezultă. În afara acestei taxe, comisarul european mai pregătește o serie de norme care ar trebui să amelioreze eficiența energetică și să reducă consumul de energie, printre care introducerea limitei de viteză pe autostrăzi la 120 km/h. Experții consideră că „este posibilă reducerea cu 15—20 la sută a emisiei de gaz carbonic fără costuri economice notabile."

Dopaj

Sportul german pus în fața înmulțirii cazurilor de dopaj atît la atleții din Germania de Est cît și din Vest a trecut la contraatac anunțînd sancțiuni grele împotriva vinovaților. Sancțiunile pot merge pînă la anularea recordurilor și medaliilor, la radierea, pur și simplu, a sportivilor care refuză să se supună controlului și chiar la excluderea din viața sportivă a medicilor și antrenorilor vinovați. Grupul industrial Daimler-Benz, care sponsorizează Federația de atletism, a cerut să se aplice foarte repede sancțiunile, amenințînd că va opri subsidiile acordate Federației. Scandalul amenință să întunece imaginea de marcă a întreprinderilor care ajută financiar echipele naționale. Atleții, medicii și conducătorii sportivi din fosta R.D.G. au confirmat faptul că dopajul „sistematic" în fostele țări comuniste era rezultatul unei politici de stat.

Pariu

Magda, o gospodină de 28 de ani din Cairo, n-ar fi crezut niciodată că pariul pe care l-a făcut cu soțul ei va crea panică la ambasada Irakului din Egipt. Soțul împreună cu niște prieteni au pariat cu ea pe șapte dolari că nu va putea traversa Nilul înotînd îmbrăcată. Nici unul din ei nu și-a dat seama că finișul neobișnuitei curse se află chiar în fața clădirii bine apărate a ambasadei irakiene, unde apropierea neobișnuitei înotătoare a provocat panică în rîndul gărzii și a lucrătorilor ambasadei care și așa stăteau „ca pe ace", așteptîndu-se în orice moment la un atac îndreptat împotriva reprezentanților țării lor. Oficialitățile egiptene sosite la fața locului cu greu au putut să-i liniștească pe irakieni. După o confruntare cu soțul ei, au eliberat-o pe înotătoare, care cîștigase pariul.

Horticultură

Parcul Montjuic din Barcelona este îngrijit și amenajat de grădinari care nu sînt ca oricare alții: 20 de prostituate între 18 și 59 de ani au urmat un curs de horticultură și sînt încîntate de convertirea lor. De la prostituție la horticultură, programul de convertire foarte original inițiat de APIP (Asociația pentru promovare și integrare profesională) a căpătat sprijinul municipalității care folosește acum această mînă de lucru în parcuri și grădini. Recrutate pe stradă de agenții sociali ai APIP, 204 prostituate au fost înscrise în acest program educativ în 1988. Odată cursul de bază terminat, ele pot opta între meseriile de electrician, instalator, zidar și grădinar. Dintre toate, grădinăritul a avut cel mai mare succes. Poate pentru că lor le place cel mai mult lucrul în aer liber, le place o meserie care să le oboseacă fizic și de pe urma căreia să se bucure de apreciere.

Scrisori

Un băiat de 11 ani din Marea Britanie „a intrat" oficial în renumita carte a recordurilor „Guinness Book", după ce a primit peste 16 milioane de scrisori în care i se urează însănătoșire grabnică. Scrisorile au continuat să sosească ajungînd pînă în prezent să depășească 33 milioane. Această solidaritate umană este impresionantă. Băiatul, însă, are o tumoră canceroasă pe creier și, în luna ianuarie, urmează să meargă în Statele Unite unde va suferi o intervenție chirurgicală finanțată de un miliardar american.

Primul ministru pakistanez Nawaz Sharrif

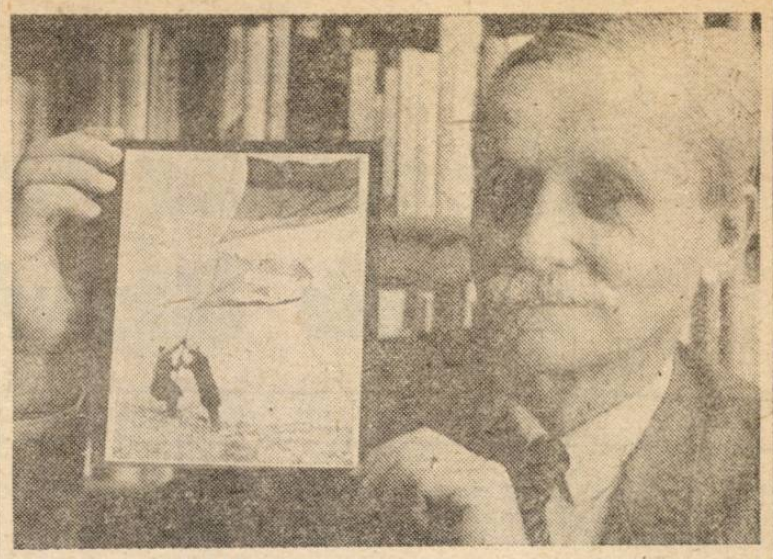

Georg von Hatzfeld arată o fotografie care îl înfățișează, pe el împreună cu colegul său René Leudesdorff, în urmă cu 40 de ani, ridicînd steagurile Germaniei și Europei pe Insula Helgoland, pe care au declarat-o zonă a păcii

Luminare

În pragul noului an, micul oraș elvețian Rainah din cantonul Aargau a devenit cunoscut în întreaga lume. Pentru a-i călăuzi pe orășeni în timpul sărbătorilor Crăciunului, cîțiva tineri au turnat din ceară o lumînare lungă de 5,72 m, cu un diametru de 30 cm, care cîntărește 400 kg. Pentru turnarea lumînării au fost necesare două săptămîni. Inițiatorul acestui proiect neobișnuit a fost centrul comercial local, interesat în reclamă. Atunci cînd intervine interesul comercial, orice recorduri pot fi atinse și chiar depășite.

Femei

Istoricul Hélène Carrère Dencausse este a treia femeie aleasă ca membră a Academiei franceze. Hélène Carrère Dencausse este specialistă în problemele privind țările din Est în general și Uniunea Sovietică în special. Profesoară la Sorbona și la Institutul de Studii Politice din Paris, ea este fiica unui georgian, emigrat împreună cu soția în Franța, în 1921. Doctor în istorie, doctor în litere și științe umane, doctor Honoris causa al Universității din Montreal și membru al Institutului est-vest pentru studii de securitate din New York, Hélène Carrère Dencausse este autoarea unor studii de politică sovietică din Orientul Mijlociu. Admiterea sa la Academia franceză după Marguerite Yourcenar (1980) și Jaqueline de Romilli (1988) dă o nouă lovitură exclusivismului masculin care a caracterizat academia încă de la înființarea ei în 1635 de Ludovic al XIII-lea.

Moștenire

Al șaselea marchiz de Cholmondeley, Hugh, care a murit la vîrsta de 70 de ani, a lăsat fiului său David în vîrstă de 30 de ani (necăsătorit) o moștenire de 212 milioane de dolari, considerată cea mai mare moștenire primită vreodată în Marea Britanie. Tînărul David a mai moștenit un castel în Malpas, Cheshire (vestul Angliei), cu 160 de încăperi și un întins domeniu, o fermă în Norfolk (estul Angliei), cu mari turme de oi. Rădăcinile aristocratice ale familiei Cholmondeley datează din sec. al XVII-lea, dar averea se mărește începînd din anul 1913, an în care al cincilea marchiz de Cholmondeley, tatăl lui Hugh, se căsătorește cu Sybil Sassoon, nepoata baronului Gustavo de Rothschild, membru al dinastiei Sassoon. Rezultatul acestei căsătorii a fost îmbogățirea fantastică a familiei Cholmondeley. Al șaselea marchiz a participat la al doilea război mondial fiind decorat cu Crucea Militară.

Prime

Firma japoneză producătoare de imprimante „Navitas" a oferit prime în valoare de 100 000 yeni (770 dolari) salariaților săi care vor începe să fumeze la serviciu. Conducerea firmei a precizat că s-a recurs la sporirea primei după ce s-a constatat că vechea politică antitabacică folosită în ultimii 15 ani nu a dat rezultate. Prima oferită în această perioadă era de numai 3000 yeni (23 dolari), dar în pofida achitării ei, fumătorii sînt în continuare majoritari, în proporție de 55%.

Rubrică realizată de Ileana Iordache

Drama minorităților naționale din Ungaria 5

dr. Petre Bărbulescu

Prin Ordonanța nr. 4800/1923 dată de Președintele Consiliului de Miniștri al Ungariei s-au instituit trei tipuri de școli pentru minoritățile naționale : A, B, și C. În școlile de tip A, toate obiectele urmau a fi predate în limba minorităților respective, în timp ce limba maghiară urma a fi predată ca limbă secundară. Asemenea școli însă nu s-au înființat niciodată în Ungaria, ele rămînînd doar ca prevederi în textul legii și ca argument al propagandei maghiare în străinătate. În fapt, autoritățile maghiare nu au permis decît înființarea școlilor de tip B (în foarte puține cazuri) și C, care nu se puteau socoti nici pe departe școli pentru minoritățile naționale deoarece erau în cea mai mare parte pur și simplu școli maghiare. Astfel, în școlile de aceste tipuri obiectele se predau de fapt în limba maghiară, iar limba maternă forma numai un obiect secundar de cîteva ore pe săptămînă. Mai mult, învățătorii care trebuiau să predea în aceste școli limba maternă pentru minoritățile naționale nu erau proveniți din rîndul acestora, neexistînd practic școli cu profil pedagogic, măcar de nivel mediu, care să pregătească cel puțin învățători pentru școlile minorităților și care să poată preda limba maternă a acestora la nivelul de calificare necesar. De fapt, profesorii și învățătorii care predau, inclusiv limba maternă, în școlile pentru minorități erau maghiari.

Iată ce spunea într-un articol intitulat : „Românii din Ungaria", publicat în revista *„Graiul românesc"* din octombrie 1928, despre modul cum au fost aplicate reglementările legale privind învățămîntul pentru minoritățile naționale din Ungaria, publicistul român, N. Stoica : „Aceste dispoziții însă au rămas literă moartă. Nu numai că n-au fost aduse la îndeplinire de organele statului, dar a fost virtual interzisă și răspîndirea textului și conținutului lor în comunele cu populație minoritară care astfel n-au avut nici cea mai slabă idee de drepturile ce le-au fost hărăzite". Aceste afirmații sînt confirmate pe deplin de deputatul minoritar german din Parlamentul de la Budapesta, Victor Knaller, care în cuvîntarea rostită la 13 noiembrie 1925 în acest for arăta că toate încercările făcute de partidul său de a lămuri populația minorităților naționale asupra drepturilor ce le reveneau în virtutea acestor reglementări legale au fost împiedicate și chiar reprimate. Deputatul respectiv a protestat cu vehemență în cadrul discursului rostit contra acestor stări de lucruri, dar protestul său nu a avut nici un efect.

Canonicul german, Hans Huber, din Sopron ne oferă prețioase date asupra felului în care se aplica Legea regimului școlilor minoritare din 25 decembrie 1935. Astfel, într-un articol din publicația germană *„Jahrbuch der Auslanddeutschen Katolischen Mission"* el arăta că un protopop german îi declarase următoarele : În nici o clasă din cele 14 școli ale Protopopiatului (său) nu s-a predat elevilor germani religia în limba maternă. Pentru ca elevii germani să nu audă niciodată o predică în limba germană ei sînt duși la biserică nu la liturghia cea mare, oficiată pentru credincioșii germani, cînd se predică în limba lor maternă, ci la o liturghie specială, cînd și predica și rugăciunile se fac în limba maghiară. Cînd li s-a atras atenția episcopilor unguri asupra urmărilor funeste pe care le poate avea asupra viitoarei generații de credincioși faptul că li se refuză instrucția religiei în limba lor maternă, aceștia au răspuns : «trebuie să sacrificăm o generație de dragul maghiarizării»".

Într-un articol publicat de ziarul budapestan *„Magyarság"* din 28 martie 1936 se exprima „indignarea" că „popii valahi și sîrbi din comunele sîrbești și românești au îndrăzneala ca în școlile confesionale minoritare să predea elevilor religia în limba română și sîrbă". Ziarul reproducea părerea în această privință a președintelui profesorilor secundari din Ungaria, Rakosi Zoltán, care spunea : „Ne pare foarte revoltător faptul că după ce am fost călcați în picioare prin Trianon, ca în patria ciuntită, în orice școală ar fi ea, frații noștrii greco-orientali (ortodocși — *n.a.)* să fie siliți să-și îndrepte ruga de ajutor sau de mulțumire către Dumnezeu, într-o limbă *străină" (subl. aut.)*.

Dar asemenea afirmații, venite chiar de la persoane cu funcții oficiale, se vehiculau din abundență. În aceeași gazetă, Berkényi Karoly, președintele asociației generale a învățătorilor declara următoarele : „Și noi sîntem consternați în fața acestui fapt real și precis, că pe pămîntul maghiar, elevii de origine greco-orientală (adică români și sîrbi *n.a.)* în mai multe locuri sînt instruiți în materie de învățămînt religios de către popii greco-orientali sîrbi și valahi... Împotriva acestui lucru, în numele corpului învățătoresc, ba chiar în numele rasei maghiare, voi protesta pentru că acest fapt înseamnă a admite și pe mai departe o valahizare și o sîrbizare a neamului nostru".

Mai există încă o minoritate națională românească în Ungaria ? Statisticile oficiale (din nou statisticile) maghiare indică în ultimii ani un număr de 15 — 20 000 de **vorbitori de limba română** (subl. aut.). Care este adevărul adevărat asupra numărului real al românilor din Ungaria nu-l putem afla însă decît dacă ne vom întoarce din nou pe firul istoriei pentru a urmări, în dinamica sa, evoluția procesului de maghiarizare a românilor din Ungaria, pentru că despre acest lucru este, de fapt, vorba.

Trebuie să atragem însă de la început atenția că, după statisticile oficiale maghiare, numărul real al românilor din Ungaria nu a putut fi stabilit niciodată, deoarece, după cum este cunoscut în recensămîntu rile din această țară s-au folosit întotdeauna mijloace abuzive prin care se sustrăgea o însemnată parte din elementele alogene ale naționalităților, fiind trecute în profitul populației majoritare maghiare. Cu toate acestea, o comparație între recensămîntu rile maghiare din anii 1910, 1920, 1930, și comunicările din 1936 ale Oficiului maghiar de statistică ne oferă o imagine deplorabilă asupra dinamicii regresive a populației românești din Ungaria : 1910 — 28 502 persoane ; 1920 — 23 760 persoane : 1930 — 16 221 persoane ; 1936 — 15 571 persoane.

Din cifrele de mai sus reiese că în intervalul 1910-1936, românii din Ungaria au suferit o pierdere totală de 12 931 de suflete, plus sporul natural. Se poate pune, desigur, întrebarea de ce natură era pierderea respectivă cîtă vreme o gazetă ca „Uj Magyarság", care apărea la Budapesta, în numărul său din 25 decembrie 1935, făcea constatarea că „dintre toate minoritățile din Ungaria, cel mai ridicat indice vital îl au românii" și că „numai aceștia pot ține pasul cu dezvoltarea firească a maghiarimii" (Vezi articolul intitulat **A faj nem pusztul el... A nemzetiségek Csonkamagyarok szágon).** La o asemenea întrebare răspunsul nu poate fi decît că statisticile respective manipulau pur și simplu cifrele reale reducînd artificial numărul românilor mult peste cotele reale ale acestei populații minoritare.

Majoritatea românilor din Ungaria au locuit și locuiesc în imediata apropiere a frontierei de Nord-Vest a României, pe Cîmpia Tisei. Ei sînt răspîndiți în fostele județe Bihor, Békés, Arad, Csanad, Csnograd, Szatmar, Hajdu, Szabolcs etc.

După trasarea granițelor între Ungaria și România în virtutea Tratatului de la Trianon, în județele de mai sus a rămas o populație românească de peste 80 000 suflete. În afara acestei populații românești nemaghiarizate, în Ungaria se mai află încă un număr important de români asimilați la prima generație. Într-o lucrare apărută în 1937 la Budapesta, intitulată **Baj van Tiszántul,** autorul dr. Dénes Istvan, arăta că în anul 1930 românii maghiarizați de pe Cîmpia Tisei maghiare se repartizau pe județe astfel : în județele Szatmar și Bereg (părțile trecute în Ungaria) erau 21 762 români și ruteni asimilați, în județul Hajdu 19 500 români maghiarizați, iar în județul Szabolcs 70 140 români maghiarizați. Aceștia formau în diferite zone din județele respective o masă compactă, dar mai existau români maghiarizați și în alte județe din Cîmpia Tisei maghiare, autorul respectiv trăgînd concluzia că cifra totală a românilor maghiarizați ajungea la peste 120 000 suflete. (Vezi lucrarea citată, p. 67 și urm.). Este sigur că și în alte părți ale Ungariei mai trăiau români, fie ei maghiarizați sau nemaghiarizați încă, iar numărul lor real era, probabil, mai mare. O confirmare a acestui fapt ne vine din partea bisericii, atît cea ortodoxă cît și cea greco-catolică, ce aveau înregistrați credincioși români.

Este cunoscut că, după Tratatul de la Trianon, românii de confesiune ortodoxă au rămas cu 18 parohii și 52 de filii. Din cele 18 parohii un număr de 9 parohii aparțineau din punct de vedere ecumenic Episcopiei ortodoxe române din Oradea, iar 9 Episcopiei ortodoxe române din Arad. Trebuie arătat că episcopiile respective românești nu aveau decît legături strict ecumenice cu parohiile din România, respectiv hirotonisiri de preoți, distribuirea Sfîntului Mir etc. Conform centralizării statisticilor parohiilor ortodoxe române din Ungaria, numărul credincioșilor era de peste 40 000.

Pe de altă parte, românii greco-catolici din Ungaria aveau, după Tratatul de la Trianon, 16 parohii, dintre care 15 aparținătoare de Episcopia greco-catolică română din Oradea, iar una aparținătoare de Episcopia greco-catolică din Lugoj. Numărul credincioșilor greco-catolici din cele 16 parohii unite române de pe Cîmpia Tisei maghiare era, după datele parohiilor noastre, de circa 40 000 suflete, ceea ce ridica numărul românilor nemaghiarizați din această zonă geografică la peste 80 000 suflete — ortodocși și greco-catolici —, iar împreună cu românii maghiarizați în prima generație la peste 200 000 de suflete.

Politica de deznaționalizare a românilor s-a manifestat cu virulență și în domeniul bisericii. Astfel, în ceea ce privește biserica ortodoxă în care în perioada interbelică serviciul divin era efectuat încă în limba română, s-a început o acțiune organizată de înlocuire a limbii de cult române cu cea maghiară. Încă în acea perioadă în bisericile românești de la Békés și Apateu serviciul divin se ținea deja în limba maghiară.

Pe de altă parte, este cunoscută acțiunea diversionistă pusă la cale de autoritățile maghiare prin crearea așa-zisei Biserici greco-orientale maghiare de la

Szneteș cu ajutorul căreia se urmărea maghiarizarea tuturor românilor și sîrbilor din Ungaria, acțiune sfîrșită lamentabil.

În ceea ce privește credincioșii uniți sau greco-catolici, este cunoscut că acest rit este specific unei mari părți a românilor din fostul Imperiu Austro-Ungar și unei părți a rutenilor care l-au adoptat în speranța apărării propriilor ființe și spiritualități naționale în fața ofensivei dezlănțuite de autoritățile maghiare pentru asimilarea prin maghiarizare a elementelor etnice respective. Evident, din punct de vedere numeric, elementul etnic rutean între greco-catolicii din Ungaria de după Tratatul de la Trianon era cu totul minor. Numărul greco-catolicilor ruteni va crește abia după primul „arbitraj" de la Viena, din 1938 și mai ales după 1940, cînd Ungaria a anexat Rusia subcarpatică de la Cehoslovacia. Rezultă deci că pînă la această dată despre greco-catolici putem vorbi în Ungaria, practic, ca despre români, aceștia constituind majoritatea lor covîrșitoare. Dintre acești români însă, din păcate, doar o mică parte vor rămîne nemaghiarizați (circa 40 000) de-a lungul perioadei interbelice, restul fiind deja maghiarizați printr-o acțiune dusă în mod organizat și, deci, mult mai eficient.

În anul 1913 s-a înființat în acest scop o episcopie greco-catolică la Hajdudorog, vechile parohii greco-catolice române de pe Cîmpia Tisei fiind încorporate cu forța acestei episcopii maghiare, care le-a deznaționalizat într-un timp foarte scurt. Astfel, preoții români au fost înlocuiți cu preoți maghiari, limba liturgică maghiară a fost introdusă în toate parohiile anexate Episcopiei de Hajdudorog, iar ulterior și în parohiile greco-catolice nemaghiarizate încă.

La 23 septembrie 1935 s-a ținut la Hajdudorog faimosul congres general al greco-catolicilor maghiari, care a hotărît să încorporeze sub jurisdicția episcopiei maghiarizatoare pe toți credincioșii greco-catolici din Ungaria, fără deosebire de naționalitate. Am prezentat mai înainte hotărîrea adoptată la congres. Se poate vorbi oare de o dovadă mai elcoventă decît această hotărîre a formului bisericesc suprem greco-catolic maghiar în legătură cu scopurile sale maghiarizatoare? Afirmarea directă a „importanței covîrșitoare" pe care această biserică o avea în „asimilarea naționalităților" spune totul. Dar mai ales faptele sînt cu totul revelatoare în cea ce privește maghiarizarea unei covîrșitoare părți a românilor din Ungaria prin intermediul bisericii respective. De altfel este sugestiv cum „Nemzeti Ujsag", organul catolicismului maghiar, expunea în numărul său din 25 decembrie 1936 acțiunea de maghiarizare a acestei biserici: „Pe greco-catolicii maghiari îi așteaptă o mare misiune... În Ungaria mai sînt 39.893 greco-catolici care trebuie aduși la unire (adică, de fapt, români nemaghiarizați încă).

Așa cum au procedat și cu celelalte minorități naționale în domeniul învățămîntului pentru minoritățile naționale, autoritățile au procedat și cu românii din Ungaria. Se poate spune chiar că față de români s-a procedat cu mult mai multă duritate. Nici nu aducem în discuție problema școlilor laice românești deoarece acestea au existat, practic, doar pe hîrtie, în legile și instrucțiunile menite a fi folosite în propaganda externă. Pentru români ființa un simulacru de școli așa-zise de categoria C, în care limba română trebuia să se predea ca un obiect secundar, restul materiilor fiind toate predate în limba maghiară. Dar, întrucît limba română nu se preda din principiu, din lipsă de profesori pentru această materie, deoarece profesorii români fuseseră alungați din Ungaria după 1918, școlile pentru români erau pur și simplu școli maghiare.

Înainte de primul război mondial în Cîmpia Tisei funcționau un număr de 34 de școli confesionale românești, ortodoxe și greco-catolice. Dintre acestea, în perioada dintre cele două războaie mondiale, abia dacă au mai rămas să funcționeze 3—4 școli, dar și acestea fără învățători români. Practic, de fapt, în această perioadă se poate spune că nu mai funcționa un învățămînt confesional românesc.

Într-un articol intitulat „Românii din Ungaria", publicat în „Glasul minorităților" nr. 10, anul 1937, Ivan de Nagy recunoștea fără înconjur rolul școlii în maghiarizarea elevilor români din Ungaria, el vorbind cu insolență însă de o așa-zisă maghiarizare „voluntară" a acestora și omițînd să amintească de presiunile de toate felurile care se făceau asupra românilor spre a-i face să renunțe la propria lor limbă și, odată cu aceasta, la propria lor naționalitate.

Trebuie arătat de asemenea, că de-a lungul întregii perioade interbelice românii din Ungaria, ca de altfel și celelalte minorități mai importante, nu au avut nici-un fel de organizații sau reprezentanțe politice deoarece legile maghiare nu admiteau sub nici o formă înființarea unor atare organizații.

Viața socială și culturală a românilor se desfășura în cadre cu totul restrînse, autoritățile maghiare văzînd în manifestările cu caracter social și cultural ale românilor din Ungaria acțiuni ce contraveneau idealului politic al statului ungar. Nici măcar sărbătorile tradiționale cele mai vechi ale populației de la sate nu se puteau desfășura în libertate fără teama unor consecințe incalculabile.

Uzul limbii române, chiar în raporturile private dintre cetățeni, era brutal reprimate de autoritățile de stat și de șovinii maghiari, românii nedispunînd la vremea respectivă de nici un organ de presă.

Persecuțiile îndreptate împotriva elementului românesc din Ungaria constituie unul dintre capitolele cele mai triste din viața acestei minorități naționale, dreptul la o viață națională proprie sau de minoritate recunoscută conform clauzelor Tratatului de la Trianon și chiar ale dispozițiunilor unor legi interne ale Ungariei a fost permanent refuzat cu duritate românilor din această țară, ei fiind de la început condamnați la dispariția totală în holocaustul deznaționalizării și al maghiarizării forțate.

(sfîrșit)

1. Un industriaș german a fost condamnat în 1990 pentru violarea legilor de export ale RFG și contribuție la construirea uzinei chimice libiene Rabta. Ce pedeapsă a primit și cine este acesta ?

2. Cînd și unde a avut loc prima rundă a întîlnirii „Cer deschis" ?

3. Cum se numește cartea lui Salman Rushdie, pentru care a fost condamnat la moarte de ayatollahul Khomeiny ?

4. Premierul israelian Yitzhak Shamir s-a născut în Rusia sau în Polonia ?

5. Cînd au fost adoptate de Adunarea Generală a ONU cele două protocoale care conferă valoare juridică principiilor cuprinse în Declarația universală a drepturilor omului ?

profil

Roh Tae Woo

președintele Republicii Coreea

Roh Tae Woo s-a născut la 4 decembrie 1932 în orașul Taegu. A urmat cursurile unei școli tehnice, apoi ale liceului Kyongbuk, după care a îmbrățișat cariera militară. A servit în armată, în timpul războiului din Coreea (1950—1953), făcînd studii la academia militară coreeană, apoi la școala specială de război din SUA și la Colegiul de Război al Coreei. Între 1974 și 1979 a comandat cea de-a 9-a brigadă a forțelor speciale, după care a preluat comanda unei divizii de infanterie.

Roh Tae Woo a avut o contribuție importantă la organizarea acțiunii din 1979 prin care generalul Chun Doo Hwan a devenit șef al statului. Ulterior, el a primit funcții importante, fiind considerat un colaborator apropiat al președintelui Chun: comandant al securității capitalei în 1979—1980, al securității din armată în 1980—1981. În iulie 1981 s-a retras din armată, intrînd în viața politică. În 1981—1982 a fost ministru de stat, însărcinat cu securitatea națională și afacerile externe.

Ulterior, s-a ocupat de pregătirea Jocurilor Olimpice de la Seul din 1988, ca ministru al sporturilor și afacerilor interne (1982) și președinte al Comitetului de Organizare (1983); în 1984 a devenit și președinte al Comitetului Olimpic sud-coreean.

Membru al parlamentului, în 1985, și, în același an, președinte al Partidului Justiției Democratice (de guvernămînt) și-a menținut această funcție pînă în februarie 1990, cînd, în urma unificării acestui partid cu două din cele trei principale formațiuni de opoziție, s-a format Partidul Liberal Democrat. Roh Tae Woo este unul din cei trei copreședinți ai noului partid.

La 16 decembrie 1987, în urma primelor alegeri libere (deși contestate de opoziție) din Coreea de Sud, în ultimele decenii, Roh Tae Woo a devenit președinte al republicii. A beneficiat și de divizarea opoziției, care nu a reușit să se înțeleagă asupra unui candidat unic. În timpul campaniei electorale, el promisese „transformări de esență" ale regimului și, printre altele, demilitarizarea societății sud-coreene. În februarie 1988 a fost instalat oficial ca președinte.

În cei doi ani care au trecut, a obținut succese mai ales în politica externă, cum ar fi reluarea relațiilor cu țările Europei de Est și, mai ales, întîlnirea, considerată un moment istoric, cu președintele Gorbaciov, în iunie 1990, urmată de o vizită oficială la Moscova, în decembrie. În octombrie, și conducătorul nord-coreean, Kim Ir Sen, a acceptat principiul unei întîlniri la nivel înalt.

Pe plan intern, însă, guvernul lui Roh se confruntă în ultimul timp cu încetinirea ritmului economiei și cu o criză de încredere, opoziția cerînd alegeri anticipate.

În timpul liber, președintele Roh este un amator de sporturi — tenis, înot, golf — de muzică și lectură. Este căsătorit cu Roh Ok Sook și are un fiu și o fiică.

A. A.

TALON DE PARTICIPARE NR. 3

NUMELE .....

PRENUMELE .....

Adresa exactă : .....

.....

Talon de participare la concursul organizat de revista „Lumea azi"

CONCURS

După cum anunțam în numărul trecut, revista „Lumea azi" organizează un concurs dotat cu premii, pe teme de politică externă, pentru cititorii noștri fideli, fie că sînt mai vechi sau mai noi. Chestionarul va fi eșalonat pe parcursul a cinci numere. Taloanele de concurs, numerotate de la 1 la 5, împreună cu răspunsurile vor fi trimise **toate odată, în decurs de 20 de zile (data poștei) de la data publicării ultimelor întrebări.**

Prin tragere la sorți se vor desemna cîștigătorii unui premiu **unu de 10 000 lei ; un premiu doi — de 5 000 lei ; un premiu trei — de 3 000 lei.** Data tragerii la sorți se va comunica în nr. 4/1991 al revistei, operațiunea propriu-zisă urmînd să fie publică.

Bibliografia concursului este cît se poate de la îndemînă — colecția revistei „Lumea azi", din 1990. Întrebările se găsesc pe verso-ul talonului :

ANUNȚ

A fost pus în vînzare la toate centrele de difuzare a presei din țară nr. 2 din BIBLIOTECA LUMEA AZI care deschide o nouă serie, intitulată RĂZBOI SECRET

● Știți cine a fost Prosper ?

● Doriți să aflați detalii despre „Operațiunea Hydro" sau alte operațiuni secrete ?

Citiți nr. 2 din BIBLIOTECA LUMEA AZI !

PRECIZĂRI NOI ȘI IMPORTANTE

Cititorii din străinătate se pot abona la revista noastră, începînd cu 1 ianuarie 1991, direct la redacția „LUMEA — Azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, cod 71341.

Adresa la care doriți să primiți abonamentul se va comunica redacției prin poștă.

Costul abonamentului se virează în București, prin reprezentanțele Băncii Române de Comerț Exterior existente în marile capitale ale lumii, în contul nr. 53.51.04.43.007-7, titular „Revista Lumea Azi", deschis la Banca Română de Dezvoltare S.A. telex nr. 11238 ; 11289 ; 10138.

Costurile abonamentelor (în dolari SUA) sînt :

— 6 luni — 40$

— 12 luni — 75 $

Rugăm pe cititorii noștri din străinătate să nu se mai adreseze pentru abonamente întreprinderii „Rompresfilatelia" întrucît am renunțat la serviciile acesteia.

„LUMEA — Azi"

NOUVELLES PRÉCISIONS IMPORTANTES

A partir du 1er janvier 1991, les lecteurs de l'étranger peuvent s'abonner à notre revue directement à la rédaction de „LUMEA — Azi", Bucarest, 1 Piața Presei Libere, code 71341.

Les lecteurs sont priés de communiquer, par courier, à la rédaction, l'adresse à laquelle ils veulent recevoir l'abonnement.

Le coût de l'abonnement sera déposé, par l'intermédiaire des filiales de la Banque Roumaine de Commerce Extérieur qui existent dans les grandes capitales du monde entier, au compte no. 53.51.04.43.007-7, titulaire „Revue Lumea Azi" auprès de la Banque Roumaine de Développement S.A., Bucarest, téléx no. 11238 ; 11289 ; 10138.

Les coûts des abonnements (en dollars EUA) sont les suivants :

— 6 mois — 40 $

— 12 mois — 75$

Nous prions nos lecteurs de l'étranger de ne plus s'adresser pour abonnements à l'entreprise „Rompresfilatelia" car nous avons renoncé à ses services.

„LUMEA — Azi"

NEW IMPORTANT DETAILS

From 1st January 1991, our readers from abroad may subscribe to our magazine directly to „LUMEA — Azi" office, Bucharest, 1, Piața Presei Libere, code 71341.

Our readers are requested to inform the office by mail of the address where they want to have their issues sent.

The subscription cost will be deposited through the branches of the Romanian Bank for Foreign Trade which exist in all important capitals of the world, to account no. 53.51.04.43.007-7, holder „Lumea Azi Magazine", with the Romanian Development Bank S.A., Bucharest, telex no. 11238 ; 11289 ; 10138.

The subscription costs (in US dollars) are as follows :

— 6 months — 40 $

— 12 months — 75 $

We request our readers from abroad not to resort anymore to „Rompresfilatelia" enterprise for subscriptions because we renounced their services. „LUMEA — Azi"

Revista „LUMEA AZI"

primește la redacție comenzi de mică și mare publicitate din partea firmelor de stat sau particulare. Relații suplimentare la telefon : 18.50.81.

Redactor șef: Ilie Șerbănescu

Redactor șef adjunct: Stelian Țurlea — Secretar general de redacție: Ilie Olteanu

COLECTIVUL REDACȚIONAL : Mihaela Brumă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Ovidiu Dranga, Liana Enescu, Mirela Iamandi, Valeriu Cristian Moanță, Ștefan Nicolae, Manuela Ștefănescu, Doina Topor, Bogdan Torcătoru, Anca Voican.

SECRETARIAT DE REDACȚIE : Mircea Dub. Ion Matei, Marin Pieleanu, Florian Zamfiroiu. CORECTURA : Ioana-Mariela Bărbulescu, Oana Daniela Dinulescu, Eliza Iliescu, Ana Maria Tatovici. DOCUMENTARE : Alexandru Antonescu, Ileana Iordache. STENODACTILOGRAFIE : Eugenia Marin, Marilena Szabo, Angelica Trancă. ADMINISTRATOR : Brindușa Anghel. CONDUCĂTOR AUTO : Marian Băran. TIPOGRAFI : Alexandru Baciu, Vasile Geambașu, Vasile Moraru, Ioana Rotaru.

Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poștal 33, cod 71 341, căsuța poștală 33-29, telefon : 17 60 10, internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona direct la redacția „Lumea azi", costul abonamentelor urmînd a fi virat în contul nostru nr. 53.51.04.43.007-7 deschis la Banca Română de dezvoltare S.A., București, telex nr. 11 238 ; 11 289 ; 10 138.

C.P.B.

REȚINEȚI!

Asigurările auto sînt necesare chiar și așilor volanului

Pentru ca proprietarii de autoturisme să poată primi despăgubiri de asigurare pentru pagubele la propriul autoturism, care nu sînt acoperite prin asigurarea de răspundere civilă auto, este necesar să încheie la ADAS o **asigurare facultativă pentru avarii auto (casco),** în baza căreia ADAS acordă protecție în cazurile în care :

a) Autoturismul a fost avariat datorită faptului că în timpul circulației s-a lovit :
- cu un alt autovehicul sau cu orice alt fel de vehicul ;
- de orice corpuri mobile și imobile aflate în afara autoturismului asigurat.

b) Autoturismul a fost avariat ca urmare a faptului că în timpul circulației a derapat, s-a răsturnat etc., inclusiv ca urmare a defectării unor piese ale acestuia.

c) Autoturismul aflat în circulație sau în staționare a fost avariat de un autovehicul neidentificat.

d) Autoturismul aflat în circulație sau în staționare a fost avariat ca urmare a lovirii fie de vehicule necuprinse în asigurarea prin efectul legii de răspundere civilă auto, fie de pietoni, ori prin căderea pe autoturism a unor corpuri.

e) Autoturismul a fost avariat ca urmare a :
- incendierii lui ori a clădirii în care se afla garat ;
- exploziei, urmată sau neurmată de incendiu, inclusiv exploziei rezervorului de carburanți sau a celui de aer comprimat ;
- trăsnetului — urmat sau neurmat de incendiu ;
- altor calamități naturale care pot produce pagube direct autoturismului sau indirect prin dărîmarea acoperișului unei construcții pe acel autoturism etc.

f) Alte cazuri cuprinse în asigurare.

În asigurarea facultativă a autoturismelor pentru avarii auto (casco) se includ și :

— cheltuielile de transport al autoturismului la atelierul de reparații cel mai apropiat de locul accidentului, care poate face reparația sau la locul cel mai apropiat de adăpostire a autoturismului, dacă acesta nu poate fi deplasat prin forță proprie ;

— avariile autoturismului prilejuite de măsurile luate în timpul producerii evenimentului asigurat, pentru salvarea autoturismului sau a construcției în care se afla acesta, precum și cheltuielile făcute în vederea limitării pagubelor, dacă acestea au fost necesare în urma unor avarii produse de cauze cuprinse în asigurare.

Asigurarea pentru avarii auto (casco) este cea mai cuprinzătoare asigurare pentru automobiliști. Această asigurare este necesară oricărui deținător de autoturism, chiar și în condițiile existenței asigurării prin efectul legii de răspundere civilă auto.

Dacă aveți contractată asigurarea facultativă pentru avarii auto (casco), puteți contracta, suplimentar, **asigurarea pentru pagubele produse autoturismului condus de altă persoană decît asiguratul sau rude ale acestuia,** plătindu-se 25% din prima prevăzută la asigurarea pentru avarii auto (casco).

— **Asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație,** la care prima de asigurare reprezintă 80% din suma prevăzută la asigurarea pentru avarii auto (casco).

— **Asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme,** care se încheie independent de faptul dacă a fost sau nu încheiată o asigurare pentru avarii auto (casco) și acoperă, în limita numărului de locuri admis la transport, consecințele accidentelor întîmplate persoanelor aflate în autoturisme.

Primele la această asigurare se stabilesc în raport de nivelul sumelor asigurate pentru fiecare persoană.

Pentru orice informații în legătură cu asigurările, vă puteți adresa sucursalelor ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

Lei 10